

Львівський державний університет внутрішніх справ

С. В. Сенік

Адміністративно-правове регулювання
обігу інформації з обмеженим доступом
в інформаційно-телекомунікаційних
системах Національної поліції

Монографія

Львів
2021

УДК 342.9:[351.74:002.1-021.161-021.351](477)

С 31

Рекомендовано до друку і поширення через мережу Інтернет
Вченою радою Львівського державного
університету внутрішніх справ
(протокол від 27 січня 2021 року № 7)

Рецензенти:

Олена СИНЯВСЬКА – доктор юридичних наук, професор
(Харківський національний університет внутрішніх справ);

Леоній ЧИСТОКЛЕТОВ – доктор юридичних наук, професор
(Національний університет «Львівська політехніка»);

Данило ЙОСИФОВИЧ – кандидат юридичних наук, доцент
(Львівський державний університет внутрішніх справ)

Сеник С. В.

С 31 Адміністративно-правове регулювання обігу інформації
з обмеженим доступом в інформаційно-телекомунікаційних
системах Національної поліції : монографія. Львів : ЛьвДУВС,
2021. 212 с.

ISBN 978-617-511-323-3

Досліджено історичний розвиток, методологічні засади, нормативну регламентацію та соціальну зумовленість адміністративно-правового регулювання обігу інформації з обмеженим доступом в спеціалізованих інформаційних системах Національної поліції України, проведено відповідний юридичний аналіз. Окреслено основні напрями удосконалення діяльності Національної поліції у галузі опрацювання інформації з обмеженим доступом, сучасні світові тенденції розвитку інформаційно-телекомунікаційних технологій, системи інформаційно-технічного забезпечення МВС та Національної поліції. Обґрунтовано необхідність удосконалення організаційно-правових засад захисту інформації у спеціалізованих інформаційних системах на основі міжнародних стандартів.

Для здобувачів вищої освіти за напрямом «Право», «Правоохоронна діяльність», фахівців у галузі адміністративного права, а також працівників правоохоронних органів, діяльність яких пов'язана з забезпеченням безпеки опрацювання інформації в спеціалізованих інформаційно-телекомунікаційних системах.

The historical development, methodological principles, normative regulation and social conditionality of administrative and legal regulation of information circulation with limited access in specialized information systems of the National Police of Ukraine are studied, the corresponding legal analysis is carried out. The main directions of improving the activities of the National Police in the field of information processing with limited access, current global trends in the development of information and telecommunications technologies, information and technical support systems of the Ministry of Internal Affairs and the National Police are outlined. The necessity of improvement of organizational and legal bases of information protection in specialized information systems on the basis of international standards is substantiated.

For applicants for higher education, majoring in «Law», «Law Enforcement», specialists in the field of administrative law, as well as law enforcement officers whose activities are related to the security of information processing in specialized information and telecommunications systems.

УДК 342.9:[351.74:002.1-021.161-021.351](477)

© Сеник С. В., 2021

© Львівський державний університет
внутрішніх справ, 2021

ISBN 978-617-511-323-3

Зміст

Перелік умовних позначень.....	5
Передмова.....	6

Розділ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ

ТА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ ІНФОРМАЦІЇ З ОБМЕЖЕНИМ ДОСТУПОМ В ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНИХ СИСТЕМАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ.....	9
--	----------

- 1.1. Генезис обігу інформації з обмеженим доступом в діяльності Національної поліції. Розвиток інформаційних систем.....9
- 1.2. Методологія дослідження обігу інформації з обмеженим доступом в інформаційно-телекомунікаційних системах Національної поліції.....37
- 1.3. Адміністративно-правове регулювання обігу інформації з обмеженим доступом в інформаційно-телекомунікаційних системах Національної поліції.....48

Розділ 2. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ

НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ У СФЕРІ ОБІГУ ІНФОРМАЦІЇ З ОБМЕЖЕНИМ ДОСТУПОМ.....	79
--	-----------

- 2.1. Інформаційні ресурси Національної поліції.....79
- 2.2. Інформаційні системи та підсистеми МВС і Національної поліції.....88
- 2.3. Інформація з обмеженим доступом, яка використовується у діяльності Національної поліції.....97
  - 2.3.1. Службова інформація в системі Національної поліції.....103
  - 2.3.2. Конфіденційна інформація в системі Національної поліції.....117
  - 2.3.3. Інформація із грифом секретності в системі Національної поліції.....121
- 2.4. Основні організаційно-правові (адміністративні) напрями захисту інформації з обмеженим доступом в спеціалізованих інформаційно-телекомунікаційних системах.....128

Розділ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ У СФЕРІ ОБІГУ ІНФОРМАЦІЇ З ОБМЕЖЕНИМ ДОСТУПОМ В ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНИХ СИСТЕМАХ.....	145
Висновки.....	173
Список використаних джерел.....	180
Додатки.....	204

Перелік умовних позначень

АТО	антитерористична операція
ДІАП	Департамент інформаційно-аналітичної підтримки
ДМС	Державна міграційна служба
ДООАЗОР	Департамент організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування
ДСТУ	державний стандарт України
ЕЦП	електронний цифровий підпис
ЄІС МВС	Єдина інформаційна система Міністерства внутрішніх справ
ЄЦВТМ	Єдина цифрова відомча телекомунікаційна мережа
КМУ	Кабінет Міністрів України
МВС	Міністерство внутрішніх справ
НАІС	Національна автоматизована інформаційна система
НД ТЗІ	нормативний документ технічного захисту інформації
НКВС	Народний комісаріат внутрішніх справ
ОВС	органи внутрішніх справ
ОРД	оперативно-розшукова діяльність
ОРЗ	оперативно-розшукові заходи
ОТЗ	оперативно-технічні заходи
ПВНМЕЗ	підрозділ з виявлення небезпечних матеріалів та екологічних злочинів
СБУ	Служба безпеки України
СРСР	Союз Радянських Соціалістичних Республік
УООАЗОР	Управління організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування

Передмова

В умовах реформування та становлення Національної поліції її інформаційна діяльність, під якою у загальному розуміють комплекс правових, технологічних, організаційних засобів, що забезпечують процеси збирання, отримання, оброблення, поширення, аналізу та використання інформаційних ресурсів, має пріоритетне значення.

Не йти у ногу з часом (розвитком сучасних інформаційних технологій, системами опрацювання інформації) значить не забезпечити належний рівень виконання підрозділами Національної поліції діяльності, спрямованої на забезпечення публічного порядку та безпеки, не створити умов для можливості правильного визначення стратегії протидії злочинності, охорони свобод і прав громадян, їх власності тощо.

Наявність інформації, її якісний стан, різновид та кількість визначає ефективність проведення адміністративних, організаційних та інших заходів, які спрямовані на розв'язання завдань у Національній поліції. Запорукою для цієї діяльності є інформаційні ресурси, які отримані, сформовані, накопичені та безперервно поновлювальні внаслідок виконання Національною поліцією, іншими структурами та органами центральної виконавчої влади правоохоронних функцій. Ці ресурси упродовж багатьох років пройшли етапи систематизації за різними ознаками та джерелами отримання й сконцентровані у різних інформаційних системах Міністерства внутрішніх справ (МВС) України.

Варто зазначити, що в умовах реформування правоохоронної системи виникла низка проблем у сфері інформаційно-аналітичної та інформаційно-пошукової діяльності. Серед них основними є: проблема системного підтримання, оновлення, наповнення та розширення практики використання інформаційних ресурсів; впровадження у практичну діяльність нових інформаційно-пошукових, інформаційно-телекомунікаційних та інформаційно-аналітичних систем на основі «штучного інтелекту»; систематизації інформації за рівнем доступу; вирішення організаційно-технічних питань захисту інформацій-

них ресурсів та інформаційно-телекомунікаційних систем тощо. При цьому необхідно акцентувати увагу на тому, що значна частка інформаційних ресурсів, яку опрацьовують підрозділи Національної поліції з використанням інформаційних та інформаційно-телекомунікаційних систем, відповідно до чинного законодавства належить до інформації з обмеженим доступом.

Зазначені вище проблеми неможливо вирішити без розроблення, оновлення та удосконалення нормативно-правових засад діяльності Національної поліції у сфері обігу інформації з обмеженим доступом.

Це стало підґрунтям для необхідності проведення комплексного дослідження інформаційної діяльності Національної поліції, яке, зрештою, дасть змогу запропонувати шляхи удосконалення нормативно-правових засад її діяльності у сфері обігу інформації з обмеженим доступом. Це своєю чергою вплине на підвищення ефективності її оперативно-службової діяльності.

Попередньо проблеми адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції у сфері обігу інформації з обмеженим доступом розглянуто у науковій літературі з позиції діяльності органів внутрішніх справ. Але водночас реалізація Угоди про асоціацію України і Європейського Союзу, прагнення України інтегруватися в європейський правовий простір вимагає подальших досліджень у вказаній галузі.

Науково-теоретичним підґрунтям дослідження стали загальнотеоретичні наукові праці вчених з різних галузей права, захисту інформації, практиків у галузі інформаційної діяльності Національної поліції, Державної служби України спеціального зв'язку та захисту інформації. Суттєвий вклад внесли вчені: В. Б. Авер'янов, О. М. Балинська, О. М. Бандурка, В. А. Бужинський, В. Л. Бурячок, Т. З. Гарасимів, В. М. Глушков, С. Л. Гнатюк, Д. І. Голосніченко, Д. В. Дабіджа, С. В. Демдюк, В. Б. Дудикевич, В. В. Дурдинець, С. С. Єсімов, В. П. Захаров, О. М. Іщенко, М. С. Кельман, Д. А. Керімов, М. В. Ковалів, В. В. Кравчук, Н. М. Кушнарченко, В. А. Ліпкан, В. М. Максимович, А. І. Марущак, А. В. Мовчан, О. Г. Мурашин, В. О. Негодченко, Д. Й. Никифорчук, К. В. Пестов, О. С. Петров, П. М. Рабінович, О. Ф. Скакун, Р. І. Таллер, В. Б. Толубко, С. В. Толюпа, Г. В. Форос,

І. Ф. Хараберюш, В. Г. Хахановський, В. О. Хорошко, В. С. Цимбалюк, А. Ф. Чарданцев, Л. Г. Чистоклетов, М. Я. Швець, В. М. Шейка, І. М. Шопіна та інші.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що було проведено узагальнення теоретичного та практичного досвіду адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції у сфері обігу інформації з обмеженим доступом. Дослідження узагальненого матеріалу допомогло виробити нові теоретичні положення про інформацію з обмеженим доступом як об'єкт інформаційних правовідносин у контексті опрацювання інформаційних ресурсів, які на законодавчому рівні віднесені до інформації з обмеженим доступом, виявити недоліки чинного законодавства і розробити напрями та способи його вдосконалення.

Практичне значення одержаних результатів проведеного дослідження полягає у тому, що викладені у монографії положення, висновки, пропозиції та рекомендації мають науково-теоретичне значення і можуть бути використані у: науково-дослідній діяльності – для проведення подальших наукових досліджень інформаційної діяльності правоохоронних органів, особливо у сферах обігу інформації з обмеженим доступом, адміністративно-організаційних засад захисту інформаційних ресурсів; правотворчій діяльності – для подальшого удосконалення чинного законодавства про інформацію та з інформаційної безпеки; правозастосовній діяльності – для підвищення ефективності практичної діяльності підрозділів, які здійснюють інформаційну підтримку та аналітичне забезпечення діяльності Національної поліції; освітньому процесі – під час викладання здобувачам вищої освіти навчальних дисциплін «Адміністративна діяльність поліції», «Основи управління в Національній поліції України», «Адміністративне право і процес», «Інформаційно-аналітичне забезпечення правоохоронної діяльності», а також під час підготовки дидактичних матеріалів з цих дисциплін.

Результати монографічного дослідження впроваджено в освітній процес Львівського державного університету внутрішніх справ (акт від 02.02.2021 № 13) та у практичну діяльність Управління інформаційно-аналітичної підтримки Головного управління Національної Поліції у Львівській області (акт від 22.01.2021 № 1).

Розділ 1

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ТА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ ІНФОРМАЦІЇ З ОБМЕЖЕНИМ ДОСТУПОМ В ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНИХ СИСТЕМАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

1.1. Генезис обігу інформації з обмеженим доступом в діяльності Національної поліції. Розвиток інформаційних систем

У повсякденній практиці підрозділів Національної поліції інформація, її опрацювання й аналіз відіграють важливу роль як у розкритті, запобіганні, профілактиці злочинів, так і в забезпеченні різних аспектів організаційно-управлінської діяльності. В часі швидкої інформатизації суспільства виник і закріпився термін *інформаційної діяльності*, який в Україні, хоча законодавчо не закріплений, однак вживається у нормативних документах і передбачає, відповідно до ст. 9 Закону України «Про інформацію», «...створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорону та захист інформації».¹ Інформаційна діяльність у правоохоронних органах є широкою та багатогранною сферою виконання ними своїх функцій. Головною особливістю цієї діяльності є отримання максимально корисного результату від інформації з метою правильної оцінки ситуації, можливості передбачити перспективи її розвитку, що врешті, створює умови для прийняття правильних управлінських рішень. З метою формування підґрунтя для проведення подальших наукових розробок нормативно-правових та організаційно-адміністративних

¹ Про інформацію : Закон України 2 жовтня 1992 р. № 2657-ХІІ. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2657-12/>.

засад обігу інформації в діяльності Національної поліції України, доцільно дослідити історичні аспекти розвитку інформаційної діяльності органів правопорядку на території сучасної України, зокрема, історії створення й удосконалення інформаційних ресурсів.

Генезис інформаційної та інформаційно-аналітичної діяльності в органах правопорядку на території сучасної України доцільно досліджувати у площині історичного, політичного, економічного, науково-технічного прогресу нашого суспільства. Проаналізувавши стан розвитку вказаних аспектів, вважаємо за доцільне виділити п'ять яскраво виражених етапів такого становлення².

Перший етап (дореволюційний) з XVIII ст. до 1917 року – це період, коли з'явилася перша систематизація знань про боротьбу зі злочинністю, а саме перші системи криміналістичної реєстрації за антропологічними даними, фотографіями, відбитками пальців рук тощо. Так, на початку XVIII ст. у створеному Міністерстві поліції третє відділення у його складі займалося збором та опрацюванням інформації, що стосувалася різних сфер діяльності поліції, а саме: обробкою статистичних відомостей; реєстрацією фактів про вчинені правопорушення; обліком осіб, які перебували під наглядом поліції тощо³. Також були створені три архіви, два з яких були таємними. Згодом почали формувати картотеки з фотографіями злочинців.

У XX ст. при МВС Росії засновано Центральне реєстраційне бюро та розшукове відділення, до функцій якого належала реєстрація злочинців, підозрюваних у вчиненні злочинів. Саме у цей період розпочався процес централізації обліків та створення реєстраційної мережі, що стало основою сучасної інформаційно-аналітичної роботи.

Другий етап (ранній Радянський) з 1917 року до середини 1960-х років – це період, який охоплює початок формування правоохоронних органів Радянського Союзу. Характерною осо-

---

² Сенік С. Генезис інформаційно-аналітичного забезпечення Національної поліції України. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2018. Вип. 66. С. 129.

³ Дабіджа Д. В. Використання обліків та автоматизованих систем при розслідуванні кримінальних правопорушень : дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.09 / Національна академія внутрішніх справ. Київ, 2017. С. 19.

бливістю цього періоду є те, що після 1917 року обліки царської поліції були знищені, а це суттєво ускладнило боротьбу зі злочинністю, яка на той час почала сягати значних масштабів. У зв'язку з цим у 1918 році організовано створення обліково-реєстраційної служби, одним із основних завдань якої стало проведення алфавітної та дактилоскопічної реєстрації злочинців⁴. Так розпочався період створення оперативно-розшукових та довідкових обліків. Інструкція щодо організації обліку і статистики заарештованих зобов'язувала обліково-реєстраційні апарати вести облік осіб, які проходили за цензурними матеріалами, виселених, порушників кордону, агентурних і слідчих справ, осіб, яких розшукували. Обліково-реєстраційні апарати контролювали виконання судових рішень, дотримання термінів ведення слідства, організацію зберігання матеріалів слідства та архіву.

У 1928–1929 роках завдання з підготовки статистичних звітів покладалося на адміністративні відділи Народно-го комісаріату внутрішніх справ (НКВС) УРСР та його окружні адміністративні відділи. Ці звіти містили інформацію про: загальний стан злочинності, нові методи у скоєнні злочинів, бандитизм, ставлення населення до вчинення злочинів, загальні результати боротьби зі злочинністю. У 1931 році створено обліково-статистичні органи, до складу яких входили обліковий, судовий, оперативно-довідковий, судово-слідчий, архівний, та систему облікових апаратів від районних органів до центрального апарату. Згодом було створено статистичне бюро, завданням якого стало вивчення стану злочинності та результатів розкриття злочинів. Карний розшук залишався центральним суб'єктом інформаційно-аналітичної роботи до середини 30-х років ХХ ст.

У 1935 році, у зв'язку з об'єднанням в одне відомство (НКВС) органів державної безпеки, міліції, підрозділів виконання покарань, введено обов'язкове дактилоскопіювання осіб у таборах, колоніях, тюрмах. Це призвело до створення єдиного дактилоскопічного обліку. Одночасно заповнювали алфавітні картотеки на осіб як у центральному апараті НКВС, так і в його територіальних підрозділах.

⁴ Мелашенко В. Ф. Конституційне право як наука і навчальна дисципліна. *Конституційне право України* / за ред. В. Ф. Погорілка. Київ : Наук. думка, 2002. С. 37.

У 1938 році створено Перший спецвідділ НКВС як головний інформаційно-аналітичний орган у правоохоронній сфері⁵. У 1939 році в Перших спецвідділах розпочався централізований облік заарештованих, які перебували під слідством. На цей спецвідділ покладали функції контролю за дотриманням термінів ведення слідства, за проходженням справ НКВС у прокуратурі та судових органах. Починаючи з 1939 року, після затвердження Інструкції «Про постановку на всесоюзний розшук особливо небезпечних державних злочинців», створено підрозділ розшуку⁶.

На початку 1940 року в системі НКВС на базі Першого спецвідділу створено єдиний центр обліку злочинів, до якого відійшли оперативно-довідкова, алфавітна, дактилоскопічна картотека та картотека з обліку ув'язнених. Архіви НКВС також підпорядковувалися Першому спецвідділу: їм надано статусу оперативних архівів. Статистика залишилася самостійним підрозділом НКВС. Реєстраційно-облікові апарати правління робітничо-селянської міліції ліквідували.

У 1941 році вперше розроблено Положення про Перший спецвідділ⁷, у якому визначено головні завдання служби, зокрема: алфавітний та дактилоскопічний облік злочинців, засуджених та заарештованих; облік кримінальних справ та справ оперативної роботи; розшук злочинців; підготовка статистичних звітів; систематизація та зберігання архівних справ; розроблення науково-технічних методів реєстрації злочинців.

У повоєнний період у зв'язку з реорганізацією МВС до системи Міністерства державної безпеки у 1949 році передано прикордонні війська та міліцію разом із архівними матеріалами, оперативно-довідковими та дактилоскопічними картотеками.

⁵ Мовчан А. В. Інформаційно-аналітична робота в оперативно-розшуковій діяльності Національної поліції України : навч. посібник. Львів : ЛьвДУВС, 2017. С. 15.

⁶ Іщенко О. М., Черних С. П., Аршинов І. А. Історія створення інформаційного підрозділу органів внутрішніх справ України. *Черних С. П., Іщенко О. М., Аршинов І. А. Від арифмометра до високіх технологій. До 40-ї річниці створення інформаційної служби МВС України*. Запоріжжя : Просвіта, 2012. Т. 2. С. 12.

⁷ Об организации 1-го специального отдела НКВД СССР : приказ народного комиссара внутренних дел Союза ССР от 28 февраля 1941 г. № 00232. URL: http://www.hrono.info/dokum/194_dok/19410228nkvd.php.

Для створення обліків МВС розпочався процес перереєстрації засуджених, які перебували в тюрмах, виправно-трудових установах та виправно-трудових колоніях.

У квітні 1953 року після об'єднання Міністерства державної безпеки і МВС картотеку Першого спецвідділу передавали до Управління виправно-трудових таборів та колоній, яке підпорядковувалося Міністерству юстиції. Центральна алфавітна оперативно-довідкова картотека та дактилоскопічна картотека МВС знову переходили у підпорядкування Першого спецвідділу МВС.

У 1954 році, після виділення з МВС Комітету державної безпеки та передачі картотеки персонального обліку засуджених до Першого спецвідділу, розпочався перегляд карток оперативно-довідкової картотеки. До 01 червня 1955 року із картотеки МВС та його управлінь були вилучені картки осіб, засуджених за невироблення мінімуму трудовнів, на виселених під час 1929–1933 років, на виселених осадників та інших осіб за 1939–1940 роки, репатрійованих.

У зв'язку з реорганізацією МВС та пошуком оптимальних рішень для виконання покладених функцій підпорядкованість статистичних апаратів та архівів неодноразово змінювали. У 1956 році до Першого спецвідділу з Головного управління міліції були передані обліково-реєстраційні підрозділи, на базі яких створювали підрозділи статистики⁸. У 1959 році Першому спецвідділу надано функції видачі персональних нарядів на осіб, які підлягали виселенню та відправленню на спецпоселення; обліку викраденої, загубленої, вилученої, знайденої вогнепальної зброї; направлення до місць позбавлення волі, постанов Президенту Верховної Ради про помилування засуджених та контролю за їх виконанням; реабілітації репресованих громадян, повернення їм майна та перевірки матеріалів, які стали підставою для виселення. Однак кардинальні зміни у діяльність інформаційної служби вніс технічний прогрес, а саме розвиток електронно-обчислювальної техніки.

Третій етап (автоматизації інформаційної діяльності) охоплює початок 1970-х до початку 1990-х років – характерний

⁸ Сенік С. Генезис інформаційно-аналітичного забезпечення Національної поліції України. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2018. Вип. 66. С. 131.

стрімким розвитком інформаційно-аналітичної роботи завдяки розвитку електронно-обчислювальних систем⁹. Завдання впровадження систем автоматизації у діяльність міліції на початках не лише не сприймали, а навіть певною мірою відторгували.

Перший спецвідділ, який завжди входив до центрального апарату МВС, виводили з нього. Значну частину офіцерів виводили за штати і розатестували. Робилось все це для того, щоб відрегульована система інформаційно-аналітичного забезпечення перестала діяти в угоду примарної ідеї автоматизації.

Проте, відповідно до наказу МВС Союзу Радянських Соціалістичних Республік (СРСР) від 17 травня 1971 року № 0322¹⁰ шляхом об'єднання обчислювального центру оперативно-технічного управління, Першого спеціального відділу, машинно-рахункового бюро ФПУ МВС України, відділу статистики Штабу, створено Республіканський інформаційний центр при МВС УРСР, основними завданнями якого стало: надання статистичної, оперативно-довідкової, розшукової інформації, а також збирання, обробка, аналіз, зберігання інформації про злочинців, злочини, розшукуваних осіб, втрачених, викрадених речей, ідентифікації зброї тощо. А наказами МВС СРСР від 02 грудня 1972 року № 0303¹¹ та МВС УРСР від 29 грудня 1972 року № 0209¹² були затверджені відповідно структура та Положення про цей Центр.

Такий розвиток подій призвів до того, що на початку 1970-х років активно відбувалося створення централізованих систем інформаційних центрів, які зосередили у собі тридцять різних картотек, хоча загалом їх було близько сімдесяти. У цей же період започатковано основи інформаційно-аналітичного забез-

⁹ Овчинский С. С. Оперативно-розыскная информация / под ред. А. С. Овчинского, В. С. Овчинского. Москва : ИНФА, 2000. С. 4.

¹⁰ Об объявлении типовой структуры информационных центров при МВД – УВД и временных типовых штатов вычислительных подразделений : приказ МВД СССР от 17 мая 1971 г. № 0322 (розсекречено – висновок № 197 від 31.01.2003).

¹¹ Об изменении структуры и штатов МВД УССР : приказ МВД СССР от 2 июня 1972 г. № 0303 (розсекречено – висновок № 198 від 05.02.2003).

¹² О введении в действие Положения о Республиканском информационном центре МВД Украинской ССР : приказ МВД УССР от 29 декабря 1972 г. № 0209 (не таємно – висновок № 12 від 25.09.2012).

печення органів внутрішніх справ (ОВС) України. Першими були створені автоматизовані системи «Профілактика–Розшук», «Розшук», «Статистика» тощо.

У 1974 році за клопотанням керівництва МВС СРСР постановою Державного Комітету Ради Міністрів СРСР по науці і техніці від 05 лютого 1974 року № 7¹³ Республіканський інформаційний центр перейменовано у Республіканський науково-дослідний центр при МВС СРСР, а Наказом МВС СРСР від 20 червня 1974 року № 0484 зазначене рішення було оголошено в системі МВС. Наказом цього відомства від 17 січня 1978 року № 014 затверджено Положення про Республіканський науково-дослідний центр¹⁴. Головними функціями діяльності цього центру стали:

- керування обліково-реєстраційною та інформаційно-довідковою діяльністю ОВС;
- надання керівництву міністерства оперативно-довідкової, розшукової, статистичної, науково-технічної та іншої інформації;
- збір, оброблення, зберігання та аналіз інформації про злочини і злочинців;
- розгляд матеріалів, підпорядкованих ОВС про оголошення і припинення всесоюзного розшуку, викрадених речей, зброї тощо.

Окрім цього, на цей центр покладалося виконання наукової діяльності, а саме:

- розроблення автоматизованих систем оброблення інформації щодо охорони публічного порядку, боротьби зі злочинністю та профілактики злочинів, оцінювання оперативної ситуації в республіках та областях;
- дослідження процесів управління ОВС на базі комплексного використання сучасних систем управління, математичних методів та обчислювальної техніки;

---

¹³ О преобразовании Республіканського інформаційного центра МВД УССР в Республіканский научно-исследовательский информационный центр МВД УССР : Постановление Государственного Комитета Совета Министров СССР по науке и технике от 5 февраля 1974 г. № 7.

¹⁴ Іщенко О. М., Черних С. П., Аршинов І. А. Історія створення інформаційного підрозділу органів внутрішніх справ України. Черних С. П., Іщенко О. М., Аршинов І. А. Від арифмометра до високих технологій. До 40-ї річниці створення інформаційної служби МВС України. Запоріжжя : Просвіта, 2012. Т. 2.

- розроблення галузевих автоматизованих систем управління ОВС в республіках і областях;
- створення і впровадження фонду алгоритмів і програм республіканського й обласного рівня ОВС;
- координація науково-дослідних і науково-конструкторських робіт інших міністерств і відомств, що займаються питаннями автоматизації процесів.

У 1978 році науково-дослідним центром запроваджено електронний облік оперативно-розшукової інформації транспортних засобів та агрегатів.

Станом на 1982 рік до складу Республіканського науково-дослідного центру входили: відділ оперативної інформації і розшуку, відділ статистики, науково-дослідна лабораторія, відділ технічних засобів, відділ алгоритмізації та програмування, відділ експлуатації задач, контрольно-методичний відділ, архів.

У 1988 році розпочалась інтенсивна діяльність у сфері інформаційної діяльності ОВС. Інформацію, яка надходила традиційними методами, не опрацьовували оперативно, що призводило до втрати її актуальності. Такий стан речей зумовив необхідність розроблення інформаційних банків даних для карного розшуку, підрозділів боротьби з економічними злочинами, чергової частини та інших оперативних підрозділів.

Четвертий етап (інформатизації органів внутрішніх справ України) охоплює початок 1990–2015 роки. Цей період характерний прийняттям нових нормативно-правових актів, які вплинули на розвиток інформаційного забезпечення органів внутрішніх справ України. До таких документів, зокрема, належать Конституція України¹⁵, Закони України «Про міліцію»¹⁶, «Про інформацію»¹⁷, «Про оперативно-розшукову

---

¹⁵ Конституція України від 28 червня 1996 р. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

¹⁶ Про міліцію : Закон України від 20 грудня 1990 р. № 565-XII. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/565-12> (втратив чинність).

¹⁷ Про інформацію : Закон України 2 жовтня 1992 р. № 2657-XII. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2657-12/>.

діяльність»¹⁸, «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах»¹⁹, «Про Національну програму інформатизації»²⁰, «Про Концепцію Національної програми інформатизації»²¹, «Про державну таємницю»²² тощо. Характерною рисою окресленого періоду стало створення міжвідомчих обліків, інтегрованих банків даних Інтерполу, розвиток комп'ютерної розвідки та аналітичних технологій, створення відомчих і міжвідомчих комунікаційних та інформаційних мереж. У 1990 році розпочалося забезпечення ОВС України персональною комп'ютерною технікою, що призвело до роздроблення обліків. Зі зростанням кількості інформаційних реєстрів, обліків та збільшенням обсягів інформації у правоохоронній діяльності автоматизація та комп'ютеризація інформаційної діяльності значно полегшила їх роботу в контексті систематизації, оброблення та використання інформації. У 1993 році було створено Інформаційне бюро, яке виконувало інформаційне забезпечення підрозділів ОВС, а у 1997 році його перейменовано на Управління оперативної інформації при МВС України. Це управління складалося з п'яти центрів: кримінальної інформації, статистичних і аналітичних досліджень, оперативно-довідкової інформації, науково-дослідний, комп'ютерний. Сюди ж входили: Державний архів МВС України (на правах відділу), група матеріально-технічного забезпечення та група по роботі з особовим

¹⁸ Про оперативну-розшукову діяльність : Закон України від 18 лютого 1992 р. № 2135-XII. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2135-12/>.

¹⁹ Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах : Закон України від 5 липня 1994 р. № 80/94-ВР. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80/>.

²⁰ Про Національну програму інформатизації : Закон України від 4 лютого 1998 р. № 74/98-ВР. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/74/98-%D0%B2%D1%80/>.

²¹ Про Концепцію Національної програми інформатизації : Закон України від 4 лютого 1998 р. № 75/98-ВР. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/75/98-%D0%B2%D1%80/page>.

²² Про державну таємницю : Закон України від 21 січня 1994 р. № 3855-XII. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3855-12/>.

складом. У цей період Управління оперативної інформації при МВС України виконувало такі функції:

- підготовка нормативних актів з питань інформаційної служби;
- розроблення та впровадження типових автоматизованих інформаційних систем;
- координація діяльності щодо впровадження та використання засобів комп'ютерної техніки;
- забезпечення правоохоронних органів оперативно-довідковою, статистичною, управлінською інформацією;
- формування, ведення та використання інформаційних систем оперативно-розшукового призначення;
- збір, оброблення, зберігання інформації про засуджених осіб;
- розроблення концепції комп'ютеризації ОВС;
- зберігання архівних документів ОВС.

У цьому ж році розпочалася робота щодо створення інтегрованих банків даних та міжвідомчих інформаційних систем, а також розроблення Концепції розвитку системи інформаційного забезпечення ОВС на 1998–2000 роки, яку у подальшому було затверджено наказом МВС від 14 травня 1998 року № 357²³.

У грудні 1999 року Колегією МВС України прийнято Програму інформатизації органів внутрішніх справ України на 2000–2005 роки, яка визначала такі напрями:

- організаційно-правове забезпечення ОВС;
- інформатизація оперативно-розшукової діяльності;
- розвиток засобів комп'ютерного обміну інформацією;
- інтеграція інформаційних підсистем правоохоронних органів з міжвідомчими інформаційними підсистемами²⁴.

На початку 2000-х років головним інформаційним підрозділом МВС України став Департамент інформаційних технологій, який було створено у 2002 році. Основним напря-

---

²³ Про затвердження Концепції розвитку системи інформаційного забезпечення органів внутрішніх справ України на 1998–2000 роки та Програми інформатизації органів внутрішніх справ України на 1998–2000 роки : наказ МВС України від 14 травня 1998 р. № 357.

²⁴ Програма інформатизації органів внутрішніх справ України на 2000–2005 роки : рішення колегії МВС України від 28 грудня 1999 р. № 8км/1.

мом діяльності цього Департаменту стало надання допомоги правоохоронним органам у виконанні ними завдань, що вимагають виявлення ознак, складу обставин злочину у кожному випадку вчинення протиправного діяння, вжиття заходів щодо встановлення події злочину, осіб, винних у скоєному, а також всебічного, повного та об'єктивного дослідження обставин справи.

До завдань, покладених на Департамент, належали:

- реалізація державної політики інформатизації органів внутрішніх справ України;

- програмно-технічне забезпечення міжвідомчої та міждержавної інформаційної взаємодії, у межах укладених угод про обмін інформацією у сфері боротьби зі злочинністю між урядами держав – учасників Співдружності Незалежних Держав;

- проведення аналізу стану злочинності та підготовка інформаційно-аналітичних документів для керівництва МВС з метою прийняття ним відповідних управлінських рішень керівництвом МВС;

- забезпечення формування, накопичення та підтримання в актуальному стані інформаційних ресурсів, що створені в процесі діяльності органів внутрішніх справ;

- забезпечення умов для захисту інформації в спеціалізованих інформаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах, захисту персональних даних облікових осіб;

- у якості виконання однієї із сервісних функцій МВС – надання інформаційних послуг фізичним та юридичним особам регламентованих законодавчими та іншими нормативно-правовими актами, які регулюють цю діяльність²⁵.

Симбіоз програмних та інженерних рішень, фахову діяльність Департаменту спрямували на покращення інформаційно-аналітичного забезпечення оперативно-розшукової діяльності структурних підрозділів органів внутрішніх справ України,

---

²⁵ Гривняк С. О., Рудий Т. В. До питання становлення інформаційно-аналітичних підрозділів Національної поліції України: історико-правовий аспект. *Теорія та практика протидії злочинності у сучасних умовах* : збірник тез Міжнар. наук.-практ. конференції (м. Львів, 9 листопада 2018 р.) / упоряд. О. В. Авраменко, С. С. Гнатюк, І. В. Красницький, С. І. Мельник. Львів : ЛьвДУВС, 2018. С. 48.

на своєчасне та якісне забезпечення останніх вичерпною інформацією, необхідною для розслідування, розкриття та попередження злочинів.

З цією метою Департамент створював і вів спеціалізовані обліки (криміналістичний, оперативний та профілактичний облік правопорушників в обсязі, структурі й порядку, окреслених завданнями міліції України), покликані максимально спростити роботу низових підрозділів ОВС, спрямовану на боротьбу зі злочинністю та забезпечення правопорядку у суспільстві, суттєво зміцнити їх спроможність протидіяти злочинним проявам.

У 2000–2002 роках в умовах некерованого стихійного розвитку регіональних інформаційних систем було розроблено та впроваджено у всіх областях України єдине програмне забезпечення для ведення одного з найстаріших та найпроблемніших на той час обліків ОВС – «Оперативно-довідкової картотеки» («ОДК»), який понад вісімдесят років функціонував майже повністю у паперовому вигляді.

На теперішній час досягнуто такого рівня розвитку цієї системи, який фактично повністю вилучив паперові технології та кардинально підвищив ефективність використання обліку. Інформацію з усіх паперових карток переведено на електронні носії. Сформовано централізований масив, у якому представлені дані на всіх осіб, наявних в електронних базах «ОДК» областей, а також необхідна інформація з інших джерел. Масив безперервно актуалізувався, каналами інформаційного обміну в межах єдиної автоматизованої системи «ОДК». Нині щодобово передається близько сімдесяти тисяч електронних документів, пов'язаних із цією системою. Таким чином створено усі подальші передумови для різнопланового використання цього обліку у пошукових та аналітично-організаційних напрямках інформаційного забезпечення правоохоронних органів.

Також доцільно виділити розроблення та впровадження у цей період автоматизованої інформаційної системи «Рубін» – віддаленого робочого місця, яке забезпечило направлення авторизованими користувачами запитів до системи «ОДК» та опрацювання отриманих відповідей за єдиною технологією, що встановлюється та адмініструється відповідним департаментом МВС. За період експлуатації кількість опрацю-

ваних запитів перевищила 25 млн, а на теперішній час їх щодобове надходження сягає 11 тис.²⁶. Усі ці запити зберігаються на архівному сервері та використовуються для контролю обґрунтованості направлення запитів, підстав перевірок та відповідності отриманих довідок.

Наступним кроком стало введення в дію у 2004 році повноцінної серверної версії автоматизованої дактилоскопічної системи «Дакто-2000», яку поповнювали дактилоскопічною інформацією, що надходила з обласних ОВС електронними каналами зв'язку. Це дало можливість швидко поновлювати та актуалізувати масив дактилоскопічної інформації в масштабах усієї країни, що своєю чергою сприяло інформаційному супроводженню кримінальних та оперативно-розшукових справ.

Також у 2002 році було створено корпоративну інформаційну мережу ОВС на базі регіональних локальних інформаційних мереж ГУ МВС України²⁷, а в 2006 її удосконалено до Єдиної цифрової відомчої телекомунікаційної мережі та об'єднання у неї понад 1 500 органів і підрозділів ОВС²⁸.

Поряд із цим розпочалася розробка та запровадження закритих систем «Скорпіон» та «Оріон». ІПС «Скорпіон» була у розпорядженні УБОЗ і представляла собою сукупність програмно-технічних, інформаційно-телекомунікаційних засобів та організаційно-розпорядчих заходів, що забезпечували формування та ведення довідково-інформаційних, оперативно-розшукових обліків і авторизований доступ до інформаційних ресурсів для забезпечення оперативно-службової діяльності спеціальних підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю органів внутрішніх справ України, зміцнення їх спроможності до протидії та профілактики злочинності²⁹.

²⁶ Відділ розробки інформаційних систем. Черних С. П., Іщенко О. М., Аршинов І. А. *Від арифмометра до високих технологій. До 40-ї річниці створення інформаційної служби МВС України*. Запоріжжя : Просвіта, 2012. Т. 1. С 108.

²⁷ Про створення корпоративної інформаційної мережі ОВС України : наказ МВС України від 26 березня 2002 р. № 302.

²⁸ Про затвердження Програми створення єдиної цифрової відомчої телекомунікаційної мережі МВС України : наказ МВС України від 02 лютого 2006 р. № 112.

²⁹ Про затвердження Положення про інформаційно-пошукову систему «Скорпіон» Головного управління по боротьбі з організованою злочинністю МВС України : наказ МВС України від 24.09.2012 р. № 825.

ПС «Оріон» стала основою для оброблення, накопичення та аналізу оперативної інформації стосовно осіб, які готують чи скоїли тяжкі злочини і проходять по справах оперативного обліку та за повідомленнями негласного апарату і представляють оперативний інтерес³⁰.

Інтенсивний розвиток інформаційних технологій у цей період призвів до ініціювання МВС України створення Інтегрованої інформаційно-пошукової системи органів внутрішніх справ³¹, метою якої стало об'єднання існуючих в органах та підрозділах ОВС України інформаційних ресурсів у єдиний інформаційно-аналітичний комплекс із використанням інформаційних технологій, комп'ютерного та телекомунікаційного обладнання для підтримки оперативно-службової діяльності органів та підрозділів внутрішніх справ, суттєвого зміцнення їхньої спроможності протидії та профілактики злочинності³².

Період створення та впровадження цієї системи розтягнувся на шість років. З метою пришвидшення її розроблення у 2006 році МВС України приймає окрему Програму³³. У 2007 році в міських, районних, лінійних органах внутрішніх справ України створюють сектори інформаційних технологій для її обслуговування. А у 2009 році Наказом МВС України від 12 жовтня 2009 року № 436³⁴ завершилося впровадження цієї системи.

---

³⁰ Арістова І. В. Державна інформаційна політика та її реалізація в діяльності органів внутрішніх справ України: організаційно-правові засади : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 / Нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2002. 408 с. URL: <http://meگو.informaterial/informatiйne-zabezпечення-operatiвно-roзшукової-diyальності-ovc-ukraiни?page=4>.

³¹ Про створення Інтегрованої інформаційно-пошукової системи органів внутрішніх справ України : наказ МВС України від 18 липня 2003 р. № 786.

³² Інформатика та інформаційні технології / Б. В. Щур, І. С. Керницький, В. В. Сенік та ін. ; за ред. Б. В. Щура. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2010 С. 338.

³³ Про затвердження Програми створення Інтегрованої інформаційно-пошукової системи органів внутрішніх справ України : наказ МВС України від 07 червня 2006 р. № 571.

³⁴ Про затвердження Положення про Інтегровану інформаційно-пошукову систему органів внутрішніх справ України : наказ МВС України від 12 жовтня 2009 р. № 436.

Окрім цієї системи, Департамент інформаційних технологій продовжує розробляти та впроваджувати інші інформаційно-пошукові системи, наприклад, у 2008–2010 роках впроваджено інтегровану міжвідомчу інформаційно-телекомунікаційну систему щодо контролю осіб, транспортних засобів та вантажів, які перетинають державний кордон («Аркан»)³⁵. Основною метою її запровадження є забезпечення автоматизованих процесів міжвідомчого обміну інформацією між Адміністрацією Держприкордонслужби, МЗС, СЗР, МВС тощо. Підсистема «Аркан» стала функціонувати не лише в апараті МВС, а й на регіональному рівні, забезпечуючи постійне обслуговування запитів, що надходили з підрозділів органів внутрішніх справ. На рівні МВС України ця інформаційна система стала містити бази даних з відомостями: про втрачені, викрадені та оголошені недійсними документи громадян України для виїзду за кордон, видані МЗС, дипломатичними представництвами та консульськими установами України за кордоном; про документи, що дають право на в'їзд та виїзд з України, оформлені МЗС та дипломатичними представництвами і консульськими установами України за кордоном; про іноземців та осіб без громадянства, яким оформлено візи для в'їзду в Україну; про іноземців та осіб без громадянства, яким оформлено дозволи на перебування в Україні³⁶.

---

³⁵ Про затвердження Положення про інтегровану міжвідомчу інформаційно-телекомунікаційну систему щодо контролю осіб, транспортних засобів та вантажів, які перетинають державний кордон : наказ Адміністрації ДПС України, ДМС України, ДПА України, МВС України, МЗС України, Міністерства праці та соціальної політики України, СБУ, СЗР України від 03.04.2008 р. № 284/287/214/150/64/175/266/75. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0396-08>.

³⁶ Про затвердження Положення про інтегровану міжвідомчу інформаційно-телекомунікаційну систему щодо контролю осіб, транспортних засобів та вантажів, які перетинають державний кордон : наказ Адміністрації ДПС України, ДМС України, ДПА України, МВС України, МЗС України, Міністерства праці та соціальної політики України, СБУ, СЗР України від 03.04.2008 р. № 284/287/214/150/64/175/266/75. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0396-08>.

У 2012 році відповідно до наказів МВС України від 29 грудня 2011 року № 875³⁷ та від 23 листопада 2012 року № 1080 дск³⁸ введено в дію інформаційну систему «ВІДЕОКОНТРОЛЬ-Рубіж», яку використовували для цілодобового автоматизованого моніторингу руху автотранспорту з одночасною можливістю розпізнавання номерних знаків транспортних засобів та їх перевіркою за наявними базами обліку.

Фактично формування інформаційної служби цього періоду остаточно завершилося у квітні 2011 року реорганізацією Департаменту інформаційних технологій у Департамент інформаційно-аналітичного забезпечення.

Упродовж 2012–2015 років основним акцентом у діяльності цього Департаменту стало питання удосконалення програмно-технічного забезпечення територіальних підрозділів органів внутрішніх справ комп'ютерною технікою, мережевим обладнанням, організацією заходів, пов'язаних зі забезпеченням захисту інформації та підготовкою кадрів.

Підсумовуючи сказане, можна констатувати, що створені у цей період апаратно-програмні комплекси (обліки) дали змогу отримувати й аналізувати інформацію, відібрану за кількома взаємопов'язаними критеріями з інтегрованих банків даних, зібраних і систематизованих відповідно, яка прямо чи опосередковано може сприяти розкриттю злочину. Наприклад, допомогти за схожістю ознак вчинених правопорушень визначити коло осіб з кримінального осередку, які можуть бути причетними до їх вчинення.

П'ятий етап (інформаційного забезпечення Національної поліції України). Це період з 2015 року дотепер. Окремо цей період виділяється у зв'язку зі створенням Національної поліції України та розмежуванням доступу до інформаційних ресурсів між МВС України та Національною поліцією. Така необхідність виникла у зв'язку з тим, що відповідно до

---

³⁷ Про введення в експлуатацію системи відеофіксації номерних знаків «ВІДЕОКОНТРОЛЬ-Рубіж»: наказ МВС України від 29 грудня 2011 р. № 875 (втратив чинність).

³⁸ Інструкція з використання системи відеофіксації номерних знаків транспортних засобів «ВІДЕОКОНТРОЛЬ-Рубіж»: наказ МВС України від 23.11.2012 р. № 1080 дск (втратив чинність).

ст. 25 Закону України «Про Національну поліцію»³⁹ інформаційні ресурси єдиної інформаційної системи, в першу чергу Інтегрованої інформаційно-пошукової системи ОВС, належать МВС України, а поліція, у межах своєї інформаційно-аналітичної діяльності, формує та використовує бази (банки) даних, що входять до цієї системи. Окрім цього, законодавець відповідно до п. 3 названої статті, надав право Національній поліції створювати власні бази даних, які потрібні для забезпечення повсякденної діяльності органів, підрозділів, закладів і установ поліції у галузі трудових, фінансових, управлінських відносин, відносин документообігу, а також міжвідомчі інформаційно-аналітичні системи, що забезпечують виконання покладених на неї повноважень. Так виникла потреба в узгодженні використання інформаційних ресурсів між МВС України та Національною поліцією.

З метою вирішення цього питання у структурі МВС України та у структурі Національної поліції⁴⁰ створено відповідні підрозділи. У структурі МВС України – Департамент інформаційних технологій⁴¹, який у 2017 році реорганізовано у Департамент інформатизації; в структурі Національної поліції – Департамент організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування і Департамент інформаційно-аналітичної підтримки (ДІАП).

На сьогоднішній день основними завданнями Департаменту інформатизації є:

- участь в організації та реалізації заходів з інформатизації, забезпечення діяльності МВС у галузях інформатизації, створення, запровадження та використання інформаційно-пошукових підсистем, інформаційної безпеки;
- організація забезпечення електронної інформаційної взаємодії МВС з іншими державними органами, органами

³⁹ Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19/>.

⁴⁰ Структура апарату Міністерства внутрішніх справ України. URL: http://mvs.gov.ua/ua/pages/Struktura_Ministerstva_vnutrishnih_sprav_Ukraini.htm.

⁴¹ Про затвердження Положення про Департамент інформаційних технологій Міністерства внутрішніх справ України : наказ МВС України від 14 грудня 2015 р. № 1572 (втратив чинність від 31.01.18 № 70).

місцевого самоврядування, фізичними та юридичними особами, правоохоронними органами іноземних держав та міжнародними організаціями;

- забезпечення інформаційно-аналітичного підтримки діяльності МВС;

- організація формування інформаційних ресурсів єдиної інформаційної системи (ЄІС) МВС України та забезпечення контролю процесів їх наповнення та використання;

- організація створення та забезпечення функціонування програмно-технічних комплексів, інформаційно-телекомунікаційних систем МВС, а також модернізації;

- забезпечення реалізації стратегії і політики інформаційної безпеки системи МВС;

- забезпечення надання акредитованим центром сертифікації ключів Міністерства внутрішніх справ України послуг електронного цифрового підпису (ЕЦП), забезпечення застосування ЕЦП у МВС;

- забезпечення надання інформаційних послуг юридичним і фізичним особам.

Основними завданнями Департаменту є:

- організація заходів із впровадження програми інформатизації МВС, координація та контроль її виконання;

- організація роботи зі залучення та виконання міжнародних проектів щодо технічної допомоги проведення інформатизації системи МВС;

- підготовка проектів спільних розпорядчих документів щодо електронної інформаційної взаємодії МВС з іншими органами державної влади та щодо порядку використання інформаційних ресурсів ЄІС МВС іншими структурами, державними органами;

- забезпечення організації взаємообміну інформаційними ресурсами з іншими державними органами;

- забезпечення у межах своїх повноважень доступу співробітників МВС та інших органів державної влади до ресурсів ЄІС МВС;

- організація, створення та забезпечення роботи систем інформаційно-аналітичного підтримання діяльності системи МВС;

- розроблення та погодження розроблених у системі МВС проектів організаційно-правових та інших документів у галузях інформатизації, створення та практичного застосування інформаційних ресурсів, інформаційної безпеки;
- здійснення організаційного, методичного та методологічного забезпечення роботи персонально-довідкових обліків, єдиного обліку вогнепальної зброї, інших визначених законодавством банків даних;
- організація створення та забезпечення діяльності дата-центру МВС України із дотриманням відповідних норм захисту інформації;
- забезпечення роботи інформаційно-пошукових, інформаційно-довідкових та інформаційно-телекомунікаційних спеціалізованих систем у МВС, а також розроблення пропозиції щодо їх вдосконалення та розвитку;
- вжиття заходів, спрямованих на організацію правового забезпечення охорони інтелектуальної власності та ліцензування комп'ютерного програмного забезпечення у структурних підрозділах апарату МВС;
- погодження заходів стосовно закупівлі (передавання) апаратно-програмного забезпечення у системі МВС;
- обслуговування серверних інформаційно-технічних комплексів МВС і реєстрація їх користувачів;
- забезпечення технічного підтримання апаратно-програмного комплексу Web-порталу МВС;
- організація впровадження та забезпечення контролю за функціонуванням у МВС та в інших центральних органах виконавчої влади управління системи інформаційної безпеки, проведення аналізу стану кібернетичної безпеки, ужиття заходів щодо профілактики кіберінцидентів, протидія іншим кіберзагрозам, забезпечення кібернетичного захисту інформаційних ресурсів в інформаційно-телекомунікаційних системах МВС;
- організація роботи з розроблення, виготовлення, встановлення, експлуатації та удосконалення комплексних систем захисту інформації в інформаційних ресурсах ЄІС МВС (окрім тих, де обробляють таємну інформацію), а також участь у заходах стосовно контролю за захищеністю інформації в спеціалізованих інформаційно-пошукових, інформаційно-

довідкових, інформаційно-телекомунікаційних системах системи МВС;

- організація заходів стосовно забезпечення діяльності Акредитованого центру сертифікації ключів МВС та удосконалення його функціонування;

- організація створення представництв Акредитованого центру сертифікації ключів МВС, супроводження їхньої діяльності з питань надання послуг ЕЦП;

- проведення за запитами юридичних і фізичних осіб перевірки стосовно наявності тих чи інших відомостей в інформаційних ресурсах ЄІС МВС;

- впровадження та розвиток on-line технологій з метою доступу до інформаційних ресурсів ЄІС МВС;

- здійснення інформаційного супроводження діяльності територіальних органів з надання сервісних послуг МВС тощо⁴².

Діяльність Департаменту аналітичної роботи та організації управління спрямована на виконання таких завдань:

- цілодобовий моніторинг безпекової ситуації в державі щодо забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку, охорони державного кордону, цивільного захисту, міграції (імміграції та еміграції) тощо;

- вивчення та аналіз факторів, що впливають на стан безпекової ситуації в державі та регіонах, у тому числі ефективність заходів центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовує і координує Міністр внутрішніх справ, з реалізації державної політики у відповідних сферах;

- участь у проведенні наукових, аналітичних досліджень з питань кримінології, соціології й психології, а також розроблення за їх результатами поточних і стратегічних прогнозів розвитку безпекової ситуації загалом та за окремими її напрямками, науково-практичних, науково-методичних рекомендацій;

- підготовка аналітичних, інформаційних, довідкових та інших матеріалів з питань, що належать до компетенції

⁴² Про затвердження Положення про Департамент інформатизації Міністерства внутрішніх справ України : наказ МВС України від 31 січня 2018 р. № 70. URL: <http://document.ua/pro-zatverdzhennja-polozhennja-pro-departament-informatizaci-doc336569.html>.

Департаменту, для керівництва Міністерства та за його дорученням – для Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Ради національної безпеки і оборони України та інших заінтересованих державних органів;

– участь у розробленні проектів законів та інших нормативно-правових актів, проектів державних програм з питань, що належать до компетенції МВС, а також у погодженні проектів законів, інших актів законодавства, які надходять до Міністерства на погодження від інших міністерств та центральних органів виконавчої влади;

– за дорученням керівництва Міністерства бере участь у розгляді звернень і запитів громадян та народних депутатів України, публікацій і повідомлень у засобах масової інформації з питань, що належать до компетенції Департаменту;

– у межах своєї компетенції здійснення заходів щодо захисту державної таємниці⁴³.

Своєю чергою підрозділ інформаційного забезпечення Національної поліції – Департамент організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування (ДООАРО) забезпечує і виконує у межах власної компетенції завдання Національної поліції, пов'язані із координуванням, аналізуванням, плануванням, контролем, погодженням дій міжрегіональних, територіальних, відокремлених, інших органів і структурних підрозділів поліції з питань виконання державної політики у галузі забезпечення публічної безпеки та правопорядку, охорони й захисту прав і свобод людини, інтересів суспільства та держави, протидії злочинності.

Відповідно до положення⁴⁴ основними завданнями ДООАРО є:

– контроль оперативної обстановки у державі в цілому та регіонах зокрема;

⁴³ Про затвердження Положення про Департамент аналітичної роботи та організації управління Міністерства внутрішніх справ України : наказ від 4 грудня 2015 р. № 1542. Із змінами і доповненнями, внесеними наказами Міністерства внутрішніх справ України від 12 червня 2017 р. № 488, від 4 липня 2017 р. № 566.

⁴⁴ Про затвердження Положення про Департамент організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування Національної поліції України : наказ Національної поліції України від 27 листопада 2015 р. № 126.

– проведення аналізу й узагальнення результатів діяльності Національної поліції, її ефективності, вивчення умов і причин, які сприяють учиненню адміністративних правопорушень та кримінальних злочинів, ужиття необхідних заходів щодо їх усунення;

– підготовка для управлінського апарату МВС, Національної поліції України тощо інформаційних, аналітичних чи довідкових матеріалів стосовно питань реалізації політики держави у напрямі протидії злочинності, забезпечення порядку, публічної безпеки, охорони прав і свобод людини тощо;

– організація та контроль щодо проведення реагування на повідомлення та заяви громадян про кримінальні злочини, адміністративні правопорушення тощо;

– контроль за роботою чергових частин усіх рівнів (відділень, відділів, головних управлінь, апарату Національної поліції) щодо усіх напрямів діяльності;

– контроль та перевірка стану дотримання нормативно-правових актів та організаційно-розпорядчих документів, виконання яких контролюється Департаментом;

– контроль за порядком прийняття, повнотою обліку й достовірністю ведення у підрозділах Національної поліції єдиного обліку повідомлень і заяв про учинені кримінальні злочини, адміністративні правопорушення й інші події;

– проведення збору, аналізу й оцінювання даних про криміногенну ситуацію в державі, резонансні кримінальні злочини, адміністративні правопорушення, порушення публічної безпеки та порядку тощо;

– аналізування умов і причин, які негативно впливають на ефективну діяльність Національної поліції в цілому, та розроблення відповідних заходів щодо їх усунення;

– узагальнення зведень оперативного характеру та інформаційно-аналітичних документів про кримінальні злочини, адміністративні правопорушення, інші події та обмін такими даними з іншими правоохоронними структурами;

– підготовка комплексних аналітичних матеріалів про оперативну ситуацію у державі, створення проектів управлінських рішень стосовно підвищення ефективності діяльності Національної поліції з питань боротьби зі злочинністю;

- підготовка (за дорученням Голови Національної поліції) інформаційних, аналітичних, довідкових та інших матеріалів для Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України тощо, із залученням, у разі необхідності, інших структурних підрозділів Національної поліції України, з питань, що належать до компетенції Національної поліції;
- підготовка інформаційно-аналітичних матеріалів керівництва Національної поліції та ДООЗОР з питань виконавської дисципліни у структурних підрозділах Національної поліції;
- узагальнення практики участі співробітників Національної поліції у виявленні, попередженні та розкритті кримінальних правопорушень, ефективності роботи з підтримання правопорядку та публічної безпеки;
- складання звітів про виконання планових заходів та покладених на Національну поліцію завдань, про ліквідацію недоліків і порушень, які виявлені внаслідок проведення контрольних заходів діяльності підрозділів Національної поліції;
- організація та проведення разом із структурними підрозділами Національної поліції, навчальними закладами зі специфічними умовами навчання та науковими, науководослідними установами МВС аналітичних, кримінологічних та інших наукових досліджень з питань протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки та порядку, інтересів суспільства і держави, охорони прав і свобод людини;
- організація за участю структурних підрозділів апарату Національної поліції комплексних виїздів у територіальні підрозділи поліції з метою надання практичної допомоги у забезпеченні публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства та держави, протидії злочинності;
- контроль та перевірка дотримання порядку реєстрації та ведення поліцією єдиного обліку повідомлень і заяв про вчинені кримінальні злочини, адміністративні правопорушення й інші події;
- проведення аналізу обліково-реєстраційної роботи апарату Національної поліції, її органів і підрозділів, контроль виконавської дисципліни, а також проведення заходів щодо своєчасного виявлення негативних тенденцій у даному напрямі діяльності та їх усунення;

– організація та перевірка стану реалізації органами і підрозділами Національної поліції нормативно-правових документів. Для цього можуть бути залучені в установленому порядку як працівники структурних підрозділів апарату Національної поліції, органів і підрозділів поліції, так і науковці, інші фахівці для проведення перевірки й ужиття відповідних заходів щодо усунення встановлених порушень;

– внесення керівництву Національної поліції пропозицій щодо удосконалення діяльності з питань реагування на заяви та повідомлення про вчинені кримінальні злочини, адміністративні правопорушення чи інші події;

– забезпечення координації органів і підрозділів Національної поліції щодо геолокаційного відслідковування за місцезнаходженням обвинувачених, інших осіб, що підозрюються у вчиненні злочину, які зобов'язані в установленому законом порядку носити електронні засоби контролю;

– розроблення із залученням структурних підрозділів апарату Національної поліції проектів законів, інших нормативно-правових документів з питань правоохоронної діяльності, а також участь в опрацюванні проектів нормативно-правових актів, що надходять до Департаменту на погодження від інших органів державної влади;

– здійснення у межах компетенції опрацювання проектів документів організаційно-розпорядчого, нормативно-правового характеру та з питань, які включають відомості, що містять державну таємницю;

– проведення безпосереднього контролю щодо виконання органами та підрозділами доручень від органів державної влади та від керівництва Національної поліції України;

– підготовка інформації керівництву Національної поліції щодо стану дисципліни та дотримання законності в органах, підрозділах та в апараті Національної поліції;

– спільно із Департаментом кадрового забезпечення Національної поліції проведення професійного навчання працівників Управління організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування (УОАЗОР) та підрозділів моніторингу й аналізу;

– вивчення, узагальнення й упровадження у діяльність Національної поліції передового та позитивного досвіду з питань управлінської діяльності;

- організація та проведення відповідно з планами Національної поліції та дорученнями керівництва Національної поліції семінарів, нарад працівників УОАЗОР, а також заслуховування звітів їхніх керівників про результати роботи;

- надання допомоги територіальним підрозділам поліції, які підпорядковані ДООАЗОР, у виконанні завдань та функцій, покладених на них, проведення заходів щодо удосконалення їхньої діяльності;

- у встановленому порядку розгляд звернення громадян, інших листів, заяв, публікацій в засобах масової інформації;

- узагальнення службової практики діяльності територіальних підрозділів УОАЗОР, моніторингу, розроблення заходів щодо підвищення її ефективності;

- використання баз даних МВС, Національної поліції України для вирішення завдань, які покладені на ДООАЗОР.

Що стосується ДІАП, то він є структурним підрозділом центрального управління органу поліції (ЦУОП), який вживає заходи, які відповідно до законодавства України, спрямовуються на інформаційне, інформаційно-аналітичне та інформаційно-телекомунікаційне забезпечення діяльності Національної поліції, а також на захист персональних даних, які опрацьовуються у структурних підрозділах ЦУОП, інших територіальних органах та підрозділах Національної поліції України. До основних завдань Департаменту належать:

- організація інформаційної, інформаційно-аналітичної, інформаційно-телекомунікаційної та інформаційно-пошукової діяльності поліції;

- участь у реалізації державної політики у галузі інформатизації в межах компетенції Національної поліції;

- координація діяльності управлінь інформаційно-аналітичної підтримки (або окремо визначених посад з відповідними функціями) органів і підрозділів поліції головних управлінь Національної поліції України з питань інформатизації, формування баз (банків) даних, інформаційно-пошукової та інформаційно-аналітичної роботи, а також їх підтримання в актуальному стані, у тому числі координація проведення взаємозвірень між цими базами (банками) даних та відомостями Єдиного реєстру досудових розслідувань;

– організація заходів із дотримання вимог нормативно-правових актів щодо охорони програмного забезпечення під час його отримання, установа, використання в органах та підрозділах поліції;

– забезпечення захисту інформації, що обробляється в інформаційно-телекомунікаційних системах ДІАП, у тому числі персональних даних та іншої інформації, вимоги до захисту якої встановлені законом;

– формування, координація та супроводження інформаційних підсистем інформаційно-телекомунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України»⁴⁵.

У напрямі удосконалення інформаційного забезпечення у цей період варто відзначити розроблення та впровадження системи централізованого управління нарядами патрульної поліції «ЦУНАМІ»⁴⁶. Її розроблення та запровадження обумовлювалося потребою у вдосконаленні організаційних процесів управління силами та засобами, в першу чергу, патрульної поліції. Зрештою, з її допомогою вдалося підвищити ефективність (шляхом скорочення часу) реагування на повідомлення громадян про події. Ця система надала патрульній поліції необхідні інформаційно-технічні та інформаційно-аналітичні ресурси та стала запорукою для ефективного виконання покладених на неї функцій і прийняття правильних управлінських рішень. Вона дала змогу фіксувати, зберігати, аналізувати і контролювати повідомлення до поліції та результати реагування на них. Окрім цього, ця система забезпечила: оптимізацію роботи нарядів поліції, задіяних для охорони публічного порядку в системі єдиної дислокації, та слідчо-оперативних груп чергових частин; скорочення термінів реагування на повідомлення громадян про злочини та події; сприяння запобіганню правопорушень й затримання злочинців по «гарячих слідах»; здійснення

⁴⁵ Департамент інформаційно-аналітичної підтримки Національної поліції України. URL: <http://old.npu.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/1820541>.

⁴⁶ Горпинченко Є. Г. Система централізованого управління нарядами патрульної поліції. *Проблеми застосування інформаційних технологій, спеціальних технічних засобів у діяльності ОВС та навчальному процесі* : збірник наук. статей за матеріалами доповідей наук.-практ. конференції 17 грудня 2015 р. / упоряд. Т. В. Магеровська. Львів : ЛьвДУВС, 2015. С. 8–10.

оперативного контролю за своєчасністю і якістю реагування нарядами поліції на злочини та правопорушення, дотримання законності під час виконання службових обов'язків працівниками поліції.

Нині, в межах подальшого удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності Національної поліції, Міністерством внутрішніх справ України прийнято низку нових нормативно-правових документів, які враховують загальнодержавні пріоритети у реалізації проектів взаємодії різних органів державної влади, з метою удосконалення порядку функціонування єдиної цифрової відомчої телекомунікаційної мережі МВС України, організації доступу до її ресурсів та сервісів. Зокрема, це Наказ від 04 липня 2016 року № 596 «Про затвердження Положення про єдину цифрову відомчу телекомунікаційну мережу МВС» (ЄЦВТМ)⁴⁷. Цей нормативно-правовий документ створив підґрунтя для створення сучасної логічно цілісної, мультисервісної, багаторівневої інформаційно-телекомунікаційної мережі МВС України. Вона допомагатиме взаємодіяти зі загальнодержавними телекомунікаційними мережами спеціального зв'язку.

Сьогодні ця мережа охоплює значну кількість технічних, апаратних засобів, обладнання мережі доступу та транспортної інформаційно-телекомунікаційної мережі з метою забезпечення передавання даних, які є державними інформаційними ресурсами регіонального та місцевого рівнів, а також забезпечує під'єднаних до неї віддалених користувачів системи МВС усім різновидом інформаційно-телекомунікаційних послуг і сервісів стаціонарного радіо-, телефонного, відеоселекторного, документального зв'язку як під час повсякденної діяльності, так і під час особливого періоду чи внаслідок запровадження у країні надзвичайного стану. ЄЦВТМ є основою для: створення та запровадження єдиного інтегрованого інформаційно-телекомунікаційного сервісу МВС; забезпечення надійного обміну інформацією, яка опрацьовується в ЄЦВТМ; забезпечення ефективності управління

---

⁴⁷ Про затвердження Положення про єдину цифрову відомчу телекомунікаційну мережу МВС : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 04.07.2016 р. № 596. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1055-16/paran15#n15>.

та контролю; пришвидшення та удосконалення взаємодії між окремими структурними підрозділами поліції; впровадження новітніх телекомунікаційних технологій у роботу поліцейських підрозділів; проведення технічного переобладнання та інтеграції діючих розрізнених телекомунікаційних мереж і передавання даних окремих підрозділів; економії коштів на послугах зв'язку телекомунікаційної мережі загального користування тощо.

Окрім цього, відповідно до статей 25–27 закону України «Про Національну поліцію»⁴⁸, з метою організації інформаційно-аналітичного забезпечення поліції Наказом МВС України від 03 серпня 2017 року № 676 затверджено Положення про інформаційно-телекомунікаційну систему «Інформаційний портал Національної поліції України». Створення та запровадження цієї системи стало підґрунтям для нинішньої інформаційної та інформаційно-аналітичної діяльності Національної поліції. Практично щороку до її складу включаються нові інформаційно-пошукові підсистеми, які направлені на підвищення ефективності діяльності Національної поліції України шляхом формування та оперативного використання нових видів інформаційних ресурсів (наприклад, підсистеми відеонагляду та відеоаналітики, геоінформаційні підсистеми), опрацювання даних, які забезпечують підвищення ефективності міжвідомчої взаємодії (наприклад, з підрозділами Держприкордонслужби у питаннях перетину державного кордону), міждержавної взаємодії (наприклад, з Інтерполом у питаннях розшуку викраденого автотранспорту, мистецьких цінностей), запровадження систем з використанням «штучного інтелекту» (наприклад, систем біометричної ідентифікації осіб, розпізнавання марок та моделей автотранспорту, покращення відеозображення за несприятливих умов). Також дана система активно використовується для удосконалення управління діяльністю підрозділів Національної поліції, наприклад, управління силами та засобами під час проведення публічних заходів, запровадження електронного документообігу, обміну електронними даними між Національною поліцією та МВС.

⁴⁸ Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19/>.

Структура та основні інформаційно-пошукові підсистеми, які входять до складу «Інформаційного порталу Національної поліції» розглядатимуться нами у підрозділі 2.1.

1.2. Методологія дослідження обігу інформації з обмеженим доступом в інформаційно-телекомунікаційних системах Національної поліції

На наш погляд, існуючі сучасні методи наукових досліджень, їх інструментарій дають можливість знайти нові підходи до розуміння явищ та процесів правової дійсності, зокрема їх місця у правозастосовному процесі.

Цікаву тезу свого часу висловив відомий німецький поет і філософ Й. В. Гьоте про методи пізнання: «Зміст без методу веде до фантазії, метод без змісту – до пустого мудрування»⁴⁹. А філософ і математик Р. Декарт у своєму трактаті «Міркування про метод аби правильно спрямувати свій розум і відшукувати істину в науках» підкреслив надзвичайно важливе значення методології, та зауважив, що «... недостатньо мати гарний розум, головне – це добре застосувати його»⁵⁰.

Зокрема, Ю. С. Шемшученко, В. Д. Бабкін, В. Я. Тацій у своїх працях⁵¹, визнають, що методологія будь-якого правового дослідження є однією з фундаментальних проблем вітчизняної юридичної науки. Тому для дослідження обраної нами проблематики важливо правильно визначити наукові методи пізнання, які допомогли б повністю зрозуміти його зміст. Слід також визнати, що саме на початкових стадіях проведення будь-якого наукового дослідження виникають найбільші методологічні питання.

Зокрема, В. Ф. Мелашенко в роботі⁵² зазначає, що термін «методологія» (від грец. *methodos* – шлях, спосіб пізнання,

⁴⁹ Гете И. В. Избранные философские произведения. Москва : Мысль, 1964. С. 151.

⁵⁰ Декарт Р. Сочинения : в 2 т. Москва : Изд-во Москов. ун-та, 1898. С. 271.

⁵¹ Тацій В. Я. Методологічні проблеми правової науки на сучасному етапі державотворення. *Правова держава*. 2005. Вип. 16. С. 251.

⁵² Мелашенко В. Ф. Конституційне право як наука і навчальна дисципліна. *Конституційне право України / за ред. В. Ф. Погорілка*. Київ : Наук. думка, 2002.

дослідження та вчення) – у широкому розумінні позначає філософське вчення про методи пізнання, систему певних теорій, законів та категорій, що опосередковують загальні властивості та зв'язки об'єктивного буття і наукового пізнання; а у вузькому – це сукупність дослідницьких принципів, методів, прийомів та процедур, які застосовуються у певній галузі знань.

Розпочинаючи досліджувати певні правові явища, необхідно спочатку визначитися з інструментарієм науково-дослідницької роботи, передбачити, які методи наукового пізнання можна використовувати у цій роботі. Методологічний аспект дослідження такого явища, як діяльність Національної поліції у сфері обігу інформації з обмеженим доступом за своїм змістом, полягає у використанні теоретико-пізнавальних знань різного рівня⁵³. Як відомо, методологічні знання (на відміну від так званих онтологічних знань) – це знання про принципи, методи, шляхи й інші засоби вивчення пізнання досліджуваних об'єктів⁵⁴.

Питанню методології дослідження правовідносин присвячено низку робіт українських та зарубіжних вчених, які зазвичай займаються дослідженнями у галузі теорії держави та права. Так, В. М. Шейко та Н. М. Кушнарєнко зазначають: «методологія виконує низку функцій, які полягають у здобутті наукових знань, що відображають динамічні процеси та явища, у спрямуванні, передбаченні особливих шляхів досягнення певної науково-дослідницької мети, у забезпеченні всебічності отриманої інформації про процеси чи явища, що вивчаються, у допомозі введення нової інформації до фонду теорії науки, у забезпеченні уточнення, збагачення, систематизації термінів і наукових понять, у створенні системи наукової інформації, яка базується на об'єктивних фактах і є логіко-аналітичним інструментом наукового пізнання»⁵⁵. Такий погляд дозволяє

⁵³ Сенік С. В. Методологія дослідження діяльності Національної поліції України у сфері обігу інформації з обмеженим доступом. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична* / гол. ред. Р. І. Благути. Львів : ЛьвДУВС, 2018. Вип. 3. С. 194.

⁵⁴ Державне управління в Україні / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. В. Б. Авер'янова. Київ : Вид-во «СОМІ», 1999. С. 5.

⁵⁵ Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : підручник. 3-тє вид. Київ : Знання-Прес, 2003. С. 56.

цим вченим визначити поняття методології як концептуальне вираження мети, змісту, методів дослідження, які дають найбільш об'єктивну, точну та систематизовану інформацію про процеси та явища.

На думку А. Ф. Чарданцева, методологія – це вчення про метод, теоретичне обґрунтування методів пізнання матеріального світу, які використовують у науці⁵⁶. Під методологією юридичної науки П. М. Рабінович розуміє систему підходів і способів наукових досліджень, теоретичні основи їх використання під час вивчення державно-правових явищ⁵⁷. На думку Д. І. Голосніченка, методологія правових наукових досліджень – «це не є простий набір певних основоположних понять та категорій, не сукупність прийомів і методів. Це більш ємне поняття. Методологія є теоретичним обґрунтуванням доцільності застосування відповідних підходів і способів, які використовуються для проведення певного теоретико-юридичного дослідження, а також дібрана на науковій основі для означеної мети система прийомів і способів, тобто відповідних методів»⁵⁸. Під методологією, на його думку, слід розуміти складне утворення, яке включає всю систему різних підходів, методів, логічних методів та інших можливих засобів пізнання і вдосконалення державно-правових явищ⁵⁹. О. Ф. Скакун зазначає: «Методологія (вчення про методи) – це система певних теоретичних принципів, логічних прийомів, конкретних засобів дослідження предмета науки. Теоретичні принципи – історизм, єдність логічного та історичного. Логічні прийоми – дедуктивний та індуктивний умовивід, аналіз і синтез, порівняння, узагальнення. Конкретні засоби дослідження – інструменти пізнання, що застосовуються для встановлення знання про досліджуваний предмет»⁶⁰.

⁵⁶ Чарданцев А. Ф. Теория государства и права : учебник для вузов. Москва : Юрайт, 2002. С. 27.

⁵⁷ Рабінович П. М. Методологія юридичної науки. *Юридична енциклопедія* : в 6 т. / голова редкол. Ю. С. Шемшученко. Київ : Вид-во Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1998–2004. Т. 3: К–М. 2001. С. 618.

⁵⁸ Голосніченко Д. І. Теорія Повноважень: вітчизняний та зарубіжний досвід їх формування : монографія. Київ : Г. А. М., 2009. С. 10.

⁵⁹ Загальна теорія держави та права : підручник / під ред. В. В. Копейчикова. Київ : Юрінком Інтер, 2000. 640 С. 10.

⁶⁰ Скакун О. Ф. Теорія держави і права. Харків : Консум, 2001. 704 С. 10.

Найбільш влучним і лаконічним, на нашу думку, є визначення О. М. Балинської та Т. З. Гарасиміва, що методологія – це вчення про систему наукових принципів, форм і способів дослідницької діяльності⁶¹.

На думку Д. А. Керімова, методологія є цілісним явищем, яке поєднує у собі багато компонентів: світосприйняття теоретичних і функціональних понять, загальнофілософські закони та категорії. Методологія є пізнавальною основою усєї системи наукових знань і, крім того, має багато складових компонентів. Це і система методів, і вчень про них, і вирішальна світоглядна позиція дослідника, і загальні теоретичні принципи. Ці компоненти не тільки органічно пов'язані, але і взаємопроникають та взаємозбагачують один одного. У цьому контексті розуміння універсальності методології є невід'ємним путівником у науковому пізнанні та пізнавальним стрижнем будь-якого наукового дослідження⁶².

На думку М. В. Кельмана, методологія є складним соціокультурним явищем, яке чітко відображає специфіку пізнавального дискурсу сучасності. Насправді вона виходить за рамки наукового пізнання, миследіяльнісно обіймаючи увесь соціокультурний світ у його мультипроблемності, багатопредметності, конкретно-історичному часописі. А це означає, що її цікавить те, як чи у який спосіб діють люди, з одного боку, за законами соціальності, з іншого – відповідно до законів культури чи змісту⁶³.

З огляду на можливі методи дослідження цієї проблеми в теорії права використовується категорія «методологічна розкутість». Ця термінологічна фраза говорить про співіснування багатьох підходів до постановки наукової проблеми та вибору методології наукового пізнання. Евристичні можливості того чи іншого із цих підходів, їх порівняльний аналіз та критичне розуміння є предметом наукової дискусії.

⁶¹ Балинська О. М., Гарасимів Т. З. Проблеми теорії держави і права : навч. посібник. Вид. 2-ге, допов. і переробл. Львів : Вид-во ЛьвДУВС, 2010. С. 61.

⁶² Керімов Д. А. Методология права (предмет, функции, проблемы философии права). Москва : Норма, 2000. С. 13.

⁶³ Кельман М. С. Юридична наука: проблеми методології : монографія. Тернопіль : Терно-граф, 2011. С. 34.

Характерною особливістю сучасної методології є її складність та різноманітність, що є наслідком структурної побудови методологічних рівнів. Сьогодні у вирішенні проблем методології велике значення надається процесам у науковій свідомості, поглядам на науку, місцю та ролі науки в суспільстві. Крім того, в юридичній науковій літературі значно розширився спектр методологічних підходів до правових досліджень. Все це свідчить про те, що динаміка наукової правосвідомості, яка визначає методологічну ситуацію в чинному вітчизняному законодавстві, визначає перехід від моністичної методології до методологічного плюралізму⁶⁴.

У той же час методологія визначається соціокультурним явищем, що відображає специфічний пізнавальний процес сучасності. Тому науковий метод трактують як спосіб упорядкування наукової діяльності для досягнення поставленої мети⁶⁵.

У науці виділяють філософсько-світоглядні, загальнонаукові, спеціально-юридичні методи дослідження⁶⁶. Ці методи, в контексті нашого дослідження, повинні забезпечити виконання таких функцій:

- визначити способи отримання наукових знань, що відображають динамічні правові процеси та явища;
- скерувати, передбачити шлях, яким можна досягти мети нашої науково-дослідної роботи;
- забезпечити всебічність отримання інформації щодо діяльності Національної поліції України у сфері обігу інформації з обмеженим доступом, що є процесом вивчення;
- допомогти введенню нової інформації до фонду теорії юридичної науки;
- провести уточнення, доповнення, систематизацію термінів і понять у юридичній науці;

⁶⁴ Кельман М. С. Сучасні методологічні уявлення про розмаїття правової проблематики. URL: <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/jun/4834/kelman1.pdf>.

⁶⁵ Кельман М. Методологія сучасного правознавства: становлення та основні напрями розвитку. *Психологія і суспільство*. 2015. № 4. С. 34.

⁶⁶ Кельман М. С., Мурашин О. Г. Загальна теорія держави і права: підручник. Київ: Кондор, 2006. С. 17.

– створити систему наукової інформації, що ґрунтується на об'єктивних фактах, і логіко-аналітичний інструментарій наукового пізнання⁶⁷.

Як зазначає М. І. Золотарьова, для проведення дослідження на основі відповідного об'єкта і предмета не застосовують геть усі методи, принципи і прийоми, передбачені юридичною наукою, а лише ті з них, які є необхідними для конкретного об'єкта і предмета⁶⁸. У нашому випадку об'єктом дослідження є адміністративно-правові відносини у сфері інформаційної та інформаційно-аналітичної діяльності Національної поліції, а предметом дослідження – діяльність Національної поліції у сфері обігу інформації з обмеженим доступом в інформаційно-телекомунікаційних системах, отже, набір методів дослідження має бути відповідним цьому об'єкту і предмету⁶⁹.

Методи дослідження включають виконання певної послідовності дій, що базуються на конкретному плані. Вважається, що вони можуть змінюватися та варіюватися залежно від виду діяльності, що досліджується та сфери застосування⁷⁰.

Особливого значення набуває визначення методологічних засад для досліджень, присвячених розгляду різних аспектів інформаційно-аналітичної проблематики, зокрема обігу інформації з обмеженим доступом в інформаційно-телекомунікаційних системах Національної поліції.

Відповідно до функціонального підходу, інформація вважається пов'язаною з процесами самоорганізації та управлін-

---

⁶⁷ Сенік С. В. До питання способів дослідження інформаційної діяльності Національної поліції. *Теорія та практика протидії злочинності у сучасних умовах* : збірник тез Міжнар. наук.-практ. конференції (м. Львів, 9 листопада 2018 р.) / упоряд. О. В. Авраменко, С. С. Гнатюк, І. В. Красницький, С. І. Мельник. Львів : ЛьвДУВС, 2018. С. 179–180.

⁶⁸ Золотарьова Н. І. Методологія дослідження адміністративної діяльності правоохоронних органів у сфері екологічної безпеки. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2013. Вип. 4 (20). С. 117.

⁶⁹ Сенік С. В. Методологія дослідження діяльності Національної поліції України у сфері обігу інформації з обмеженим доступом. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична / гол. ред. Р. І. Благута*. Львів : ЛьвДУВС, 2018. Вип. 3. С. 197.

⁷⁰ Ліпкан В. А., Максименко Ю. Є., Желіховський В. М. Інформаційна безпека України в умовах євроінтеграції : навч. посібник. Київ : КНТ, 2006. С. 168.

ня. Причина полягає в тому, що ця проблема стала актуальною лише наприкінці ХХ ст., тож на даний час існує очевидний брак традицій для розуміння особливостей інформаційних процесів та явищ. Наприклад, ЮНЕСКО визначає інформацію як універсальну субстанцію, яка пронизує всі сфери людської діяльності, слугує провідником знань та думок, інструментом спілкування, взаєморозуміння та співробітництва, утвердження стереотипів мислення та поведінки⁷¹.

Інформаційна та інформаційно-аналітична діяльність – це специфічні види людської діяльності. Використовуючи такі визначення, як «інформація», «аналітика», «аналітична діяльність», ми часто не замислюємось про природу цих термінів. На думку вчених, інформаційно-аналітична діяльність – це сукупність дій, заснованих на концепціях, методах, засобах, нормативно-методичних матеріалах збору, накопичення, обробки та аналізу даних з метою обґрунтування та прийняття рішень⁷² або діяльність, що забезпечує збирання, оброблення, зберігання, пошук та розповсюдження інформації, а також формування організаційного ресурсу та організацію доступу до них⁷³.

Інформаційно-аналітична діяльність є сьогодні великою і відносно складною системою знань, яка входить до складу різних галузей наук, зокрема: інформатики (науки про інформацію, способи її отримання, накопичення, оброблення та передавання); логіки (науки про закономірності правильного мислення); методології (системи принципів, методів і прийомів пізнавальної діяльності); евристики (науки, яка відкриває нове у різних сферах життя). Тому дати чітке визначення поняття «інформація» чи «інформаційно-аналітична діяльність» є досить проблематичним питанням і будь-яка спроба зробити це однозначно призведе до виникнення наукової дискусії.

Діяльність національної поліції у питаннях, пов'язаних із забезпеченням державної інформаційної політики, здійснюється різними методами, засобами та прийомами,

⁷¹ Політологія : підручник / ред. О. В. Бабкіна, В. П. Горбатенко. Київ : Академія, 2003. С. 834.

⁷² Сурмин Ю. П. Теория систем и системный анализ : учеб. пособие. Киев : МАУП, 2003. С. 242.

⁷³ Там же. С. 163

що дозволяє застосовувати різні методи для її дослідження у відповідності з контекстом нашої проблематики.

Розгляд методологічних засад дослідження адміністративно-правового режиму діяльності Національної поліції у сфері обігу інформації з обмеженим доступом в інформаційно-телекомунікаційних системах набуває особливої актуальності ще тому, що важливим етапом процесу наукового пізнання є обґрунтований вибір методології та методів дослідження. Специфічні характеристики предмета дослідження вимагають комплексного застосування різних методів у поєднанні та взаємодоповнюваності, створюючи оптимальний взаємозв'язок між традиційними методами, що застосовуються в юридичній науці, та новими підходами і прийомами пізнання (політико-філософськими, соціологічними та психологічними, емпіричними та теоретичними, якісними та кількісними), використання яких повинно супроводжуватися відповідною їх трансформацією, перебудовою та адаптацією до особливостей предмета нашого дослідження.

У правовій науковій літературі розглядають різні підходи до виокремлення структури методології юридичної науки, аналіз яких сприяє вибору найкращого, виходячи з особливостей генезису, специфіки інформації з обмеженим доступом та її використання у діяльності Національної поліції. З огляду на ці підходи, для дослідження адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції у сфері обігу інформації з обмеженим доступом в інформаційно-телекомунікаційних системах, можна виокремити:

- світоглядні, філософські та наукознавчі засади дослідження;
- методологічні принципи та підходи;
- основні наукові методи, що використовуються для вивчення предмета та формування відповідних наукових знань, що складають понятійний та категоріальний апарат дослідження;
- теоретичні наукові правові знання, які використані під час проведення дослідження⁷⁴.

⁷⁴ Сенік С. В. Методологія дослідження діяльності Національної поліції України у сфері обігу інформації з обмеженим доступом. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична* / гол. ред. Р. І. Благути. Львів : ЛьвДУВС, 2018. Вип. 3. С. 198.

Тому, враховуючи викладене, ми використовували такі методи дослідження адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України у сфері обігу інформації з обмеженим доступом в інформаційно-телекомунікаційних системах:

- *філософські* (феноменологічний, діалектичний, герменевтичний, аксіологічний, синергетичний);
- *загальнонаукові* (структурний, індуктивний, дедуктивний, порівняння, аналізу, синтезу, узагальнення, моделювання);
- *конкретно-наукові* (історичний, статистичний, бібліометричний, лінгвістичний);
- *спеціальні* (формально-юридичний).

1. Філософські – методи, розроблені у певних філософських системах наукових знань. *Діалектичний* метод, як метод філософського пізнання та мислення, заснований на аналізі всіх можливих поглядів на предмет дослідження, що проявляється, головним чином, зіткненням протилежних поглядів, які зазвичай, називають тезою та антитезою, дав можливість розглянути забезпечення обігу інформації з обмеженим доступом в інформаційно-телекомунікаційних системах підрозділів Національної поліції як процес, основою якого є взаємодія, взаємозумовленість, взаємовплив різних суб'єктів, форм і методів та інших компонентів, що мають місце в часі та в різних площинах простору. Використання аксіологічного методу спрямовувалося на з'ясування та визначення ступеня суспільної небезпечності загроз у сфері обігу інформації з обмеженим доступом в інформаційно-телекомунікаційних системах і суспільної корисності державної діяльності щодо її подолання. *Герменевтичний* метод, спрямований на спробу описати та проаналізувати процес у термінах загального розуміння (пояснити, розтлумачити) (спрощено – *метод розуміння*)⁷⁵, використано для тлумачення відповідних нормативно-правових актів або окремих їх положень, для встановлення змісту законодавства та наукових знань з урахуванням особливостей юридичної, нормативно-правової та наукової мови, під час розгляду категорій інформаційного простору, інформаційної безпеки

⁷⁵ Балинська О. М. Семіотика права : монографія. Львів : ЛьвДУВС, 2013. С. 156.

та інформаційної діяльності. Феноменологічний метод, який має на меті встановити загальний взаємозв'язок між параметрами, що характеризують явища, і детально описати, що і як відбувається у свідомості, дав можливість осмислити поняття інформації, її ознаки, взаємозв'язок відкритої інформації та інформації з обмеженим доступом. Синергетичний – як відносно новий базовий підхід до пізнання, який по суті є дослідженням процесу самоорганізації та створення нових організованих структур – реалізується у дослідженні для визначення самоорганізаційної природи характеру інформаційних процесів і механізмів виникнення та функціонування інформації з обмеженим доступом.

2. **Загальнонаукові** методи дослідження, що застосовуються у всіх науках. *Структурний* метод використаний у дослідженні для визначення періодів розвитку інформаційної діяльності Національної поліції України, класифікації нормативно-правового забезпечення діяльності підрозділів Національної поліції України, що здійснюють інформаційну та інформаційно-аналітичну діяльність, для визначення окремих складових адміністративно-правового режиму обігу інформації з обмеженим доступом та зв'язків між ними (як «горизонтальних», так і «вертикальних»). *Індуктивний та дедуктивний* методи, що передбачають умовивід від часткового до загального і навпаки, у процесі якого на підставі знання про частину предметів одного класу зроблено висновок про клас загалом, використано, зокрема, у дослідженні генези розвитку інформаційної діяльності Національної поліції України та її нормативно-правового забезпечення. Методи порівняння, зокрема, *порівняльно-історичний, порівняльно-структурний, порівняльно-функціональний, порівняльно-аксіологічний, порівняльно-лінгвістичний, порівняльно-семіотичний, порівняльно-правовий* використано для з'ясування загального та специфічного в нормативно-правовому регулюванні обігу інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах Національної поліції України у різних документах, під час зіставлення різних позицій учених щодо розуміння специфіки адміністративно-правового режиму обігу інформації з обмеженим доступом чи окремих його елементів, а також під час

розроблення пропозицій щодо вдосконалення заходів адміністративного та організаційного характеру з метою підвищення ефективності використання інформації з обмеженим доступом у діяльності Національної поліції. *Аналіз та синтез* як взаємопов'язані та взаємодоповнюючі методи спрямовано на вивчення властивостей інформації з обмеженим доступом, а також їх застосовано під час проведення дослідження нормативно-правових актів, які регулюють інформаційну та інформаційно-аналітичну діяльність підрозділів Національної поліції в Україні тощо. *Узагальнення та моделювання* (метод, що дозволяє створювати наукові концепції, які відображають загальну характеристику явищ, абстрагуючись від їх специфічних та індивідуальних характеристик), використовувалися для розмежування основних та додаткових характеристик тих державно-правових явищ, які досліджено у контексті забезпечення обігу інформації з обмеженим доступом в інформаційно-телекомунікаційних системах та їх термінологічного формулювання у визначеннях, наведених у дослідженні, побудови їх теоретичних моделей, наприклад, таких як «конфіденційна інформація», «таємна інформація», «інформація з обмеженим доступом», «захист інформації» тощо.

3. Конкретно-наукові – це методи, які використовуються за певних умов, та мають певні обмеження, а тому застосовуються певними групами наук з метою вивчення окремих предметів та їх характеристик. Зокрема, історичний метод в основному використовувався для вивчення генезису інформаційної діяльності Національної поліції України, розвитку інформаційно-телекомунікаційних систем. *Статистичний (наукометричний)*, який полягає у вивченні наукового, конструктивного знання за допомогою декількох методів, що передбачає вимірювання об'єктивних, кількісних закономірностей, які визначають рівень розвитку науки, був використаний у науковій роботі під час дослідження нормативно-правового регулювання інформаційної діяльності Національної поліції, визначення основних напрямів організації захисту інформації, розроблення пропозицій щодо удосконалення інформаційної діяльності Національної поліції у сфері обігу інформації з обмеженим доступом

в інформаційно-телекомунікаційних системах тощо. *Бібліометричний* – метод кількісного дослідження друкованих документів у вигляді матеріалів або бібліографічних одиниць тих чи інших замінників дозволив прослідкувати динаміку окремих об'єктів науки: публікацій авторів, їх розповсюдження за країнами, регіонами, рубриками наукових журналів, рівнем цитування тощо. Цей метод був використаний для опрацювання історичних аспектів досліджуваної проблеми, а також для висунення пропозицій щодо вдосконалення адміністративних та організаційних механізмів обігу інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах Національної поліції. *Лінгвістичний* метод використовувався під час термінологічних досліджень, які характеризують особливості мовної стилістики у галузі юриспруденції та юридичної техніки.

4. **Спеціальні** методи, притаманні окремим наукам або дослідженням, у нашому випадку зосередилися на формально-юридичному методі, який використовувався для визначення характеристики нормативно-правового регулювання суспільних відносин у сфері обігу інформації з обмеженим доступом в інформаційно-телекомунікаційних системах. Цей метод передбачав дослідження юридичних фактів та юридичних текстів, інтерпретацію їх у логічному порядку з використанням відповідних конструкцій.

Усі застосовані нами методи дослідження засновані на принципі об'єктивності наукового пізнання, який полягає у визнанні кожного пізнавального об'єкта як частини об'єктивної реальності, незалежної від людини.

1.3. Адміністративно-правове регулювання обігу інформації з обмеженим доступом в інформаційно-телекомунікаційних системах Національної поліції

Сьогодні, у часі реформування і розвитку Національної поліції України, виникає питання системного наповнення, підтримання та розширення практики використання інформаційних ресурсів, створення та впровадження новітніх інформаційно-пошукових, інформаційно-аналітичних під-

систем із застосуванням елементів «штучного інтелекту», упорядкування інформації, що надходить з різних джерел⁷⁶. Це завдання неможливо вирішити без існування відповідних нормативно-правових засад її удосконалення та розвитку.

На початку розгляду окресленого питання, передусім, хотілося б зазначити, що правове регулювання у загальному випадку є однією з основних категорій у теорії права, оскільки відображає процеси втілення положень правових норм у реальну діяльність суб'єктів права. Адміністративно-правове регулювання є одним із різновидів соціального регулювання, яке цілеспрямовано впливає на діяльність суб'єктів з метою її корегування у реальному житті. Становленню цієї категорії у теорії права присвячено значну кількість досліджень. Наприклад, В. Гойман у своїх роботах зауважив, що право існує, оскільки воно діє, впливає на учасників правового спілкування, проявляє активність у суспільній сфері. Подібно до держави, право не може проявляти себе, не проявляючи енергії стосовно тих суб'єктів, які перебувають у зоні його досягання⁷⁷. П. Рабінович у своїх працях зауважує, що нормативно-правовим регулюванням є владний вплив на суспільні відносини, який здійснюється державою з використанням усіх можливих юридичних засобів з метою їх закріплення, упорядкування, охорони та розвитку⁷⁸. В. Ткаченко визначає, що правове регулювання – це процес упорядкування суспільних відносин за допомогою юридичних засобів з метою забезпечення певного набору соціальних інтересів, які потребують правового регулювання⁷⁹. Відповідно до інших тлумачень правове регулювання –

⁷⁶ Сенік С. В. Застосування окремих положень законодавства України в сфері регулювання інформаційної та інформаційно-аналітичної діяльності Національної поліції. *Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності підрозділів кримінальної поліції* : збірник наукових статей за матеріалами доповідей Всеукр. наук.-практ. семінару (м. Львів, 23 березня 2018 р.) / упоряд. А. В. Баб'як, В. В. Сенік, Т. В. Магеровська. Львів : ЛьвДУВС, 2018. С. 163.

⁷⁷ Общая теория права и государства : учебник / под ред. В. Лазарева. 3-е изд., перераб. и доп. Москва : Юрист, 2001. С. 75.

⁷⁸ Рабінович П. Основи загальної теорії держави і права. Київ : Атіка, 1995. С. 151.

⁷⁹ Загальна теорія держави і права / М. Цвік, О. Петришин, Л. Авраменко та ін. ; за ред. М. Цвіка, О. Петришина. Харків : Право, 2009. С. 207.

форма владного правового впливу на суспільні відносини, яку впроваджує держава з використанням усіх юридичних засобів з метою їх впорядкування, закріплення і забезпечення⁸⁰. Враховуючи вказані підходи, можна стверджувати, що правове регулювання є процесом, який створює зв'язок між юридичними нормами та існуючими суспільними відносинами, які врегульовані цими нормами.

У питанні адміністративно-правового регулювання провідне місце займають правові засоби, за допомогою яких у механізмі функціонують як органічний компонент, так і функціональний. А тому для досягнення поставленої мети необхідне створення відповідної нормативної бази та вдосконалення практики застосування відповідних норм⁸¹.

З урахуванням цих підходів адміністративно-правове регулювання інформаційної діяльності Національної поліції України, у тому числі і в сфері обігу інформації з обмеженим доступом в інформаційно-телекомунікаційних системах, слід розглядати як процес упорядкування уповноваженими суб'єктами суспільних відносин, що виникають у зв'язку з організацією та функціонуванням Національної поліції України, з використанням відповідних нормативно-правових засад⁸². Слід також зазначити, що чинне законодавство, яке регулює інформаційну діяльність Національної поліції України, чітко визначило певні тенденції, пов'язані з адміністративним правом нинішньої України. Це стосується зміни ролі та функції системи органів виконавчої влади. Якщо колишньою метою їхнього функціонування було регулювання суспільних відносин та управління ними, то нині роль органів виконавчої влади зводиться до створення відповідних засад для реалізації та забезпечення громадянських прав і свобод. Це характерно і для сфери діяльності Національної поліції України.

⁸⁰ Кельман М. С. Юридична наука: проблеми методології : монографія. Тернопіль : Терно-граф, 2011. С. 370.

⁸¹ Стеценко С. Г. Механізм адміністративно-правового регулювання: сучасні проблемні питання. *Актуальні проблеми держави і права*. 2007. Вип. 35. С. 33–32.

⁸² Сенік С. В. До питання нормативно-правового забезпечення діяльності Національної поліції України у сфері обігу інформації з обмеженим доступом. *Порівняльно-аналітичне право* : електрон. наук. фахове вид. 2019. № 1. С. 235–238. URL: http://www.pap.in.ua/1_2019/70.pdf.

Розглядаючи адміністративно-правове регулювання у сфері інформаційної та інформаційно-аналітичної діяльності Національної поліції України, потрібно проаналізувати такі його складові, як галузь адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України, мета адміністративно-правового регулювання, а також адміністративно-правові засади у сфері інформаційної та інформаційно-аналітичної діяльності Національної поліції України. Тому, зокрема, адміністративно-правове регулювання відносин у сфері інформаційної та інформаційно-аналітичної діяльності Національної поліції України можна обумовити такими аспектами:

- об'єктом адміністративно-правового регулювання постають відносини у сфері інформаційної та інформаційно-аналітичної діяльності підрозділів Національної поліції України;
- ця діяльність охоплює як публічні, так і непублічні відносини;

- застосуванням, в основному, імперативних способів здійснення впливу на суб'єкти суспільних відносин і спеціального дозвільного методу адміністративно-правового регулювання;

- ця діяльність Національної поліції України багато в чому визначається завданнями її діяльності (згідно зі ст. 2 Закону України «Про Національну поліцію» завданнями поліції є «надання поліцейських послуг у сферах забезпечення публічної безпеки і порядку; охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; протидії злочинності; надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги»).

Якщо говорити про категорії цілі, то вона є однією з найважливіших та найуніверсальніших категорій, що характеризують той чи інший вид діяльності. Як зазначає Н. Ропаків, ціль є одним із регуляторів поведінки людини та обумовлюється потребами соціального буття⁸³.

Ціллю ж адміністративно-правового регулювання є суспільно обумовлений та науково-обґрунтований результат,

⁸³ Ропаків Н. Категорія цілі: проблеми дослідження. Москва : Мысль, 1980. С. 39.

який спрямований на процес регуляторної діяльності шляхом створення та формування системної нормативно-правової бази⁸⁴. Стосовно розгляду нашого питання вважаємо, що ціллю адміністративно-правового регулювання у сфері інформаційної та інформаційно-аналітичної діяльності Національної поліції України є забезпечення максимального рівня у суспільстві законності та правопорядку, в тому числі у зв'язку з налагодженістю та досконалістю її діяльності на основі застосування відповідних адміністративно-правових засад і налагодження управлінського механізму їх втілення. При цьому важливо своєчасно вносити зміни та приймати нові акти у цій галузі, оскільки адміністративно-правові засади реалізації державної політики у сфері діяльності Національної поліції та досягнення відповідних регуляторних цілей адміністративно-правового регулювання визначаються системою законодавства.

Зрозуміло, що норми права і законодавство у сфері інформаційної та інформаційно-аналітичної діяльності Національної поліції України є головними категоріями адміністративно-правового регулювання у цій галузі, оскільки одним із ключових аспектів забезпечення законності та правопорядку є науково і практично обґрунтована система правових норм. Окрім того, законодавство – це найважливіша категорія інструментів державного регулювання, використовуючи які держава вимагає від суб'єктів суспільних відносин виконання своїх рішень⁸⁵.

Для уточнення зауважимо, що інформаційна та інформаційно-аналітична діяльність Національної поліції України, під якою у загальному випадку можна усвідомлювати комплекс засобів (організаційно-правових, технічних, технологічних тощо), які є основою для процесів збирання, одержання, оброблення, розповсюдження, аналізу, захисту та використання інформаційних ресурсів, що забезпечують потрібні для

---

⁸⁴ Пирожкова Ю. Адміністративно-правове регулювання у сфері автомобілебудування в Україні: організаційно-правовий аспект : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2008. С. 56.

⁸⁵ Власенко Д. В. Сучасний стан адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України. *Право і суспільство*. 2016. № 4 (2). С. 127.

виконання визначених законом завдань та функцій⁸⁶, спрямованих на досягнення відповідного рівня безпеки, забезпечення публічного порядку, протидію злочинності, забезпечення прав і свобод громадян, охорону власності й є системоутворюючим елементом будь-якої управлінської діяльності⁸⁷.

Адміністративно-правові норми (акти) у будь-якій сфері суспільних відносин сьогодні класифікують використовуючи різні підходи. Однак найважливішою класифікацією нормативно-правових актів у сфері інформаційної та інформаційно-аналітичної діяльності Національної поліції в Україні, безперечно, є їх розподіл за юридичною силою. За основу такої класифікації візьмемо систему, визначену О. Скакун: 1) Конституція, конституційні закони; 2) ратифіковані Верховною Радою України міжнародні договори; 3) кодифіковані та звичайні (поточні) закони; 4) постанови Верховної Ради України; 5) укази Президента України; 6) постанови Кабінету Міністрів України; 7) накази міністерств, інших центральних органів виконавчої влади⁸⁸. Водночас враховуючи те, що окремі Закони України є похідними нормативно-правовими актами інших законів (тобто розроблені на їх основі та деталізують або доповнюють їх), пропонуємо у цю класифікацію внести зміни, виклавши третю групу нормативних документів у представленій вище класифікації у такій редакції *«кодекси, основоположні та похідні закони»*.

З урахуванням цього підходу, проаналізуємо базові нормативно-правові акти, які визначають адміністративно-правові засади організації і діяльності Національної поліції України у сфері інформаційної та інформаційно-аналітичної діяльності.

---

⁸⁶ Світлична В. Ю. Інформаційна безпека: багатогранність сутності, види загрози та шляхи забезпечення. *Комунальне господарство міст* : наук.-техн. зб. / відп. ред. В. М. Бабаєв ; Харків. нац. у-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ, 2013. Вип. 109. С. 367.

⁸⁷ Єсімов С. С. Інформаційно-аналітична діяльність МВС України як об'єкт правового регулювання. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ* / гол. ред. Р. І. Благута. Львів : ЛьвДУВС, 2017. № 1. С. 187.

⁸⁸ Скакун О. Теорія держави і права: Енциклопедичний курс : підручник. Харків : Еспада, 2006. С. 489.

На чолі ієрархії правових актів, які регулюють суспільні відносини у вищезгаданій сфері, безумовно, є Конституція України⁸⁹. На нашу думку, за базові доцільно прийняти положення ст. 17 Конституції, у якій сказано, що «захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу». Також важливими є і положення ст. 9 Основного Закону, де обумовлено, що Україна, як держава, вважає пріоритетними загальнолюдські цінності, поважає загальновизнані норми міжнародного права. Окрім того, у Конституції України вказано й інший комплекс прав та свобод людини і громадянина, що визначають її правовий статус у сфері інформаційних відносин. Ключовими у цьому аспекті, безумовно, є норми ст. ст. 31, 32 та 34. Так, ст. 34 Конституції визначає: «Кожному гарантується право на свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань. Кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір. Здійснення цих прав може бути обмежене законом в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або публічного порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя». Згадане у цій статті право за своїм змістом представляє певну міру поведінки. Для того, щоб реалізувати це право особистості, потрібно вдатися до активних дій. Це право слід розуміти, як можливість чинити певні дії щодо отримання, оброблення, формування, розповсюдження інформації, окрім випадків, якщо такі дії мають пряму заборону з боку закону.

Інші аспекти інформаційних правовідносин закладені у нормах ст. 31 та ст. 32 Конституції. Так, ст. 31 визначає: «Кожному гарантується таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції. Винятки можуть

⁸⁹ Конституція України від 28 червня 1996 р. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

бути встановлені лише судом у випадках, передбачених законом, з метою запобігти злочинів чи з'ясувати істину під час розслідування кримінальної справи, якщо іншими способами одержати інформацію неможливо». А ст. 32 Конституції встановлює: «Ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків, передбачених Конституцією України. Не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини. Кожний громадянин має право знайомитися в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, установах і організаціях з відомостями про себе, які не є державною або іншою захищеною законом таємницею. Кожному гарантується судовий захист права спростовувати недостовірну інформацію про себе і членів своєї сім'ї та права вимагати вилучення будь-якої інформації, а також право на відшкодування матеріальної і моральної шкоди, завданої збиранням, зберіганням, використанням та поширенням такої недостовірної інформації»⁹⁰.

Положення ст. 31 та 32 Основного Закону створюють умови для надання громадянину ряду прав на виконання певних дій: ознайомлення з інформаційними даними про себе в органах державної та виконавчої влади, подання до суду позовних заяв з вимогою припинити незаконні дії з відомостями про себе, або з такими відомостями, що завдають шкоду законним інтересам особи. Але також доцільно відзначити, що усі норми ст. ст. 31 та 32 Конституції, головню, направлені на зменшення інформаційного втручання з боку держави і третіх осіб у справи приватної особи. Розглянуті норми надають, передусім, захисний характер стосовно конкретних правових відносин в інформаційній сфері⁹¹.

⁹⁰ Конституція України від 28 червня 1996 р. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

⁹¹ Сенік С. В., Сенік В. В. Конституційні права і свободи як умова інформаційної безпеки людини. *Сучасний конституціоналізм: проблеми теорії та практики (до 20-ї річниці Конституції України)* : матеріали наукового семінару (м. Львів, 24 червня 2016 р.) / упоряд. М. В. Ковалів. Львів : ЛьвДУВС, 2016. С. 286.

Першою і найголовнішою умовою обмеження реалізації права особи на інформацію є те, що такі заходи вважаються прийнятними в демократичному суспільстві. Це означає, що вони мають бути реалізовані за наявності необхідних механізмів захисту прав і свобод людини, громадського контролю, поваги до принципів демократичного суспільства і не йти в розрізі з цілями, закладеними у Статуті ООН та інших міжнародних правових документах. Друга, не менш важлива умова обмеження прав і свобод, має полягати в тому, що ці обмеження та механізми їх реалізації повинні регламентуватися законом. Державні органи, що здійснюють такі заходи, повинні діяти лише на основі та в рамках діючого національного нормативно-правового поля. Чергова умова характерна тим, що обмеження повинні накладатися тільки в особливих випадках. Таким чином, обмеження інформаційної свободи та інших суміжних прав не мають носити масовий характер і повинні застосовуватися виключно у конкретних ситуаціях або до конкретних інформаційних відносин між певними суб'єктами, з індивідуальним підходом до кожної конкретної ситуації. Зрештою, такі обмеження, критерії та покарання мають застосовуватися лише у надзвичайних ситуаціях. Це означає, що ці заходи повинні відповідати існуючим загрозам, а шкода, заподіяна суспільству внаслідок застосованих обмежень, не повинна перевищувати можливу шкоду від існуючих загроз. Окрім того, органи державної влади повинні застосовувати такі заходи лише тоді, коли вони справді необхідні за обставин, що склалися, або поставлені завдання не можуть бути вирішені іншими шляхами⁹².

Згадані вище конституційні норми є вагомими, головню, тому, що процес трансформування органів внутрішніх справ у Національну поліцію є закономірним результатом впливу міжнародної, особливо європейської інтеграції на національну правову систему. Саме прагнення дотримуватися європейських стандартів значною мірою сприяло реформуванню органів внутрішніх справ України.

⁹² Кормич Б. А. Організаційно-правові основи політики інформаційної безпеки України : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07 / Одеська національна юридична академія. Одеса, 2004. С. 27.

Зрозуміло, що розглянутий нами вище нормативний документ закріплює лише базовий зміст прав і свобод людини в інформаційній сфері, їхня ж конкретизація визначається низкою інших нормативно-правових актів⁹³.

Основну роль у адміністративно-правовому регулюванні інформаційної та інформаційно-аналітичної діяльності Національної поліції, насамперед, відіграє Закон України «Про Національну поліцію». Відповідно до конституційних принципів, у ст. 1 цього закону визначено, що «Національна поліція України – це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку»⁹⁴. Важливе значення у цьому законі приділено визначенню повноважень Національної поліції у сфері обігу інформації, інформаційно-аналітичного забезпечення, формуванню та використанню інформаційних ресурсів⁹⁵. Зокрема, у ст. 25 цього Закону зазначено, що в межах інформаційно-аналітичної діяльності поліція:

- наповнює бази (банки) даних, які є складовими ЄІС МВС України;
- використовує бази (банки) даних МВС України й інших державних органів;
- проводить інформаційно-аналітичну та інформаційно-пошукову діяльність;
- забезпечує інформаційну співпрацю з органами державної та виконавчої влади України, правоохоронними органами зарубіжних держав і міжнародними організаціями.

Окрім цього, сказано, що «поліція може створювати власні бази даних, необхідні для забезпечення щоденної діяльності

⁹³ Сенік С. В. Інформаційні права людини: конституційно-правовий вимір. *Сучасний конституціоналізм: проблеми теорії та практики* : матеріали наукового семінару (м. Львів, 22 червня 2018 р.) / упоряд. А. І. Годяк. Львів : ЛьвДУВС, 2018. С. 202.

⁹⁴ Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19/>.

⁹⁵ Сенік С. В. Повноваження Національної поліції у сфері інформаційно-аналітичного забезпечення. *Сучасний конституціоналізм: проблеми теорії та практики* : матеріали наукового семінару (м. Львів, 23 червня 2017 р.) / упоряд. М. В. Ковалів. Львів : ЛьвДУВС, 2017. С. 244.

органів (закладів, установ) поліції у сфері трудових, фінансових, управлінських відносин, відносин документообігу, а також міжвідомчі інформаційно-аналітичні системи, необхідні для виконання покладених на неї повноважень» (ч. 3. ст. 25).

Варто зауважити, що під інформаційною системою тут і в подальшому ми розумітимемо організовану систему оброблення даних засобами накопичення, зберігання, оновлення та їх пошуку і відображення⁹⁶, яка необхідна для ефективного функціонування суб'єктів інформаційної діяльності під час створення, поширення, отримання, зберігання та обробки інформації⁹⁷. Відповідно до сказаного основними компонентами інформаційної системи є: інформація, необхідна для виконання функцій управління; персонал, що забезпечує функціонування інформаційної системи; технічні засоби; методи і процедури збору, опрацювання інформації⁹⁸.

Загалом інформаційна та інформаційно-аналітична діяльність Національної поліції України спрямована на управління соціальними та суспільними відносинами, що пов'язані зі збиранням, формуванням, обробленням, збереженням, передаванням, використанням інформаційних ресурсів, управлінням процесами створення інформації та надання послуг, пов'язаних з її використанням, розвитком і застосуванням інноваційних технологій у роботі з інформаційними продуктами, їх передавання інформаційно-телекомунікаційними системами, забезпечення захисту інформації.

Своєю чергою, у ст. 26 Закону України «Про Національну поліцію» зазначено повноваження поліції у галузі формування інформаційних ресурсів. Зокрема, підрозділи Національної поліції забезпечують оновлення, наповнення та підтримання баз (банків) даних, що є складовими ЄІС МВС України, сто-

⁹⁶ Сенік В. В., Керницький І. С. Інформаційне забезпечення юридичної діяльності : курс лекцій. Львів : ЛьвДУВС, 2008. С. 34.

⁹⁷ Цимбалюк В. С. Суб'єкти інформаційного права та інформаційної діяльності. *Правова інформатика*. 2010. № 3 (27). С. 32.

⁹⁸ Шорохова Г. М. Визначення об'єктів інформаційно-правового забезпечення діяльності Національної поліції України. *Пріоритети розвитку юридичних наук у XXI столітті* : матеріали міжнар. наук.-практ. конференції (м. Одеса, Україна, 7–8 квітня 2017 р.). Одеса : ГО «Причорноморська фундація права», 2017. С. 133.

совно: осіб, щодо яких поліція проводить профілактичні заходи; встановлених кримінальних злочинів та адміністративних правопорушень, а також осіб, які їх скоїли; руху кримінальних проваджень; обвинувачених, обвинувальний акт щодо яких скеровано до суду; осіб, які оголошено у розшук за підозрою у скоєнні злочину, безвісно зниклих осіб, осіб, які обвинувачені за вироком суду та переховуються від відбування покарання; ідентифікації невідомих трупів та осіб, які не спроможні повідомити будь-які відомості про себе через хворобу або неповнолітній вік; правопорушень кримінального чи адміністративного характеру, які зареєстровані органами Національної поліції, інші події, що несуть загрозу особистій або публічній безпеці, виникнення надзвичайної ситуації; підозрюваних у скоєнні кримінальних злочинів (затриманих та заарештованих за адміністративні правопорушення, затриманих за вказівкою правоохоронних органів, затриманих за дорученням органу досудового розслідування, осіб, що знаходяться під домашнім арештом); осіб, які скоїли адміністративні правопорушення і справи яких знаходяться у провадженні органів поліції; подій, які мають ознаки корупційних правопорушень, осіб, які їх скоїли, та судові рішення, які прийняті за результатами їх розгляду; затриманих за порушення встановлених законом умов перебування в Україні осіб, які є громадянами інших держав чи осіб без громадянства; предметів, матеріальних цінностей інших викрадених речей, які володіють специфічними ознаками для ідентифікації, або предметів, які пов'язані з вчиненням правопорушень на підставі звернень громадян; документів, які викрадено чи втрачено, за заявами громадян; знайденого, вилученого майна, предметів, речей включаючи обмежені (заборонені) до обігу, а також документів, які за підозрені у підробленні, та котрі містять індивідуальні (заводські) номери; розшуку викраденого автотранспорту, що проводиться через зникнення безвісті особи, знайдених транспортних засобів, приналежність яких невідома, а також втрачених або викрадених номерних знаків транспортних засобів; документів, які видано у галузі безпеки дорожнього руху, та на рух певних категорій автотранспортних засобів; зброї, що належить та використовується фізичними й юридичними

особами, які мають дозвіл на її придбання, зберігання, транспортування; незаконної зброї, яку було викрадено, втрачено, конфісковано, вилучено, а також добровільно здано; інформаційних підсистем, які створюються та підтримуються у процесі проведення оперативно-розшукової діяльності (ОРД)⁹⁹.

Також зазначено (ст. 27), що Національна поліція має безпосередній доступ до даних та інших інформаційних ресурсів державних органів та органів виконавчої влади з дотриманням положень Закону України «Про захист персональних даних»¹⁰⁰.

Надавши значні повноваження Національній поліції у сфері інформаційної діяльності, законотворець також встановив обмеження на використання інформаційних ресурсів та відповідальність за їх незаконне використання (ст. 28).

Наступним хотілося б розглянути Закон України «Про інформацію»¹⁰¹ – основний (основоположний) нормативно-правовий документ у системі регулювання інформаційних відносин в Україні¹⁰². Цей закон поширюється на інформаційні відносини, які виникають у всіх галузях життєдіяльності нашого суспільства та держави під час отримання, використання, поширення та зберігання інформації. Він встановлює загальну правову базу для отримання, використання, поширення та зберігання інформації, визначає право людини на інформацію у всіх галузях суспільного та державного життя України, а також систему інформації, її джерела, статус учасників інформаційних відносин, регулює доступ до інформаційних ре-

---

⁹⁹ Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19/>.

¹⁰⁰ Про захист персональних даних : Закон України від 1 червня 2010 р. № 2297-VI. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2297-17/>.

¹⁰¹ Про інформацію : Закон України 2 жовтня 1992 р. № 2657-XII. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2657-12/>.

¹⁰² Сенік В. В., Рудий Т. В., Сенік С. В. До питання дотримання конституційних норм Закону України «Про інформацію» у сфері інформаційної діяльності Національної поліції. *Сучасний конституціоналізм: проблеми теорії та практики* : матеріали наук. семінару (м. Львів, 22 червня 2018 р.) / упоряд. А. І. Годяк. Львів : ЛьвДУВС, 2018. С. 196.

сурсів та забезпечує їх охорону, захищає людину й суспільство від неправдивої інформації¹⁰³.

Відповідно до ст. 2 Закону України «Про інформацію» основними принципами інформаційних відносин у діяльності підрозділів Національної поліції України мають бути правомірність одержання, використання, поширення, зберігання та захисту інформації; її достовірність і повнота; захищеність особи від втручання в її особисте та сімейне життя. При цьому закон наголошує (ст. 3), що політика держави у галузі інформаційних правовідносин спрямовується на дотримання відкритої та прозорої діяльності суб'єктів повноважень владних структур; розроблення інформаційних та інформаційно-телекомунікаційних систем; підтримання в актуальному стані, накопичення та збереження інформаційних ресурсів, дотримання заходів з інформаційної безпеки; підтримання міжнародного співробітництва у галузі інформаційної діяльності та входженні України до глобального інформаційного простору.

Важливим питанням у цьому законі є визначення суб'єктів та об'єктів інформаційних правовідносин (ст. 5). Зокрема, закон наголошує, що реалізація права на інформацію не повинна порушувати громадські, політичні, економічні, соціальні, духовні, екологічні та інші права, свободи й законні інтереси інших громадян, права та інтереси юридичних осіб (ст. 6).

Також важливим питанням, відповідно до теми нашого дослідження, адміністративно-правового регулювання інформаційної та інформаційно-аналітичної діяльності Національної поліції України є те, що право на інформацію забезпечується обов'язками суб'єктів владних повноважень інформувати суспільство та засоби масової інформації про свою діяльність і прийняті рішення; визначити спеціальні підрозділи або відповідальних осіб для забезпечення доступу запитувачів до інформації; здійсненням державного і громадського контролю за додержанням законодавства про інформацію;

---

¹⁰³ Пеньков С., Шендрик А. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності оперативних підрозділів Міністерства внутрішніх справ України: нормативно-правове регулювання. *Національний юридический журнал: теорія и практика*. 2015. № 4, ч. 2. URL: jurnaluljuridic.in.ua/archive/2015/4/part_2/31.pdf.

встановленням відповідальності за порушення законодавства про інформацію (ст. 6 п. 1).

Ґрунтуючись на конституційних принципах, розглянутих вище, Закон України «Про інформацію»¹⁰⁴ водночас допускає й окреслює обмеження прав на інформацію в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або публічного порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету й неупередженості правосуддя (ст. 6 п. 1).

Законом України «Про інформацію» встановлено загальний список основних видів інформаційної діяльності. Основними з них є: створення, збирання, одержання, зберігання, використання, розповсюдження, охорона та захист інформації (ст. 9).

Види інформації за змістом (ст. 10) визначають основні напрями створення та формування інформаційних баз даних МВС України, інших інформаційних ресурсів. Аналізуючи цей закон бачимо, що переважно в інформаційній та інформаційно-аналітичній діяльності Національної поліції України накопичується, формується та використовується інформація статистичного, правового, науково-технічного характеру, а також інформація про фізичних осіб та іншого характеру.

Закон України «Про інформацію» «класифікує» інформаційні ресурси (інформацію) за порядком доступу на дві групи: відкриту та інформацію з обмеженим доступом. При цьому зазначено, що «будь-яка інформація є відкритою, крім тієї, що віднесена законом до інформації з обмеженим доступом» (ст. 20). Відповідно зі ст. 21 до інформації з обмеженим доступом відносять: конфіденційну, таємну та службову. При цьому конфіденційну інформацію можна розповсюджувати за згодою (рішенням) визначеної особи, відповідно до передбачених нею умов, а також в інших випадках, передбачених законодавством. Відносини, які визначають правовий режим використання таємної, службової чи конфіденційної інфор-

---

¹⁰⁴ Про інформацію : Закон України 2 жовтня 1992 р. № 2657-XII. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2657-12/>.

мації та порядок доступу до неї, регулююся відповідними нормативно-правовими актами.

Під час вирішення поставлених завдань і реалізації наданих законом повноважень підрозділи Національної поліції України для отримання інформації підтримують конфіденційні відносини з джерелами оперативної інформації й часто мають справу з отриманням і використанням інформації, що має обмежений ступінь доступу. Для регулювання суспільних відносин, пов'язаних із віднесенням відомостей до державної таємниці, із процесами засекречування (розсекречування) матеріальних носіїв, на яких вони зберігаються, а також забезпечення їх охорони у своїй діяльності, вступають у силу положення Закону України «Про державну таємницю»¹⁰⁵.

Державна таємниця в діяльності підрозділів Національної поліції, (відповідно до цього закону) – це «вид таємної інформації, що охоплює відомості у сфері державної безпеки та охорони правопорядку, розголошення яких може завдати шкоди національній безпеці України та які визнані у порядку, встановленому цим законом, державною таємницею й підлягають охороні державою. Ступінь секретності («особливої важливості», «цілком таємно», «таємно») – категорія, яка характеризує важливість секретної інформації, ступінь обмеження доступу до неї й рівень охорони державою» (ст. 1).

Згідно зі ст. 6 Закону України «Про державну таємницю»¹⁰⁶, підрозділи Національної поліції України та виконавці оперативно-розшукових повноважень реалізують надані права, враховуючи обмеження, які встановлені з метою забезпечення інтересів національної безпеки України. Закон також визначає порядок засекречування інформації (розділ III), охорони державної таємниці (розділ IV), а також відповідальність за порушення законодавства про державну таємницю (розділ VI).

До інформації, що може відноситися до державної таємниці у сфері діяльності підрозділів Національної поліції, відповідно до п. 4 ст. 8 зазначеного закону, належать відомості щодо: особового складу підрозділів, що проводять ОРД, розвідувальну

¹⁰⁵ Про державну таємницю : Закон України від 21 січня 1994 р. № 3855-XII. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3855-12/>.

¹⁰⁶ Там само.

або контррозвідувальну діяльність; засобів, змісту, планів, організації, фінансового та матеріально-технічного забезпечення, форм, методів та результатів оперативно-розшукових, розвідувальних та контррозвідувальних заходів; громадян, які раніше співпрацювали або співпрацюють на конфіденційних засадах з підрозділами, що провадять таку діяльність; складу та конкретних осіб, які входять до негласного штатного апарату співробітників підрозділів, які проводять ОРД, розвідувальні та контррозвідувальні заходи; організації та порядку забезпечення охорони адміністративних будівель та інших державних споруд, посадовців та інших громадян, захист яких забезпечується відповідно до закону України «Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб»¹⁰⁷; системи урядових та спеціальних телекомунікацій; організації, змісту, стану та планів удосконалення криптографічного захисту таємної інформації; змісту і результатів наукових досліджень у галузі криптографічного захисту інформації; систем та обладнання криптографічного захисту таємної інформації, їх розроблення, виготовлення, технології виробництва та використання; державних шифрів, їх розроблення, виготовлення, технології виробництва та використання; організації режиму секретності в державних установах, органах місцевого самоврядування, в інших структурах та підрозділах, державних програм, планів та інших заходів у галузі охорони державної таємниці; організації, змісту, стану та планів розвитку технічного захисту таємної інформації; результатів перевірки, проведених відповідно до закону прокурором у порядку відповідного контролю за дотриманням законів, та змісту матеріалів ОРД, досудового розслідування, судочинства стосовно визначених цією статтею сфер; інших засобів, форм та методів охорони державної таємниці.

Також варто відзначити, що цим же законом регулюються основні адміністративно-правові заходи, що стосуються забезпечення охорони державної таємниці (ст. 18), а також встановлюються єдині вимоги до матеріальних носіїв таємної інфор-

---

¹⁰⁷ Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб : Закон України від 4 березня 1998 р. № 160/98-ВР. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/160/98-%D0%B2%D1%80>.

мації (ст. 19), з метою чого застосовуються єдині вимоги до виготовлення, використання, зберігання, передавання, переміщення й обліку матеріальних носіїв таємної інформації. Окрім цього, названий закон регулює й інші питання, пов'язані з інформацією, віднесеною до державної таємниці, зокрема, дозвільний порядок здійснення державними органами діяльності, яка пов'язана з державною таємницею; обмеження оприлюднення, передавання іншій країні чи розповсюдження іншим методом таємної інформації; особливості виконання державними органами їхніх функцій щодо державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, діяльність яких пов'язана з державною таємницею; режим секретності державних органів, що здійснюють діяльність, яка пов'язана з державною таємницею; спеціальні правила допуску та доступу осіб до державної таємниці; питання забезпечення технічного та криптографічного захисту таємної інформації тощо.

Важливе значення у діяльності підрозділів Національної поліції, які здійснюють інформаційну та інформаційно-аналітичну діяльність, займає Закон України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах»¹⁰⁸. Цей нормативний документ встановлює основи регулювання правовідносин щодо захисту інформаційних ресурсів в інформаційно-телекомунікаційних системах за умов додержання прав власності на інформацію фізичних та юридичних осіб, прав доступу до неї, прав власника інформаційних ресурсів на їх захист, а також обмеження прав доступу до інформації, передбачених чинним законодавством. Закон поширюється на всю інформацію, що опрацьовується з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем.

Наступним нормативно-правовим актом, який регулює інформаційну діяльність у Національній поліції України, є Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність»¹⁰⁹. Закладена

¹⁰⁸ Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах : Закон України від 5 липня 1994 р. № 80/94-ВР. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80/>.

¹⁰⁹ Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18 лютого 1992 р. № 2135-XII. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2135-12/>.

у норми цього закону правова інформація виражає та визначає безпосередній зміст оперативно-розшукових заходів (ОРЗ) і є у зв'язку з цим регулятором діяльності, яка спрямована на одержання та підвищення ефективності застосування оперативно-розшукової інформації для протидії злочинності¹¹⁰.

Варто зазначити, що Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» визначає підстави проведення ОРЗ, головними з яких є інформативні дані про підготовку злочину; осіб, що готують злочин; осіб, які переховуються від правоохоронних структур, суду або уникають відбування кримінальних покарань; безвісно зниклих осіб; реальну небезпеку для життя, здоров'я, житла, майна працівників суду та правоохоронних органів через їхню службову діяльність, а також осіб – учасників кримінальних проваджень, членів їхніх сімей, близьких родичів, із метою забезпечення необхідних умов для належного здійснення правосуддя (ст. 6, ч. 1, п. 1).

Для отримання всієї необхідної інформації законодавець наділяє оперативні підрозділи, що здійснюють ОРД, винятковими правами (ст. 8), серед яких можна назвати такі: одержання відомостей з використанням спеціальної техніки оперативного призначення, інформаційно-телекомунікаційних систем, використання гласної та конфіденційної допомоги громадян, штатних і позаштатних працівників, проведення спеціалізованих ОРЗ тощо.

Проте основним є те, що закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» у ст. 10 приписує використовувати отримані матеріали діяльності оперативних підрозділів, тобто здобуту оперативно-розшукову інформацію як приводи та підстави для початку досудового розслідування, для одержання фактичних відомостей, які можуть стати доказовою базою у кримінальному провадженні, для запобігання, виявлення, припинення й розслідування злочинів, для розшуку злочинців та осіб, які безвісти зникли, для забезпечення захисту працівників суду, правоохоронних органів та осіб – учасників кримінальних проваджень, членів їхніх сімей і близьких родичів, для взаємного інформування підрозділів, уповноважених про-

¹¹⁰ Senyk S. Analysis of Legislative Supply of Informational and Informational Analytical Activities of National Police of Ukraine. *Internal Security*. 2020. Vol. 12. No 1. P. 73.

водити ОРД, та інших правоохоронних органів, для інформування державних органів відповідно до їх компетенції.

Також одним із важливих законів у сфері інформаційної та інформаційно-аналітичної діяльності Національної поліції є Закон України «Про доступ до публічної інформації»¹¹¹. Відповідно до ст. 1 цього Закону публічна інформація – «це відображена та задокументована будь-якими засобами та на будь-яких носіях інформація, що була отримана або створена в процесі виконання суб'єктами владних повноважень своїх обов'язків, передбачених чинним законодавством, або яка знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації, визначених цим Законом». У ст. 5 передбачено, що доступ до інформаційних ресурсів забезпечується «шляхом систематичного та оперативно-го оприлюднення інформації в офіційних друкованих виданнях; на офіційних веб-сайтах у мережі Інтернет; на єдиному державному веб-порталі відкритих даних; на інформаційних стендах; будь-яким іншим способом; надання інформації за запитом на інформацію».

Реалізацію цієї статті Національною поліцією України можна побачити у тому, що на офіційних веб-сайтах у мережі Інтернет висвітлюють резонансні події, злочини та іншу діяльність Національної поліції. Також будь-хто може надіслати запит про надання інформації щодо діяльності Національної поліції, за винятком, якщо така інформація містить гриф секретності. Так, відповідно до ст. 10¹ до публічної інформації у формі відкритих відомостей відносять інформацію, яку підготовлено у форматі, що забезпечує її опрацювання з використанням інформаційно-пошукових та інформаційно-телекомунікаційних систем, а також доступ до якої є вільний, безоплатний і передбачає можливість її подальшого використання.

Звідси випливає, що публічна інформація у відкритих форматах даних є дозволеною для її наступного використання та розповсюдження. Будь-хто має право проводити її копіювання, публікування, поширення, використання, у тому числі

---

¹¹¹ Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13 січня 2011 р. № 2939-VII. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>.

з комерційною метою. Також можна її поєднувати з іншою інформацією або включати до складу власного інформаційного продукту з обов'язковим посиланням на джерело отримання такої публічної інформації.

Відповідно до ст. 15 Національна поліція України зобов'язана оприлюднювати інформацію щодо:

- організаційної структури, місії, функцій, повноважень, основних завдань, орієнтації діяльності та фінансових ресурсів (структури та обсягу асигнувань, порядку та механізмів їх використання тощо);

- нормативно-правових актів, актів окремих дій (окрім внутрішньо-організаційного характеру), проектів рішень, які підготовлені для обговорення, інформації про правові засади діяльності;

- переліку та умов отримання послуг, які надаються цими органами, форм і зразків документів, правил їх заповнення;

- порядку складання та подання запиту про надання відомостей, оскаржень рішень власників інформаційних ресурсів;

- системи обліку, видів даних, які зберігаються у розпорядника інформації;

- переліку даних, які мають статус відкритої інформації;

- планів та порядку денного відкритих засідань;

- механізмів чи процедур, за допомогою яких суспільство може представляти свої інтереси або іншим чином впливати на здійснення повноважень розпорядника інформації;

- місць (адрес), де заявникам надаються необхідні форми та бланки установи;

- загальних правил діяльності установи, правил внутрішнього розпорядку;

- звітів, включаючи звіти стосовно надання запитів на інформацію;

- діяльності суб'єктів владних повноважень, зокрема, стосовно місця їх розташування, поштової адреси, номерів стаціонарного (мобільного) зв'язку, інтернет-адрес офіційного веб-сайту та електронної пошти; установочних та службових контактних даних керівника органу (установи) та його заступників, керівників регіональних представництв, якщо ці відомості не віднесені до інформації з обмеженим доступом; графіків

роботи та прийому громадян; вакансій, порядку та умов проведення конкурсу на заміщення вакантних посад; переліку та умов надання послуг, форм та зразків документів, які необхідні для надання послуг, правил їх оформлення; переліку та службових номерів телекомунікаційних управлінь, установ, підприємств чи організацій, які утворені з метою конспірації, ОРД, проведення контррозвідки; порядку складання та подання запитів на інформацію, оскаржень рішень органів влади, їх дій чи бездіяльність; системи обліку, видів інформаційних ресурсів, якими володіє суб'єкт владних повноважень;

– інших відомостей про діяльність суб'єктів державної влади, порядок обов'язкового оприлюднення яких визначається законом¹¹².

Не менш важливу роль у адміністративно-правовому регулюванні діяльності Національної поліції відіграє Закон України про «Захист персональних даних»¹¹³. Відповідно до ст. 4 цього Закону Національна поліція, через специфіку своєї діяльності є володільцем і розпорядником персональних даних, а це зумовлює її виконувати визначені ст. 6 та ст. 7 загальні та особливі вимоги до оброблення персональних даних, під якими розуміють будь-яку дію або їх сукупність, таких як: збір, реєстрація, накопичення, зберігання, адаптування, зміна, поновлення, використання і поширення (розповсюдження, реалізація, передача), знеособлення, знищення персональних даних, у тому числі з використанням інформаційних (автоматизованих) систем. Однак варто зазначити, що ч. 1 ст. 25 надає Національній поліції право обмежити дії ст. ст. 6 і 7 цього закону у «випадках передбачених законом, наскільки це необхідно у демократичному суспільстві в інтересах національної безпеки, економічного добробуту або захисту прав і свобод суб'єктів персональних даних чи інших осіб»¹¹⁴.

Розглянутий нами перелік законодавчих актів не є вичерпним і остаточним. У адміністративно-правовому регулюванні

---

¹¹² Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13 січня 2011 р. № 2939-VII. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>.

¹¹³ Про захист персональних даних : Закон України від 1 червня 2010 р. № 2297-VI. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2297-17/>.

¹¹⁴ Там само.

діяльності Національної поліції України застосовують норми й інших законів, що визначають її інформаційну та інформаційно-аналітичну діяльність. Це, зокрема:

– Закон України «Про телекомунікації»¹¹⁵, ст. 9 якого гарантує охорону таємниці телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції, що передається технічними засобами телекомунікації, та інформаційну безпеку телекомунікаційних мереж. Наголошено, що зняття інформації з телекомунікаційних мереж заборонене, крім випадків, передбачених законом;

– Закон України «Про електронні документи та електронний документообіг»¹¹⁶, який визначає відносини, що виникають у процесі створення, відправлення, передавання, одержання, зберігання, оброблення, використання та знищення документів у електронній формі;

– Закон України «Про електронні довірчі послуги»¹¹⁷, який встановлює правовий статус ЕЦП, регулює відносини, що виникають під час його застосування в електронному документообігу.

На основі розглянутих вище законодавчих актів, Кабінетом Міністрів України, Міністерством внутрішніх справ України, Національною поліцією України, Службою безпеки України розроблено та впроваджено низку нормативно-правових актів, які регламентують інформаційну та інформаційно-аналітичну діяльність підрозділів Національної поліції України. До основних таких актів варто віднести:

– Постанову Кабінету Міністрів України (КМУ) від 28 жовтня 2015 року № 877, якою затверджено «Положення про Національну поліцію». У цьому Положенні детально розкрито повноваження Національної поліції України у різних сферах суспільного життя. Вказано, що «Національна поліція є централь-

¹¹⁵ Про телекомунікації : Закон України від 18 листопада 2003 р. № 1280-IV. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1280-15/>.

¹¹⁶ Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22 травня 2003 р. № 851-IV. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/851-15>.

¹¹⁷ Про електронні довірчі послуги : Закон України від 5 жовтня 2017 р. № 2155-VIII. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19>.

ним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовує та координує Кабінет Міністрів України через Міністра внутрішніх справ і який реалізує державну політику у сферах забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку»¹¹⁸;

– Постанову КМУ від 19 жовтня 2016 року № 736 «Про затвердження Типової інструкції про порядок ведення обліку, зберігання, використання і знищення документів та інших матеріальних носіїв інформації, що містять службову інформацію». Вона встановлює єдині правила щодо реєстрації, зберігання, використання й утилізації документів, інших матеріальних носіїв інформації, що містять службову інформацію, отриману під час проведення ОРД, контррозвідальної діяльності, діяльності у галузі забезпечення оборони держави та іншу інформацію, якій надано статус службової, в органах державної та виконавчої влади, включаючи підрозділи Національної поліції України¹¹⁹;

– Наказ МВС України від 12 жовтня 2009 року № 436 «Про затвердження Положення про Інтегровану інформаційно-пошукову систему органів внутрішніх справ України»¹²⁰, основною метою якого стало проведення об'єднання існуючих у підрозділах МВС України електронних інформаційних ресурсів у загальний комплекс із використанням сучасних засобів опрацювання та аналізу даних, інформаційно-телекомунікаційних систем з метою підтримання на належному рівні оперативно-службової діяльності підрозділів (на цей час переважно Національної поліції), суттєвого зміцнення рівня їх здатності протидіяти злочинності та проводити відповідні профілактичні

¹¹⁸ Положення про Національну поліцію : затв. Постановою КМУ від 28 жовтня 2015 р. № 877. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-%D0%BF>.

¹¹⁹ Про затвердження Типової інструкції про порядок ведення обліку, зберігання, використання і знищення документів та інших матеріальних носіїв інформації, що містять службову інформацію : Постанова Кабінету Міністрів України від 19 жовтня 2016 р. № 736. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/736-2016-%D0%BF>.

¹²⁰ Про затвердження Положення про Інтегровану інформаційно-пошукову систему органів внутрішніх справ України : наказ МВС України від 12 жовтня 2009 р. № 436.

заходів. Основні завдання, які вирішує запровадження цієї системи полягають у питаннях автоматизації процесів обліку зібраних інформаційних ресурсів, опрацювання запитів на отримання інформації, отримання та відбір інформації, яка необхідна для виконання службових завдань; проведення інформаційно-пошукових процесів, проведення статистичних та аналітичних досліджень; обмін інформаційними ресурсами між банками даних різних рівнів, а також забезпечення постійного їхнього взаємозв'язку, проведення уніфікованих технологічних процедур обробки даних, отримання, обліку, накопичення та оброблення інформаційних ресурсів, які надходять до баз даних; формування, підтримання в актуальному стані й адміністрування баз даних, перевірку достовірності, забезпечення оперативного доступу до інформаційних ресурсів та їх зберігання; застосування формалізованих технологічних процесів для проведення оброблення інформаційних ресурсів, а також застосування типових технологій маршрутизації для їх проведення; застосування надійних методів зберігання інформаційних ресурсів, забезпечення максимально зручної їх систематизації; застосування комплексних методів захисту інформації та розмежування доступу до інформаційних ресурсів, які зберігаються в цій системі; застосування автоматизованих методів обробки даних щодо результатів виконання технологічних операцій стосовно кожного з інформаційних обліків, підготовка статистичних й аналітичних звітів; забезпечення інформаційно-аналітичною інформацією управлінської діяльності, підготовка інформаційно-аналітичних та довідкових матеріалів для прийняття управлінських рішень; забезпечення наскрізного контролю (підрозділ, що контролює – керівник – безпосередній виконавець контролю) щодо своєчасності та повноти підготовки первинних облікових документів, проведення їх аналізу;

– Наказ МВС України від 03 серпня 2017 р. № 676 «Про затвердження Положення про інформаційно-телекомунікаційну систему «Інформаційний портал Національної поліції України»¹²¹, яка впроваджена відповідно до вимог статей 25–27

¹²¹ Про затвердження Положення про інформаційно-телекомунікаційну систему «Інформаційний портал Національної поліції України» : наказ МВС України від 03.08.2017 р. № 676. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1059-17>.

Закону України «Про Національну поліцію» та підпункту 40 пункту 4 Положення про Національну поліцію, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 року № 877¹²². У цьому нормативному документі окреслено основні завдання, призначення, суб'єкти та структура інформаційно-телекомунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України», а також умови її функціонування. Цим наказом закріплені основні завдання створення цієї системи. Серед основних, насамперед, які стосуються нашого дослідження, слід відзначити: забезпечення інформаційно-аналітичної діяльності Національної поліції України; наповнення та забезпечення актуального стану відомостей, що зберігаються у базах (банках) даних, і є складовими ЄІС МВС; постійне забезпечення діяльності підрозділів (закладів, установ) поліції у галузі електронного документообігу, електронної взаємодії з іншими органами державної влади, забезпечення трудових, фінансових, управлінських взаємовідносин. Її призначення полягає у формуванні інформаційних ресурсів ЄІС МВС; обробленні інформації, що утворена у процесі діяльності Національної поліції; наданні оперативного доступу до інформаційних ресурсів ЄІС МВС; обробленні інформаційних ресурсів з метою інформаційної взаємодії підрозділів поліції з іншими державними органами влади, правоохоронними органами інших держав та міжнародними організаціями; виконанні інформаційно-пошукових та інформаційно-аналітичних завдань з метою використання відомостей з баз даних Національної поліції, МВС, інших органів державної влади для забезпечення ефективності службової діяльності відповідно до рівня доступу та повноважень; використанні геоінформаційних підсистем з метою візуалізації даних у вигляді електронних мап, а також деталізації картографічної інформації в інформаційних ресурсах; запровадженні процесів автоматизованого управління силами та засобами поліції, електронним документообігом; організації відповідного рівня захисту інформаційних ресурсів та розмежування доступу до інформації, що знаходиться у базах даних цієї інформаційної системи;

---

¹²² Положення про Національну поліцію : затв. Постановою КМУ від 28 жовтня 2015 р. № 877. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-%D0%BF>.

– Накази МВС України від 22 грудня 2016 року № 1351 «Про затвердження Переліку відомостей, що становлять службову інформацію в системі Міністерства внутрішніх справ України»¹²³ та від 03 лютого 2017 року № 88 «Про затвердження Інструкції про порядок ведення обліку, зберігання, використання і знищення документів та інших матеріальних носіїв інформації, що містять службову інформацію, у системі Міністерства внутрішніх справ України»¹²⁴, у яких відповідно визначено перелік інформації, яку віднесено до службової інформації у підрозділах МВС України та територіальних підрозділах, закладах і установах, які належать до сфери управління МВС та встановлено правила реєстрації, зберігання, використання й утилізації документів, інших матеріальних носіїв інформації, що містять службову інформацію;

– Наказ МВС України від 27 березня 2012 року № 245 «Про затвердження Інструкції про порядок прийому, реєстрації, розгляду запитів на публічну інформацію та відшкодування запитувачами фактичних витрат на копіювання та друк документів у системі МВС України»¹²⁵, яким затверджено інструкцію щодо порядку розгляду запитів на публічну інформацію в структурних підрозділах апарату Міністерства внутрішніх справ України, а також закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС, оскаржень рішень, дій чи бездіяльності підрозділів, органів щодо надання або відмови в наданні інформації за інформаційним запитом;

– Наказ МВС України від 12 жовтня 2018 року № 945 «Про затвердження Переліку відомостей, що становлять службову

---

¹²³ Про затвердження Переліку відомостей, що становлять службову інформацію в системі Міністерства внутрішніх справ України : наказ МВС від 26 грудня 2016 р. № 1351. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/MVS682>.

¹²⁴ Про затвердження Інструкції про порядок ведення обліку, зберігання, використання і знищення документів та інших матеріальних носіїв інформації, що містять службову інформацію, у системі Міністерства внутрішніх справ України : наказ МВС України від 03.02.2017 р. № 88.

¹²⁵ Про затвердження Інструкції про порядок прийому, реєстрації, розгляду запитів на публічну інформацію та відшкодування запитувачами фактичних витрат на копіювання та друк документів у системі МВС України : наказ МВС України від 27.03.2012 р. № 245. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0561-12>.

інформацію в системі Національної поліції України»¹²⁶, що визначає інформаційні ресурси, яким надається статус «для службового користування» у роботі підрозділів Національної поліції України;

– Наказ Служби безпеки України (СБУ) від 12 серпня 2005 року № 440 «Про затвердження Зводу відомостей, що становлять державну таємницю»¹²⁷, яким визначено перелік інформації як у системі МВС, так і в Національній Поліції України, що становить державну таємницю і до якої держава застосовує захист та правову охорону відповідно до чинного законодавства.

Наведений перелік нормативно-правових актів, що регулюють інформаційну та інформаційно-аналітичну діяльність у підрозділах Національної поліції України не є вичерпним, на сьогодні існує понад 3 000 нормативно-правових актів, що прямо або опосередковано регулюють інформаційні відносини в суспільстві¹²⁸. Однак саме вищезазначені нормативно-правові акти встановлюють підґрунтя для адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України у сфері обігу інформації загалом та з обмеженим доступом зокрема.

Підрозділи інформаційного та інформаційно-аналітичного забезпечення Національної поліції, як і інші підрозділи Міністерства внутрішніх справ України, повинні забезпечувати необхідні умови для здійснення, проголошених і гарантованих Конституцією України, Законом України «Про звернення громадян»¹²⁹, прав громадян уносити в письмовій і усній

---

¹²⁶ Про затвердження Переліку відомостей, що становлять службову інформацію в системі Національної поліції України : наказ МВС України від 12 жовтня 2018 р. № 945.

¹²⁷ Про затвердження Зводу відомостей, що становлять державну таємницю : наказ СБУ від 12.08.2005 р. № 440. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0902-05>.

¹²⁸ Гавловський В. Д., Колпак Р. Л., Цимбалюк В. С. Поступ України до інформаційного суспільства. *Сучасні проблеми інформатизації органів внутрішніх справ України* : матеріали Міжвуз. наук.-практ. конференції (Київ, 15 березня 2001 р.). Київ : НАВСУ, 2002. С. 100.

¹²⁹ Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах : Закон України від 5 липня 1994 р. № 80/94-ВР. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80/>.

формах індивідуально або колективно пропозиції про поліпшення діяльності, критикувати недоліки в роботі, звертатися зі заявами, оскаржувати дії посадових осіб¹³⁰.

Таким чином, у процесі дослідження теоретико-правових засад інформаційного забезпечення діяльності Національної поліції України у розділі проведено теоретичне узагальнення історичних, політичних та економічних аспектів становлення інформаційної та інформаційно-аналітичної діяльності у правоохоронній сфері на території сучасної України.

Таке узагальнення, у сукупності з аналізом стану технічного прогресу, стану інформатизації суспільства, дало змогу у процесі дослідження виокремити *п'ять етапів* становлення інформаційної діяльності органів правопорядку: *дореволюційний* (початок XVIII ст. – 1917 рік), який характеризується першими спробами проведення систематизації знань у протидії злочинності шляхом створення реєстраційних обліків за антропологічними даними, відбитками пальців рук, фотознімками; *ранній Радянський* (1917 – початок 1970-х років), який характеризується становленням органів правопорядку у СРСР; *автоматизації інформаційної діяльності* (початок 1970-х – початок 1990-х років), який характеризується впровадженням у діяльність правоохоронних органів комп'ютерних та інформаційних технологій оброблення даних, створенням перших інформаційно-пошукових систем; *інформатизації органів внутрішніх справ України* (початок 1990-х – 2015 роки), який характерний як прийняттям значної кількості нових нормативно-правових актів, що вплинули на інформаційну та інформаційно-аналітичну діяльність органів внутрішніх справ України, так і стрімким створенням відомчих та міжвідомчих електронних обліків (у тому числі і закритого характеру), інтегрованих банків даних, інформаційно-комунікаційних мереж тощо; *інформаційного забезпечення Національної поліції України* (2015 – дотепер), який характеризується не лише реформуванням органів внутрішніх справ України у Національну поліцію, а й активним реформуванням, створенням нових підходів до проведення інформаційної та інформаційно-

¹³⁰ Готування інформаційно-аналітичних документів в органах внутрішніх справ / П. П. Підюков, В. Д. Сущенко, О. А. Лупало та ін. Київ : ВПЦ МВС України, 2005. С. 14.

аналітичної діяльності, впровадженням не лише нових інформаційних та інформаційно-пошукових систем, а й форм (наприклад, кримінального аналізу).

На основі аналізу характерних особливостей формування, накопичення, зберігання та використання інформаційних ресурсів для кожного з етапів, встановлено підґрунтя щодо подальшого розроблення нових правових та організаційних засад інформаційно-аналітичної діяльності, що своєю чергою дає змогу задовольнити не лише теоретичні, а й практичні потреби щодо проведення реформ як у Міністерстві внутрішніх справ, так і в його складі – Національній поліції України.

Результати дослідження питання методологічних засад адміністративно-правового режиму обігу інформації з обмеженим доступом в інформаційно-телекомунікаційних системах Національній поліції України дав підстави стверджувати, що це складний та багатоаспектний правовий феномен, під час вивчення якого варто урахувувати його зв'язки з іншими правовими феноменами та, загалом, зі соціально-економічним, політико-правовим, культурним розвитком країни тощо. Комплексне використання методологічних підходів і методів дослідження дали змогу об'єктивно та всебічно розкрити предмет дослідження. Для цього у роботі використано низку методів філософського, загальнонаукового, конкретнонаукового, загальнопізнавального та спеціального характеру.

Детально розглянуто та проаналізовано нормативно-правові акти, що регламентують інформаційну та інформаційно-аналітичну діяльність підрозділів Національної поліції України, зокрема, Конституцію України та основоположні у цій сфері Закони України «Про Національну поліцію» та «Про інформацію». Окрім цього, проведено аналіз деяких похідних законодавчих актів та відомчих нормативно-правових документів.

Результати аналізу нормативно-правових актів, що регламентують інформаційну та інформаційно-аналітичну діяльність підрозділів Національної поліції України, дають нам змогу констатувати, що реалізація та неухильне дотримання адміністративно-правових засад у галузі інформаційного й інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності Національної поліції України забезпечує: утвердження таких

принципів, як верховенство права, неупередженість, доброчесність та додержання прав і свобод людини та громадянина у діяльності поліцейського; наближення стандартів цього виду діяльності до відповідних стандартів органів правопорядку європейських держав; підвищення ефективності координації та взаємодії окремих підрозділів, які здійснюють цю діяльність, чітке визначення їх компетенції й усунення дублювання функцій; запровадження політики якості надання правоохоронних послуг; формування інноваційного підходу до навчання кадрів для Національної поліції та МВС закладами вищої освіти зі специфічними умовами навчання, який спрямований на розвиток у майбутніх працівників особистої відповідальності, ініціативи, здатності самостійно приймати відповідальні рішення, формування у них почуття гордості, авторитету та престижу служби в Національній поліції; підвищення довіри суспільства до діяльності правоохоронних органів; формування позитивної громадської думки як одного з основних критеріїв оцінювання діяльності Національної поліції України.

Розділ 2

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ У СФЕРІ ОБІГУ ІНФОРМАЦІЇ З ОБМЕЖЕНИМ ДОСТУПОМ

2.1. Інформаційні ресурси Національної поліції

У Законі України «Про Національну поліцію»¹ значну увагу законодавець присвятив питанням роботи поліцейських з інформаційними ресурсами. Зокрема, у ст. ст. 26–28 визначено порядок формування та використання інформаційних ресурсів, а також відповідальність за їх протиправне використання. Однак у цьому Законі чи іншому законодавчому документі ніяк не окреслено поняття «інформаційних ресурсів». У зв'язку з цим, перед дослідженням нашого питання доцільно розглянути дефініцію поняття «інформаційних ресурсів» стосовно інформаційної діяльності Національної поліції.

За тлумачним словником, слово «ресурси» походить від французького *ressource* – допоміжні засоби (грошові кошти, цінності, запаси, можливості, джерела прибутків тощо)². Наприкінці 70-х років минулого століття у житті нашого суспільства почали широко вживати поняття інформаційних ресурсів, яке варто розглядати як самостійне, оскільки має власні унікальні властивості та значне суспільне значення, а також впливає на суспільні процеси. За своєю сутністю інформаційні ресурси належать до найважливіших ресурсів, бо визначають, насамперед, інтелектуальну «міцність» свого власника. Отже, інформаційні ресурси сьогодні є необхідними елементами будь-якої діяльності. Вони можуть формуватися, створюватися, перетворюються, використовуються тощо.

¹ Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19/>.

² Мастяниця Й. І. Інформаційні ресурси України: проблеми державного регулювання : монографія. Київ : НІСД, 2006. С. 28.

Тлумачень поняття «інформаційні ресурси» у науковій літературі та нормативних документах існує досить багато. Відсутність єдиної думки серед науковців щодо цього соціального феномена, на нашу думку, немає через низку причин. Основною причиною є те, що цей термін активно використовують у теорії та практиці різних галузей. Наступною причиною є долучення у це поняття широкого спектру знань. Далі, складова частина цього поняття – термін «інформація», згідно з теорією інформації, у строгому сенсі не може бути визначений³. Уже тому результати досліджень учених з різних напрямів науки станом на сьогодні не дають змоги уніфікувати знання, сформулювати та законодавчо закріпити універсальне визначення терміна «інформаційні ресурси», а також створити єдину й об'єктивно обґрунтовану їх класифікацію.

Звичайно, що введення до широкого вжитку цього поняття не могло, насамперед, пройти повз законотворців, які визначили це поняття у ст. 1 Закону України «Про Національну програму інформатизації»⁴ як сукупність документів у інформаційних системах (бібліотеках, архівах, банках даних тощо). Окрім цього, у «Концепції формування системи національних електронних інформаційних ресурсів»⁵ визначено, що електронні інформаційні ресурси – це «ресурси незалежно від їх змісту, форми, години та місця створення, форми власності, призначені для задоволення потреб громадянина, суспільства, держави». Однак «Порядок захисту державних інформаційних ресурсів і інформаційно-телекомунікаційних систем» дає таке визначення державних інформаційних ресурсів: «ін-

³ Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

⁴ Про недержавне пенсійне страхування : Закон України від 9 липня 2003 р. № 1057-IV. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1057-15/>.

⁵ Концепція формування системи національних електронних інформаційних ресурсів : затв. розпорядженням КМУ від 5 травня 2003 р. № 259-р. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/259-2003-%F0>.

формація, яка є власністю держави та/або необхідність захисту якої визначено законодавством»⁶.

Доцільно також зауважити, що згадувана вище програма інформатизації виділяє окрему категорію інформаційних ресурсів. У той час як прийнято під інформаційними ресурсами розуміти і саму інформацію, і засоби її передачі та розповсюдження. Згідно з Концепцією Національної програми інформатизації⁷, національна система інформаційних ресурсів – це розподілений банк даних і знань з різних галузей виробництва, науки, культури, освіти, торгівлі тощо.

Окрім законодавчого тлумачення поняття «інформаційних ресурсів», його дефініцію подавало і багато визнаних та молодих науковців, зокрема Р. Р. Марутян, В. О. Соснін, Б. А. Кормич, Н. А. Литвин та багато інших. Кожен із них вніс свій вклад у вирішення окресленої проблеми. Наприклад, В. В. Белєвцева вважає, що інформаційні ресурси, це, перш за все, інформація, а вже потім – сукупність документів у сенсі будь-якого носія⁸. Аналіз праць різних учених свідчить про наявність декількох різних думок щодо дефініції поняття «інформаційних ресурсів». Своєрідний підхід до розуміння інформаційних ресурсів запропонував німецький учений Г. Вольфрам, який, провівши аналіз десяти підходів різних авторів щодо інформаційних ресурсів, висловив думку, що інформаційні ресурси охоплюють не лише інформацію, але й інформаційні технології та персонал, зайнятий обробкою інформації (спеціалістів з інформаційних технологій, документознавців, архівістів)⁹.

⁶ Порядок захисту державних інформаційних ресурсів і інформаційно-телекомунікаційних систем : наказ Департаменту спеціальних телекомунікаційних систем та захисту інформації Служби безпеки України від 24 грудня 2001 р. № 76. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0027-02> (втратив чинність).

⁷ Про Концепцію Національної програми інформатизації : Закон України від 4 лютого 1998 р. № 75/98-ВР. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/75/98-%D0%B2%D1%80/page>.

⁸ Белєвцева В. В. Правовий режим інформаційних ресурсів. *Інформація і право*. 2011. № 3 (3). С. 42.

⁹ Сидоренко О. Інформаційні ресурси як об'єкт інформаційних правовідносин. *Інформаційне право*. 2018. № 4. С. 169.

Тож, проаналізувавши існуючі дефініції поняття «інформаційні ресурси», вважаємо за необхідне визнати, що це поняття є достатньо широким і дати однозначне його визначення є доволі проблематичним завданням. З огляду на це, пропонуємо трактувати це поняття у контексті тієї чи іншої сфери діяльності, наприклад, як це зроблено у Законі України «Про бібліотеки і бібліотечну справу»¹⁰ щодо інформаційних ресурсів бібліотек. Схожа позиція притаманна і О. Д. Довганю, який у своїх роботах вважає, що визначення «інформаційні ресурси» є узагальнюючим і не може виокремлювати певні елементи, зокрема такі, як документ¹¹.

Загалом, стосовно законодавчого визначення поняття «інформаційних ресурсів», як сховища документованої інформації, то воно загалом відображає аспект масиву документів на достатньому рівні, хоч і не дає повного правового трактування його окремих складових. Однак, що стосується аспекту потоку документів, то цього, як на нашу думку, так і на думку деяких вітчизняних та зарубіжних науковців, є недостатньо. Зокрема, вважаємо за доцільне також віднести до складу інформаційних ресурсів і сучасні інформаційні системи, технології, процеси цифровізації^{12,13}, а в окремих випадках і персонал, що опрацьовує інформацію.

Розуміючи важливість визначення поняття «інформаційні ресурси» під час підготовки підзаконних нормативних документів, що регламентують інформаційну діяльність Національної поліції, Міністерство внутрішніх справ у Положенні про інформаційно-телекомунікаційну систему «Інформаційний портал Національної поліції України» (ІПНП) врешті

---

¹⁰ Про бібліотеки і бібліотечну справу : Закон України від 27 січня 1995 р. № 32/95-ВР. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/32/95-%D0%B2%D1%80>.

¹¹ Довгань О. Д. Інформаційні ресурси: національні та державні, зміст, поняття. *Інформація і право*. 2015. № 3 (15). С. 87.

¹² Цифровізація – насичення фізичного світу електронно-цифровими пристроями, засобами, системами та налагодження електронно-комунікаційного обміну між ними, що фактично уможлиблює інтегральну взаємодію віртуального та фізичного, тобто створює кіберфізичний простір.

¹³ Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки : схвалено розпорядженням КМУ від 17 січня 2018 р. № 67-р. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80>.

зробило спробу нормативно визначити це поняття саме для вказаної системи. У даному Положенні визначено, що «інформаційними ресурсами системи ІПП є інформація, утворена в процесі діяльності поліції та використовується для формування: тимчасових наборів даних, що створюються в процесі діяльності поліції та використовуються для наповнення та підтримки в актуальному стані баз (банків) даних, які входять до ЄІС МВС та визначені статтею 26 Закону України «Про Національну поліцію»; баз даних у сфері управлінських відносин, необхідних для виконання покладених на поліцію повноважень; баз даних, необхідних для забезпечення щоденної діяльності поліції, у сфері трудових відносин, фінансового забезпечення, документообігу»¹⁴.

На нашу думку, це визначення є певною мірою достатнім щодо формування інформаційних ресурсів окремої, хоч і інтегрованої інформаційної системи, однак і воно до кінця не враховує низку розглянутих вище важливих складових інформаційних ресурсів, зокрема, інформаційних систем, технологій тощо.

Враховуючи висловлені вище думки та трактування, вважаємо за доцільне запропонувати розглядати поняття «інформаційних ресурсів» з огляду сфери діяльності Національної поліції так: *інформаційні ресурси Національної поліції – це окремі документи та їх масиви, результати інтелектуальної, творчої, службової, інформаційної та аналітичної діяльності персоналу, банки та бази даних, інформаційні системи (підсистеми) і технології, архіви та інші фонди, які містять дані (відомості), зафіксовані на відповідних носіях інформації і є об'єктами права власності Національної поліції України (МВС України) та мають відповідну споживчу цінність.*

Звідси і випливатиме висновок В. А. Кудінова, що інформаційні ресурси Національної поліції становлять об'єктивно поєднаний набір відомостей, які безпосередньо стосуються осіб, правопорушень, подій, що накопичуються в процесі службової діяльності поліції в обсязі, структурі і порядку,

¹⁴ Про затвердження Положення про інформаційно-телекомунікаційну систему «Інформаційний портал Національної поліції України» : наказ МВС України від 03.08.2017 р. № 676. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1059-17>.

що визначаються завданнями, покладеними на поліцію, згідно із законодавством¹⁵.

Відповідно розпорядником інформаційних ресурсів, інформаційно-телекомунікаційних систем (підсистем), технологічних та програмних засобів забезпечення їх функціонування є суб'єкт, який повною мірою забезпечує повноваження володіння, використання й їх поширення (у нашому випадку це Національна поліція або МВС України), а споживачем – суб'єкт, який звертається через відповідну інформаційну систему або через посередника за одержанням потрібної йому інформації з метою її подальшого використання.

Основою роботи з інформаційними ресурсами є, насамперед, їх формування. Як було зазначено вище, формування інформаційних ресурсів Національною поліцією передбачено вимогами ст. 26 Закону України «Про Національну поліцію». Відповідно до неї, до обов'язків поліції входить наповнення інформаційними ресурсами, а також підтримання в актуальному стані баз (банків) даних, що входять до Єдиної інформаційної системи МВС України, стосовно категорій осіб, подій, фактів, речей інших матеріальних цінностей (докладно розглянуто у підрозділі 1.3).

Поряд із цим, під час внесення до баз (банків) даних відомостей про осіб, які затримані через підозру у скоєнні правопорушень (у разі адміністративного затримання, затримання відповідно до доручення інших правоохоронних органів, осіб, затриманих органами досудового розслідування, осіб, які знаходяться під домашнім арештом), поліція забезпечує збір, нагромадження мультимедійних даних (фото, відео-, звукозапис) та біометричної інформації (дактилокарт, зразків ДНК).

Формування інформаційних ресурсів є одним із основних завдань у діяльності Національної поліції. Під формуванням інформаційних ресурсів зазвичай розуміють створення нових видів і форм інформаційних ресурсів на основі відомих знань, даних, інформації, результатів аналітичної діяльності тощо. Для формування нових інформаційних ресурсів потрібно провести повний і ґрунтовний аналіз даних, знань та інформації, що використовуватиметься у ресурсі; встанови-

¹⁵ Кудінов В. А. Оцінка ефективності комплексної системи захисту інформації в системі оперативного інформування МВС України. *Сучасна спеціальна техніка*. 2011. № 1. С. 93.

ти взаємозв'язки між ними. Ця проблема є основною під час впровадження у діяльність Національної поліції засобів автоматизованих систем формування інформаційних ресурсів.

На формування інформаційних ресурсів Національною поліцією активно впливає нормативно-правове забезпечення її діяльності, яке має бути спрямоване на створення ефективних умов роботи та на створення якісного інформаційного забезпечення, що допомагатиме розв'язувати як стратегічні, так і часткові завдання у службовій діяльності.

Також треба розуміти, що на сьогоднішній день на формування інформаційних ресурсів великий вплив мають інформаційні процеси¹⁶, які позначаються на розвитку сучасних інформаційних, технологічних і технічних засобів передавання інформації, її обробленні, використанні і впровадженні в оперативно-службову діяльність Національної поліції. Важливого значення набувають також питання забезпечення безпеки інформаційних ресурсів.

Враховуючи важливу роль інформаційних ресурсів у забезпеченні виконання поліцією своїх обов'язків перед суспільством, Міністерство внутрішніх справ України та інші органи державної влади повинні створити умови і відповідні механізми для їх якісного формування, розвитку та ефективного використання, а також забезпечити ефективну систему управління. Під час формування системи управління інформаційними ресурсами варто забезпечити її цілісність, системність, ієрархічну побудову, стабільність роботи та організації, захист, а також передбачити можливість її зв'язків з іншими системами. Окрім цього, доцільно врахувати характеристики інформаційних ресурсів, засобів їх опрацювання та передавання як об'єктів управління.

Інформаційні ресурси Національної поліції належать до державних інформаційних ресурсів¹⁷, а значить така інформація

¹⁶ Сенік С. В. Інформаційний процес як складова інформаційно-аналітичної діяльності Національної поліції України. *Теорія та практика протидії злочинності у сучасних умовах* : збірник тез Міжнар. наук.-практ. конференції (м. Львів, 10 листопада 2017 р.) / упоряд. О. В. Авраменко, С. С. Гнатюк, І. В. Красницький. Львів : ЛьвДУВС, 2017. С. 213.

¹⁷ Про затвердження Положення про інформаційно-телекомунікаційну систему «Інформаційний портал Національної поліції України» : наказ МВС України від 03.08.2017 р. № 676. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1059-17>.

не підлягає розповсюдженню чи передаванню іншим суб'єктам, окрім випадків, передбачених законодавством.

Окрім формування, важливим аспектом інформаційної та інформаційно-аналітичної діяльності Національної поліції України є використання інформаційних ресурсів. Ця сфера діяльності регулюється ст. 27 Закону України «Про Національну поліцію»¹⁸. Відповідно до неї:

1. Поліції надається «...безпосередній оперативний доступ до інформації та інформаційних ресурсів інших органів державної влади за обов'язковим дотриманням Закону України “Про захист персональних даних”»¹⁹.

2. Відомості про доступ до баз (банків) даних мають реєструватися та зберігатися в інформаційній системі опрацювання даних, включно з відомостями про особу, яка отримала доступ, та про зміст інформації, доступ до яких було одержано.

3. Кожна дія особи, стосовно одержання відомостей з інформаційних ресурсів, які передбачені ст. ст. 26, 27 цього Закону, реєструється у відповідному електронному журналі, ведення якого покладається на підрозділ інформаційних технологій МВС України.

В електронному журналі фіксують прізвище, ім'я, по батькові, номер особистого жетона працівника поліції, зміст одержаної інформації, банк (базу) даних, з якого одержано інформацію, дату і час одержання інформації й інші дані, які потрібні для проведення однозначної ідентифікації працівника поліції, що отримував інформацію з реєстрів²⁰.

Отже, законодавець забезпечив можливість доступу до сформованих інформаційних ресурсів та їх використання Національною поліцією винятково з метою забезпечення служ-

¹⁸ Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19/>.

¹⁹ Про захист персональних даних : Закон України від 1 червня 2010 р. № 2297-VI. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2297-17/>.

²⁰ Про затвердження Положення про інформаційно-телекомунікаційну систему «Інформаційний портал Національної поліції України» : наказ МВС України від 03.08.2017 р. № 676. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1059-17>.

бової діяльності та з повним дотриманням діючого законодавства і державних стандартів²¹.

Відповідно до п. 2, 5 ч. 1 ст. 16 Закону України «Про Національну поліцію» порядок надання підрозділам поліції доступу до інформаційних ресурсів та їх допуску до внутрішнього (в системі МВС) обміну інформацією має визначатися наказами Міністра внутрішніх справ. Наприклад, відповідно до Порядку організації доступу до інформаційних ресурсів під час інформаційної взаємодії між Міністерством внутрішніх справ України, Державною міграційною службою України та Державною прикордонною службою України, затвердженого наказом МВС України від 26 вересня 2013 № 920²², інформаційна взаємодія між МВС України, ДМС України та Держприкордонслужбою України щодо надання доступу до відповідних інформаційних ресурсів відбувається шляхом скерування від одного органу іншому запитів (відповідей) або шляхом реєстрації уповноважених посадових осіб МВС України, ДМС України, Держприкордонслужби України користувачами наявних інформаційних систем^{23,24}.

Порядок обміну інформаційними ресурсами між зовнішніми державними та правоохоронними органами, а також правоохоронними структурами іноземних держав відбувається на підставі відповідних міжвідомчих нормативно-правових документів, міжнародних угод України

---

²¹ ДСТУ 4423-1:2005. Керування документаційними процесами. Ч. 1. Основні положення (ISO 15489-1:2001, MOD).

²² Про затвердження Порядку організації доступу до інформаційних ресурсів під час інформаційної взаємодії між Міністерством внутрішніх справ України, Державною міграційною службою України та Державною прикордонною службою України : наказ МВС України від 26.09.2013 р. № 920.

²³ Закон України «Про Національну поліцію» : наук.-практ. комент. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, доц. В. В. Сокурєнка ; О. І. Безпалова, К. Ю. Мельник, О. О. Юхно та ін. ; передм. В. В. Сокурєнка. Харків, 2016. С. 122.

²⁴ Науково-практичний коментар розділів IV «Повноваження поліції» та розділів V «Поліцейські заходи» Закону України «Про національну поліцію» : наук.-практ. комент. / Т. П. Мінка, О. Г. Комісаров, Р. В. Миронюк та ін. Харків : Право, 2016. С. 89.

та угод про співробітництво між Міністерством внутрішніх справ України й органами цих держав²⁵.

Відповідно до чинного законодавства, інформаційні ресурси Національна поліція використовує для: одержання даних щодо об'єктів обліку у цілодобовому режимі; інтегрованого пошуку відомостей; забезпечення інформаційної взаємодії окремих органів, підрозділів та служб поліції; підготовки інформаційно-аналітичних довідок та звітів керівному складу МВС, поліції щодо присутньої в інтегрованих спеціалізованих інформаційно-пошукових системах певного рівня відомостей у необхідному форматі; подання довідкових та статистичних даних органам державної влади України, правоохоронним структурам інших держав²⁶.

2.2. Інформаційні системи та підсистеми МВС і Національної поліції

Одним із основних завдань, яке вирішується під час використання інформаційних ресурсів, є встановлення зв'язків, залежностей, закономірностей, співвідношення між злочинністю, правопорушеннями, діяльністю Національної поліції та чинниками, які їх обумовлюють. Для вирішення вказаних завдань у МВС України та Національній поліції створюють відповідні інформаційні системи та підсистеми, у тому числі з використанням штучного інтелекту. Ці інформаційні системи (підсистеми) оперативного-розшукового та централізованих обліків створюють з метою забезпечення оперативно-службової діяльності Національної поліції. На сьогоднішній день у МВС та Національній поліції створено і використовують такі основні інформаційно-пошукові системи і підсистеми:

I. На рівні МВС України:

1. Інтегрована інформаційно-пошукова система ОВС України. Ця інформаційна система створена відповідно до

²⁵ Шорохова Г. М. Організаційно-правові аспекти використання сучасних інформаційних технологій у службовій діяльності територіальних органів поліції. *Порівняльно-аналітичне право* : електрон. наук. фахове вид. 2017. № 3. С. 169–172. URL: http://www.pap.in.ua/3_2017/52.pdf.

²⁶ Науково-практичний коментар Закону України «Про Національну поліцію» / кол. авт.; кер. авт. кол. д-р юрид. наук, доц. Т. П. Мінка. Дніпро : Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2017. С. 157.

вже згадуваного Наказу МВС України від 12 жовтня 2009 року № 436 «Про затвердження Положення про Інтегровану інформаційно-пошукову систему органів внутрішніх справ України»²⁷. З урахуванням змін, внесених наказом МВС України від 16 травня 2013 року «Про затвердження змін до наказу МВС України від 12 жовтня 2009 року № 436»²⁸, інформаційними ресурсами Інтегрованої інформаційно-пошукової системи є набір даних, які безпосередньо стосуються громадян, кримінальних злочинів, адміністративних правопорушень чи інших подій, що накопичуються внаслідок службової діяльності в обсягах, структурі та порядку, визначеними завданнями, покладеними на підрозділи МВС, відповідно до діючого законодавства. До інформаційних ресурсів Інтегрованої інформаційно-пошукової системи ОВС України належать відомості стосовно:

- осіб, які затримані за підозрою у скоєнні кримінального злочину, які обвинувачуються у скоєнні кримінального злочину, узяті під варту, чи на яких накладено адміністративний арешт, у тому числі їхні фотознімки та дактилокарти;
- осіб, яких оголошено у розшук за підозрою у вчиненні злочину, безвісно зниклих осіб, осіб, які обвинувачені за вироком суду та перебувають від відбування покарання;
- осіб, щодо яких проводяться профілактичні заходи;
- громадян, які вчинили адміністративні правопорушення, та стосовно яких відповідно до ст. ст. 254, 255 Кодексу України про адміністративні правопорушення²⁹ оформлено протоколи про адміністративні правопорушення, а уповноваженими на те особами, що розглядали дані протоколи, винесені постанови, обумовлені ст. 284 даного Кодексу;

²⁷ Про затвердження Положення про Інтегровану інформаційно-пошукову систему органів внутрішніх справ України : наказ МВС України від 12 жовтня 2009 р. № 436.

²⁸ Про затвердження Змін до наказу МВС України від 12 жовтня 2009 р. № 436 : наказ МВС України від 16.05.2013 р. № 460. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0867-13>.

²⁹ Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. № 8073-Х. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/80732-10/>.

– подій, які мають ознаки корупційних правопорушень, осіб, які їх вчинили, та судові рішення, які прийняті за результатами їх розгляду;

– осіб, громадян інших держав чи осіб без громадянства, які порушили встановлені нормативно-правовими документами умови в'їзду, виїзду, транзиту чи перебування в Україні;

– зареєстрованих кримінальних злочинів, адміністративних правопорушень, інших подій, які несуть загрозу особистій або публічній безпеці, виникнення надзвичайної ситуації;

– предметів, документів, матеріальних цінностей інших викрадених речей;

– знайденого, вилученого майна, предметів, речей включаючи обмежені (заборонені) до обігу, а також документів, які запідозрені у підробленні, та котрі містять індивідуальні (заводські) номери;

– зброї, що належить та використовується фізичними й юридичними особами, які мають дозвіл на її придбання, зберігання, транспортування та яка облікована відповідними підрозділами дозвільної системи;

– незаконної зброї, яку було викрадено, втрачено, конфісковано, вилучено, а також добровільно здано.

2. Інформаційна система «Оперативно-довідкова картотека» (ОДК) – містить відомості стосовно осіб, яким вручено повідомлення про підозру у скоєнні кримінального правопорушення, а також осіб, яким винесено судом вирок за скоєння кримінального правопорушення³⁰. Цю систему часто застосовують для отримання об'єктивної інформації під час перевірки осіб на судимість³¹.

3. НАІС (Національна інформаційна система). Цю інформаційну систему розробило Державне підприємство «Національні інформаційні системи» Міністерства юстиції України. Основною метою розробок цього підприємства є «...технічне, технологічне забезпечення створення та супроводження про-

³⁰ Про організацію доступу до відомостей персонально-довідкового обліку єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ України : наказ МВС України від 29.11.2016 р. № 1256. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0022-17>.

³¹ Маркарян Г. О. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності правоохоронних органів у сфері протидії нелегальній міграції. *Європейські перспективи*. 2013. № 6. С. 124.

грамного забезпечення ведення автоматизованих систем Єдиних та Державних реєстрів, що створюються відповідно до наказів Мін'юсту, а також інших електронних баз даних, що створюються відповідно до законодавства України, надання доступу фізичним та юридичним особам до автоматизованих систем Єдиних та Державних реєстрів, забезпечення збереження та захисту даних, що містяться в автоматизованих системах Єдиних та Державних реєстрів³². У розрізі його діяльності розроблена та запроваджена НАІС Єдиного державного реєстру МВС України щодо транспортних засобів та їхніх власників»³³.

4. Інформаційна система оперативного призначення – введена в дію наказом МВС України від 20 жовтня 2017 року № 870 «Про затвердження Положення про автоматизовану інформаційну систему оперативного призначення єдиної інформаційної системи МВС»³⁴. Ця система призначена та використовується для формування й опрацювання відомостей, що сформовані під час оперативно-розшукової діяльності Національної поліції України. Відповідно до згаданого положення, інформаційними ресурсами цієї системи є набір даних, які мають безпосереднє відношення до осіб чи подій (кримінальних злочинів), і які сформовані внаслідок проведення оперативно-розшукової діяльності Національної поліції України. А це дані про осіб, стосовно яких ведуться оперативно-розшукові справи, отримані:

- від громадян, які працюють з оперативними підрозділами поліції на конфіденційній основі;
- під час здійснення оперативно-розшукових заходів у межах оперативно-розшукових справ.

II. На рівні Національної поліції України:

1. Інформаційний портал Національної поліції України – створений та використовується відповідно до Положення про інформаційно-телекомунікаційну систему «Інформаційний портал Національної поліції України», яке затверджене

³² НАІС. Про підприємство. URL: <https://nais.gov.ua/about>.

³³ Головний сервісний центр МВС України. Порядок доступу до НАІС. URL: <http://hsc.gov.ua/poslugi/poryadok-dostupu-do-nais/>.

³⁴ Про затвердження Положення про автоматизовану інформаційну систему оперативного призначення єдиної інформаційної системи МВС : наказ МВС України від 20.10.2017 р. № 870.

наказом МВС України від 03 серпня 2017 року № 676³⁵. Його основним призначення є «інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності Національної поліції України; забезпечення наповнення та підтримки в актуальному стані інформаційних ресурсів баз (банків) даних, що входять до ЄІС МВС; забезпечення щоденної діяльності органів (закладів, установ) поліції у сфері трудових, фінансових, управлінських відносин, відносин документообігу; забезпечення електронної взаємодії з МВС та іншими органами державної влади».

Інформаційними ресурсами інформаційно-телекомунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України» є дані, які сформовані внаслідок діяльності поліції та застосовуються для створення:

- наборів даних, які формуються внаслідок діяльності поліції та використовуються для поповнення, актуалізації баз (банків) даних, які є складовими ЄІС МВС та визначені ст. 26 Закону України «Про Національну поліцію»³⁶;

- баз (банків) даних, які необхідні для виконання покладених на поліцію повноважень;

- баз (банків) даних, які необхідні для забезпечення повсякденної роботи органів та підрозділів поліції, її фінансової діяльності, документообігу тощо.

У цих базах міститься інформація стосовно:

- повідомлень, які надійшли каналами інформаційно-телекомунікаційних систем, щодо кримінальних та адміністративних правопорушень, надзвичайних ситуацій чи інших подій;

- переліку та персонального складу нарядів поліції та слідчо-оперативних груп;

- завдань і орієнтувань, які доводилися нарядам поліції, з метою проведення ними відповідного реагування щодо кримінальних та адміністративних правопорушень, надзвичайних ситуацій чи інших подій;

³⁵ Про затвердження Положення про інформаційно-телекомунікаційну систему «Інформаційний портал Національної поліції України»: наказ МВС України від 03.08.2017 р. № 676. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1059-17>.

³⁶ Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19/>.

– складання звітів нарядами поліції за результатами реагування на повідомлення про події, надзвичайні ситуації, встановлення додаткових обставин на місці пригоди;

– переміщень нарядів поліції, отриманих з комп'ютерних планшетів, інших гаджетів та засобами GPS.

Сьогодні до складу цієї інформаційно-пошукової системи входить понад двадцять п'ять інформаційних підсистем, які забезпечують формування, зберігання та використання вказаних вище інформаційних ресурсів. Серед основних з них варто відзначити:

– інформаційна підсистема *«Особа»* – містить відомості про осіб, які скоїли правопорушення та стосовно яких проводиться профілактична робота;

– інформаційна підсистема *«Факт»* (*«Єдиний облік»*) – містить відомості про злочини (правопорушення), інші події, які несуть загрозу особистій чи публічній безпеці, надзвичайні події;

– інформаційна підсистема *«Розшук»* – містить відомості щодо осіб, оголошених у державний, міжнародний розшук (осіб, які розшукуються за підозрою у скоєнні злочину, безвісно зниклих осіб, осіб, які обвинувачені за вироком суду та переховуються від відбування покарання та в інших випадках, передбачених законодавством України; невідомі хворі (діти), які не можуть проінформувати про себе через хворобу (малолітній вік) або цього не бажають; невпізнані трупи; осіб, яких розшукують правоохоронні органи держав-членів Інтерполу тощо);

– інформаційна підсистема *«Адміністративні правопорушення»* – містить відомості стосовно зареєстрованих адміністративних правопорушень;

– інформаційна підсистема *«Кримінальна зброя»* – містить інформацію стосовно зброї, яку було викрадено, втрачено, знайдено, добровільно здану, вилучену співробітниками Національної поліції з-поміж тієї, яка незаконно зберігалася, незважаючи на її технічний стан, і яка має індивідуальні заводські номери;

– інформаційна підсистема *«Зареєстрована зброя»* – містить дані стосовно зброї, що має індивідуальні заводські номери, належить та використовується фізичними й юридичними

особами, які мають дозвіл на її придбання, зберігання, та яку обліковують підрозділи дозвільної системи;

- інформаційна підсистема «*ITT-Custody Records*» – містить відомості про роботу ізоляторів тимчасового тримання Головних управлінь Національної поліції України та осіб (персональні дані), що утримуються в них;

- інформаційна підсистема «*Втрачені документи*» – інформацію про документи (бланки документів), які було викрадено, втрачено, вилучено (через ознаки підроблення) у громадян чи службових осіб, паспорти померлих громадян України, які не здано до підрозділів Національної поліції, паспорти громадян, які перебувають у розшуку, та які мають індивідуальні заводські (фабричні) номери і є у державному обігу;

- інформаційна підсистема «*Номерна річ*» – містить відомості стосовно речей, які були викрадені, вилучені (через ознаки підроблення), заборонені або обмежені в обігу у громадян чи службових осіб, залишені без нагляду, знайдені чи вилучені із камер схову вокзалів, портів, аеропортів, і здані до Національної поліції, та які володіють індивідуальними заводськими (фабричними) номерами;

- інформаційна підсистема «*Корупція*» – містить інформацію про зареєстровані корупційні правопорушення;

- інформаційна підсистема «*Кримінальна статистика*» – формує статистичну звітність про стан злочинності та результати діяльності Національної поліції, забезпечує збирання й оброблення статистичної інформації з усіх напрямів службової діяльності;

- Система централізованого управління нарядами патрульної поліції (*ЦУНАМІ*) – становить сукупність інформаційної та телекомунікаційної систем, що дозволяють приймати, реєструвати, зберігати, здійснювати обмін та передавання інформації, отриманої від громадян у вигляді заяв і повідомлень про правопорушення та інші події, а також дозволяють здійснювати процес реагування працівників поліції на такі заяви та взаємодію з іншими інформаційними (автоматизованими) системами «Інформаційного порталу Національної поліції України»;

- інформаційна підсистема «*Гарпун*» – призначена для оброблення відомостей про транспортні засоби усіх типів (автомобілі, автобуси, мотоцикли всіх типів, марок та моделей,

самохідних машин, причепів та напівпричепів до них, мотоколясок, інших транспортних засобів, які прирівнюються до них, та мопедів) та номерних знаків транспортних засобів, що розшукуються у межах кримінального, виконавчого провадження, провадження у справах про адміністративні правопорушення, оперативно-розшукової діяльності, а також за ухвалою слідчого судді чи суду³⁷.

Окрім розглянутих, до «Інформаційного порталу Національної поліції» входять ще низка підсистем, таких як «Пошук МТСБУ» (страхові поліси), «Інтерпол – викрадені транспортні засоби», «Адмінпрактика штрафи», «Масові заходи», «Розшук дітей», «Єдиний облік» тощо.

2. Інформаційна система відеоспостереження. Ця система запроваджена наказом Національної поліції України від 12 лютого 2019 року № 141³⁸ з метою організації раціонального використання можливостей систем відеоспостереження, а саме:

- оперативного реагування та орієнтування нарядів поліції під час виявлення цими системами відеоспостереження правопорушень чи автотранспорту, який перебуває у розшуку;
- проведення аналізу відеоінформації з метою розкриття правопорушень по «гарячих слідах»;
- отримання інформації, яка сприятиме виявленню, припиненню та розслідуванню кримінальних правопорушень;
- забезпечення публічної безпеки та порядку;
- інтеграцію аналітичних даних, наприклад, номерних знаків автототранспорту, з інформаційно-телекомунікаційною системою «Інформаційний портал Національної поліції України»;
- розвиток аналітичних модулів опрацювання даних відеоспостереження в інформаційно-телекомунікаційній системі «Інформаційний портал Національної поліції України» тощо.

³⁷ Про затвердження Інструкції з формування та ведення інформаційної підсистеми «Гарпун» інформаційно-телекомунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України»: наказ МВС України від 13.06.2018 р. № 497.

³⁸ Про організацію використання систем відеоспостереження органами (підрозділами) поліції: наказ Національної поліції України від 12 лютого 2019 р. № 141.

Звичайно, розглянутий нами перелік інформаційних ресурсів, які використовує Національна поліція, не є вичерпним. В умовах постійного реформування, реорганізацій, удосконалень створюються нові й нові інформаційні підсистеми, в яких формуються необхідні для діяльності поліцейських інформаційні ресурси.

Окрім розглянутих вище інформаційних ресурсів, Національна поліція України може використовувати і ресурси, власниками яких є інші державні та міжнародні установи чи організації. Наприклад, відкриті *реєстри НАІС* (Єдиний державний реєстр нормативно-правових актів, Реєстр громадських об'єднань, Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні правопорушення тощо) чи *I-24/7* – система, яка дозволяє працівникам поліції отримати доступ до різних кримінальних баз даних Інтерполу (про підозрюваних злочинців чи розшукуваних осіб, викрадені та втрачені проїзні документи, викрадені автотранспортні засоби, відбитки пальців рук, профілі ДНК, викрадені адміністративні документи та твори мистецтва тощо).

Найвищим ступенем обмеження доступу до інформації, що обробляється в інформаційних системах ЄІС МВС України, є ступінь секретності «таємно». У зв'язку з цим режим захисту інформації повинен передбачати поділ інформаційних ресурсів за такими критеріями:

- відносно віднесення відомостей до державної таємниці, – на основі Закону України «Про державну таємницю»³⁹;
- конфіденційність документування інформації – на основі Закону України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах»⁴⁰;
- збереження персональних даних – на основі Закону України «Про захист персональних даних»⁴¹ та на основі вимог

³⁹ Про державну таємницю : Закон України від 21 січня 1994 р. № 3855-XII. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3855-12/>.

⁴⁰ Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах : Закон України від 5 липня 1994 р. № 80/94-ВР. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80/>.

⁴¹ Про захист персональних даних : Закон України від 1 червня 2010 р. № 2297-VI. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2297-17/>.

«Конвенції про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних»⁴².

Підрозділи Національної поліції, які несуть відповідальність за формування та використання інформаційних ресурсів, що підлягають захисту, а також розробники інформаційних систем та технологій, які слугують для формування та використання інформаційних ресурсів з обмеженим доступом, мають керуватися у своїй діяльності вказаними вище нормативно-правовими актами. Несанкціоноване використання інформаційних ресурсів (без дотримання вимог закону) може призвести до серйозних наслідків⁴³. Тому, за недотримання вказаних вимог, у ст. 28 Закону України «Про Національну поліцію»⁴⁴ передбачена відповідальність за протиправне використання інформаційних ресурсів. Відповідно до неї співробітники Національної поліції «...несуть персональну дисциплінарну, адміністративну та кримінальну відповідальність за вчинені ними діяння, що призвели до порушень прав і свобод людини, пов'язаних з обробкою інформації». Окрім того, МВС України бере на себе зобов'язання контролювати дотримання законів та вимог інших нормативно-правових актів під час формування та використання працівниками поліції інформаційними системами, банками (базами) даних у порядку, які визначені у ст. ст. 26, 27 Закону України «Про Національну поліцію».

2.3. Інформація з обмеженим доступом, яка використовується у діяльності Національної поліції

Конституція України як Основний закон нашої держави у ст. 31 визначає, що кожній особі гарантовано таємницю

⁴² Конвенція про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних. Страсбург, 28 січня 1981 р. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_326.

⁴³ Шадська У. Захист персональних даних в діяльності Національної поліції України. URL: <https://ecpl.com.ua/comments/zahyst-personalnyh-danyh-v-diyalnosti-natsionalnoji-politsiji-ukrajiny>.

⁴⁴ Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19/>.

«... листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції. Винятки можуть бути встановлені лише судом у випадках, передбачених законом, з метою запобігти злочину чи з'ясувати істину під час розслідування кримінальної справи, якщо іншими способами одержати інформацію неможливо». У ч. 2 ст. 32 «...не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини». У ч. 2 ст. 34 «...кожен має право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб – на свій вибір»⁴⁵. Одночасно у цьому Законі (ст. 34) наголошено, що забезпечення даних прав особи може обмежуватися законним порядком у випадках забезпечення територіальної цілісності, інтересів національної безпеки, публічного порядку, охорони здоров'я населення, захисту прав чи репутації інших осіб, а також з метою запобігання злочинам, заворушенням, розголошення інформації, отриманої конфіденційно, чи для підтримання авторитету та неупередженості правосуддя. Отже, впливає висновок, що до окремої інформації держава може встановлювати спеціальний режим обмеження. У зв'язку з цим виникає проблема визначення сутності інформації, до якої такий режим обмеження може бути застосований.

Сьогодні на законодавчому рівні не визначено критерії, за допомогою яких можливо було б проводити кваліфікацію даних як інформації з обмеженим доступом. Тому науковому дослідженню цієї проблематики присвячено низку праць таких учених, як В. Ю. Баскаков, В. В. Белевцева, О. В. Гладківська, О. Д. Довгань, В. А. Ліпкан, О. А. Мандзюк, В. О. Негодченко, О. Г. Семенюк, П. В. Скок, Л. Г. Чистоклетов та інших. На думку В. Ю. Баскакова, інформацію з обмеженим доступом становлять «...відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді, доступ до яких обмежено відповідно до законодавства України її власником або добросовісним користувачем

⁴⁵ Конституція України від 28 червня 1996 р. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

(суб'єктом владних повноважень, фізичною або юридичною особою) у зв'язку з її особливою цінністю для них на законних підставах»⁴⁶. П. В. Скок вважає, що під терміном «інформація з обмеженим доступом» варто «...розуміти встановлений законодавством України перелік відомостей конфіденційного, секретного або таємного характеру, правовий статус яких визначений за допомогою відповідних юридичних процедур і доступ до яких обмежується певним колом осіб»⁴⁷. В. А. Ліпкан розглядає інформацію з обмеженим доступом у двох розуміннях. Інформація з обмеженим доступом у вузькому сенсі – обмежені відомості. У широкому сенсі – «...відомості та дані, збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді, які є в законному володінні особи, та щодо доступу до них встановлюється законодавче обмеження в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або публічного порядку з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя»⁴⁸. О. А. Мандзюк наголошує, що «інформація з обмеженим доступом – це така інформація, доступ до якої мають чітко визначені особи чи особа, а також така інформація, що є цінною у зв'язку з тим, що невідома необмеженому колу осіб»⁴⁹. О. В. Негодченко інформацію з обмеженим доступом визначає як відомості та/або дані, збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді, які є в законному володінні фізичної чи юридичної особи або суб'єкта владних

⁴⁶ Баскаков В. Інформація з обмеженим доступом: поняття і ознаки. *Актуальні проблеми державотворення* : матеріали наук.-практ. конференції (Київ, 28 червня 2011 р.). Київ : ФОРМ Ліпкан О. С., 2011. С. 49.

⁴⁷ Скок П. В. Поняття інформації з обмеженим доступом. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2015. Вип. 3–2, т. 2. С. 168.

⁴⁸ Ліпкан В. А., Капінус Л. І. Доступ до інформації з обмеженим доступом: проблеми вироблення уніфікованих дефініцій. *Публічне право*. 2013. № 4. С. 47.

⁴⁹ Мандзюк О. Л. Податкова інформація з обмеженим доступом: окремі аспекти. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2014. Вип. 24, т. 3. С. 81.

повноважень, та щодо доступу до яких встановлюється законодавче обмеження⁵⁰.

Законодавче обмеження нині встановлюється Законами України «Про інформацію» та «Про доступ до публічної інформації». Так, у ст. 21 Закону України «Про інформацію»⁵¹ та в ст. 6 Закону України «Про доступ до публічної інформації»⁵² визначено такі види інформації, яку відносять до інформації з обмеженим доступом: конфіденційна, таємна, службова.

Окрім того, в ст. ст. 7–9 Закону України «Про доступ до публічної інформації» визначено законодавчу дефініцію понять конфіденційної та таємної інформації, а також проведено роз'яснення поняття службової інформації. Зокрема, сказано, що конфіденційна інформація – «це інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень, та яка може поширюватися у визначеному ними порядку за їхнім бажанням відповідно до передбачених ними умов». Таємна інформація – «це інформація, доступ до якої обмежується відповідно до ч. 2 ст. 6 цього Закону, розголошення якої може завдати шкоди особі, суспільству і державі. Таємною визнається інформація, яка містить державну, професійну, банківську таємницю, таємницю досудового розслідування та іншу передбачену законом таємницю». Стосовно службової інформації визначено, що до неї може належати така інформація: «що міститься в документах суб'єктів владних повноважень, які становлять внутрівідомчу службу кореспонденцію, доповідні записки, рекомендації, якщо вони пов'язані з розробленням напряму діяльності установи або виконанням контрольних, наглядових функцій органами державної влади, процесом прийняття рішень і передують публічному обговоренню та/або прийняттю рішень; зібрана

⁵⁰ Негодченко В. О. Адміністративно-правове забезпечення державної інформаційної політики органами Національної поліції України : монографія / МВС України, Харківський національний університет внутрішніх справ. Харків : Діса плюс, 2016. С. 302.

⁵¹ Про інформацію : Закон України 2 жовтня 1992 р. № 2657-XII. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2657-12/>.

⁵² Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13 січня 2011 р. № 2939-VII. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>.

в процесі оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, у сфері оборони країни, яку не віднесено до державної таємниці»⁵³.

Тут би хотілося зауважити, що визначення дефініції поняття конфіденційної інформації у прийнятому раніше Законі України «Про інформацію» дещо відрізняється: «конфіденційною є інформація про фізичну особу, а також інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень. Конфіденційна інформація може поширюватися за бажанням (згодою) відповідної особи у визначеному нею порядку відповідно до передбачених нею умов, а також в інших випадках, визначених законом» (ст. 21).

Зокрема, Ю. М. Капіца вважає, що закріплене в законодавстві визначення конфіденційної інформації (єдиним критерієм віднесення до якої є розповсюдження її за бажанням фізичної або юридичної особи та відповідно до передбачених ними умов)⁵⁴ є доволі складним для практичного застосування. При цьому він зауважив, що коли така інформація не розповсюджується або у випадку розповсюдження не обумовлюється її конфіденційність, то не зрозуміло, як буде визначатися режим конфіденційності такої інформації (наприклад, інформації про приватне життя).

У ст. 21 Закону України «Про інформацію» закріплено порядок віднесення інформації до таємної чи службової. Зокрема визначено, що «порядок доступу до неї регулюється законами». Однак нині немає нормативно-правових актів, у яких би чітко та повно було розкрито особливості цих видів інформації з обмеженим доступом⁵⁵.

Національна поліція України є суб'єктом забезпечення публічної безпеки та порядку у державі, а відтак працює з різного роду інформацією, у тому числі й такою, що стосується

⁵³ Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13 січня 2011 р. № 2939-VII. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>.

⁵⁴ Капіца Ю. М. Проблеми правової охорони комерційної таємниці, ноу-хау та конфіденційної інформації в праві України: реферативний огляд чинного законодавства та практика його застосування / за ред. В. В. Цветкова, Є. Б. Кубко. Київ : Салом, 2000. С. 187.

⁵⁵ Ліпкан В. А., Баскаков В. Ю. Адміністративно-правовий режим інформації з обмеженим доступом в Україні. Київ : ФОП О. С. Ліпкан, 2013. С. 92.

сфери збереження суверенітету держави, її безпеки. Тому, окрім відкритої загальнодоступної інформації, підрозділи Національної поліції мають виконувати вимоги відповідних режимів, які встановлені державою для опрацювання (формування, накопичення, розповсюдження та зберігання) окремих видів інформації, яку відносять до інформації з обмеженим доступом. Значний обсяг документів у підрозділах поліції містить інформацію з обмеженим доступом. Потреба адміністративно-правового регулювання відносин з приводу формування і використання інформації обмеженого доступу зумовила появу значної кількості правових актів у цій сфері. Основною проблемою документального забезпечення діяльності органів поліції України є удосконалення нормативно-правового забезпечення процесу отримання, використання та збереження інформації з обмеженим доступом⁵⁶.

Відповідно до ст. 9 Закону України «Про Національну поліцію» вона провадить свою діяльність «на засадах відкритості та прозорості, забезпечує постійне інформування органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також громадськості про свою діяльність у сфері охорони та захисту прав і свобод людини, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку. Поліція забезпечує доступ до публічної інформації, володільцем якої вона є, у порядку та відповідно до вимог, визначених законом, а також може оприлюднювати (поширювати) інформацію з обмеженим доступом лише у випадках та в порядку, визначених законом»⁵⁷.

З огляду на викладене актуальним є питання дослідження видів та адміністративно-правового режиму обігу інформації з обмеженим доступом в органах та підрозділах Національної поліції з урахуванням вищерозглянутих законодавчих дефініцій.

---

⁵⁶ Негодченко В. О. Особливості забезпечення органами Національної поліції України захисту інформації з обмеженим доступом. *Особливості розвитку публічного та приватного права в Україні* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конференції (м. Харків, 15–16 липня 2016 р.). Харків : Асоц. аспірантів-юристів, 2016. С. 32.

⁵⁷ Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19/>.

2.3.1. Службова інформація в системі Національної поліції

Поняття «службова інформація» на нормативно-правовому рівні в Україні використовується віднедавна. У першій редакції Закону України «Про інформацію» інформація з обмеженим доступом за правовим режимом поділялася на конфіденційну і таємну. Вперше використання цього терміна з'явилося у редакції Закону «Про інформацію» від 13 січня 2011 року⁵⁸ водночас із прийняттям Закону України «Про доступ до публічної інформації»⁵⁹. Саме в останньому, як вказувалося вище, на законодавчому рівні визначено види інформації, які можуть бути віднесені до службової. Оскільки законодавчо службова інформація належить до інформації з обмеженим доступом, то документам, що містять інформацію, яка становить службову інформацію, присвоюють гриф «для службового користування» (ДСК) і доступ до такої інформації може відбуватися з дотриманням вимог ст. 6 Закону України «Про доступ до публічної інформації»:

– винятково в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або публічного порядку, для: запобігання злочинам чи заворушенням; захисту репутації або прав інших осіб; охорони здоров'я громадян; запобігання розголошенню інформації, яка одержана конфіденційним шляхом; підтримання авторитету та неупередженості правосуддя;

– оприлюднення якої потенційно здатне завдати суттєвої шкоди цим інтересам;

– збитки від розголошення даної інформації переважають громадський інтерес в її одержанні.

Важливим аспектом, закріпленим у вищезгаданому Законі України «Про доступ до публічної інформації», є те, що законодавець надав можливість органами державної влади, органами місцевого самоврядування, іншими суб'єктами,

---

⁵⁸ Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України : Постанова КМУ від 10 квітня 2019 р. № 329. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/329-2019-%D0%BF#n2>.

⁵⁹ Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13 січня 2011 р. № 2939-VII. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>.

які наділені владними повноваженнями, у тому числі на виконання делегованих повноважень, складати переліки відомостей, що становлять службову інформацію. Причому, сам перелік таких відомостей не може містити грифу обмеженого доступу.

З метою конкретизації питання створення переліків відомостей, які відноситимуться до службової інформації, Кабінетом Міністрів України розроблено Інструкцію про порядок обліку, зберігання і використання документів, справ, видань та інших матеріальних носіїв інформації, які містять службову інформацію⁶⁰ (назва інструкції змінена, згідно з Постановою КМУ № 938 від 07 вересня 2011) (втратила чинність), яка у подальшому була замінена Типовою інструкцією про порядок ведення обліку, зберігання, використання і знищення документів та інших матеріальних носіїв інформації, що містять службову інформацію, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 19 жовтня 2016 року № 736⁶¹.

Відповідно до цієї інструкції встановлено єдині вимоги щодо підготовки, надання грифу «для службового користування», ведення обліку, зберігання, опрацювання та знищення носіїв інформації, які містять дані, зібрані під час провадження оперативно-розшукової, контррозвідувальної діяльності, діяльності у сфері оборони держави, та іншу службову інформацію, в органах державної та виконавчої влади, інших державних органах. Тому ця інструкція конкретизувала правові підстави щодо створення Переліку відомостей, що становлять службову інформацію в системі Національної поліції України, який введений у дію наказом Національної поліції

---

⁶⁰ Про затвердження Інструкції про порядок обліку, зберігання і використання документів, справ, видань та інших матеріальних носіїв інформації, які містять службову інформацію : Постанова КМУ від 27 листопада 1998 р. № 1893. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1893-98-%D0%BF>.

⁶¹ Про затвердження Типової інструкції про порядок ведення обліку, зберігання, використання і знищення документів та інших матеріальних носіїв інформації, що містять службову інформацію : Постанова Кабінету Міністрів України від 19 жовтня 2016 р. № 736. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/736-2016-%D0%BF>.

України від 10 травня 2015 року № 385⁶², а згодом замінений наказом Національної поліції України від 12 жовтня 2018 року № 945⁶³. Отже, на сьогодні нормативно визначено інформацію, якій може бути надано гриф «для службового користування» в діяльності Національної поліції України. До таких відомостей, окрім відомостей, що становлять державну таємницю, зокрема, належить інформація, яка опрацьовується у різних підрозділах та сферах діяльності.

У сфері проведення ОРД та досудового розслідування відомості про: установи, організації, підприємства, незалежно від форм власності, відносно яких проводяться ОРЗ; планові зустрічі з негласними співробітниками; кількість та склад негласного апарату, кількість осіб, що фігурували або фігурують як об'єкти оперативно-розшукових справ, чисельність архівних справ, які є джерелами оперативного обліку та негласної інформації; чисельність та розташування сил, що можуть бути залучені до проведення спеціальних операцій за відповідними оперативними планами, їх озброєння та технічне оснащення; окремі питання організації негласної ОРД, якщо при цьому не розкриваються форми, методи та засоби такої діяльності; тактику та організацію розшуку злочинців, безвісно зниклих осіб, безвісно зниклих дітей; порядок здійснення контрольованої поставки, оперативної закупівлі товарів, предметів та речовин, включаючи заборонених до обігу, у приватних і юридичних осіб; номенклатуру, фактичну наявність, потребу у забезпеченні транспортними засобами для виконання завдань ОРД, а також технічними засобами подвійного призначення оперативних підрозділів; інформація про завдання та функції підрозділів, які проводять ОРД; відомості про проведення заходів зі захоплення та знешкодження правопорушників чи осіб, підозрюваних у скоєнні тяжких і особливо тяжких злочинів, припинення правопорушень, які вчиняють учасники злочинних угруповань, звільнення заручників,

⁶² Про затвердження Переліку відомостей, що становлять службову інформацію в системі Національної поліції України : наказ МВС України від 10.05.2016 р. № 385. URL: <http://tranzit.ltd.ua/nakaz/> (втратив чинність).

⁶³ Про затвердження Переліку відомостей, що становлять службову інформацію в системі Національної поліції України : наказ МВС України від 12 жовтня 2018 р. № 945.

а також інформація про сили та засоби, що залучаються при цьому; окремі складові оперативних даних на об'єктах оперативного забезпечення (якщо вони не містять інформації стосовно форм та методів негласної ОРД); плани припинення та протидії діяльності на території України непередбачених законом воєнізованих або збройних формувань (груп), учасників організованих груп і злочинних організацій; про діяльність легендованих підприємств; про окремі питання з організації виготовлення, обліку та використання несправжніх (імітаційних) засобів; про службові перевірки щодо законності прийняття рішень про закриття оперативно-розшукових справ; відомості щодо проведення комплексних інспектувань та контрольних перевірок; організаційно-розпорядчі матеріали, які надані Держфінмоніторингом України підрозділам, що проводять ОРД та досудове розслідування.

У напрямку проведення оперативно-технічних заходів (ОТЗ) до службової інформації відносять дані про: застосування спеціальних технічних засобів; документи (розписки, акти передавання тощо), які засвідчують передачу у тимчасове чи постійне користування тих чи інших засобів спецтехніки; ремонт та виготовлення засобів для підрозділів, які уповноважені на проведення ОТЗ, негласних слідчих (розшукових) дій та оперативних підрозділів; здійснення, результати проведення ОТЗ, якщо під час цього не розголошуються форми та методи їх проведення; номенклатуру, фактичну кількість, а також потребу у придбанні для оперативних підрозділів, які уповноважені на проведення ОТЗ і негласних слідчих (розшукових) дій транспортних засобів; номенклатуру, фактичну кількість та потребу у придбанні технічних засобів подвійного призначення для підрозділів, які уповноважені на проведення ОТЗ та негласних слідчих (розшукових) дій; переліки позивних, умовних назв для радіообміну; відомості, які використовують під час проведення ОРД, про результати аналізу інформації, яка наявна в операторів та провайдерів Інтернету, стаціонарного та мобільного зв'язку, про контакти абонента, їх тривалості та змісту, маршрутів передавання інформації та надання йому інших інформаційно-телекомунікаційних послуг; пристрої електронно-обчислювальної та телекомунікаційної техніки, які використано під час побудови інформаційно-

телекомунікаційних і комп'ютерних мереж підрозділів поліції; висновки за результатами проведення службових розслідувань щодо проведення ОТЗ та негласних слідчих (розшукових) дій, використання імітаційних та втрати технічних засобів.

У сфері запобігання екстремістським проявам і тероризму до службової відносять інформацію, що розкриває: дії органів та підрозділів у випадку виникнення загрози екстремістських проявів чи терористичних актів; стан готовності до протидії тероризму та екстремістським проявам, проведення заходів із забезпечення національної безпеки; відомості про особовий склад, який залучається (залучався) до проведення антитерористичної операції (АТО) або виконання службових обов'язків, які пов'язані з проведенням АТО; відомості про забезпечення поліцейських, які залучаються до проведення АТО та заходів зі забезпечення національної безпеки та оборони, озброєнням, засобами зв'язку, спеціальними, транспортними та іншими засобами, розголошення яких може негативно вплинути на виконання ними службових завдань; відомості про місця постійної та тимчасової дислокації, відрядження, ротацію, переміщення у зоні проведення АТО особового складу; дані про персональний склад поліцейських, які беруть участь у проведенні АТО і заходів зі забезпечення національної безпеки та оборони (без їхньої згоди); відомості, що можуть ускладнити проведення АТО і заходів зі забезпечення національної безпеки та оборони або створити небезпеку для життя та здоров'я поліцейських, заручників, інших осіб, які перебувають у регіоні проведення такої операції чи за його межами; спеціальні технічні прийоми та тактику проведення АТО та заходів зі забезпечення національної безпеки та оборони; матеріали, що мають на меті пропаганду або виправдання тероризму, містять висловлювання осіб, які чинять опір чи закликають до опору проведення АТО; дані про предмети та речовини, які безпосередньо можуть бути використані для вчинення актів технологічного тероризму; зміст планів щодо організації та проведення масштабних ОРЗ та заходів забезпечення кримінального провадження; відомості про розрахунки сил та засобів, залучених до протидії тероризму та екстремістським проявам, зі зазначенням їх виду і кількості; відомості про завдання та результати їх виконання під час участі

в антитерористичних заходах та заходах із забезпечення національної безпеки та оборони; суть, плани, організацію, фінансове та матеріальне забезпечення, технічні засоби, форми, способи проведення і результати ОРД; відомості про систему організації ОРД, плани та зміст, методи, форми та засоби, фінансування та матеріально-технічне забезпечення, організацію та результати ОРД; відомості про систему організації ОРД, організаційну структуру підрозділів, які залучають до реалізації завдань з протидії екстремізму, тероризму, інших заходів із забезпечення національної безпеки та оборони; дані про систему та методик спеціальної підготовки особового складу, який залучають до ОРД, протидії тероризму, заходів зі забезпечення національної безпеки та оборони.

У сфері діяльності чергової служби службовою є інформація, яка розкриває: організаційні питання пропускного режиму, забезпечення охорони та оборони адміністративних споруд Національної поліції за умов мирного часу, під час введення посиленого варіанту служби чи загрози вчинення терористичного акту; алгоритми дій працівників чергової частини під час введення у дію спеціальних оперативних планів; кількість особового складу, що входить до конвою, маршрут і час конвоювання, дії конвою у разі виникнення надзвичайних ситуацій під час конвоювання; номенклатуру та кількість набоїв, вогнепальної зброї, спецзасобів, які знаходяться у черговій частині, кімнаті зберігання зброї чергової служби; алгоритм дій співробітників чергової служби у випадку: 1) отримання сигналу оповіщення цивільного захисту, уведення до реалізації плану реагування на надзвичайні події як техногенного, так і природного характеру; 2) уведення до реалізації планів цивільного захисту під час особливого періоду, переведення органів та підрозділів поліції у відповідні ступені готовності.

Під час забезпечення публічної безпеки та порядку до службової відносять інформацію, що розкриває: організацію забезпечення безпеки і порядку під час проведення публічних заходів, у місцях розташування органів державної влади та перебування осіб, стосовно яких відбувається державна охорона; відомості щодо осіб, які перебувають на профілактичних обліках; організацію охорони осіб, які затримані та взяті під варту; форми, методи та організацію конвоювання осіб,

які затримані та взяті під варту; зведені відомості щодо передислокації та залучення поліцейських до виконання завдань щодо забезпечення публічної безпеки, порядку та боротьби зі злочинністю за межами місць постійної дислокації; план взаємодії вибухотехнічних підрозділів з частинами Національної гвардії України, іншими підрозділами у випадку отримання повідомлення про загрозу вибуху чи виявлення підозрілих (вибухових) предметів; форми та методи забезпечення охорони автотранспорту під час охорони за участю Управління держохорони; терміни, шляхи, кількість перевезень та обсяги інкасації, розміщення місць завантаження (розвантаження) цінностей під час перевезень, що виконуються за договорами; форми, методи та порядок забезпечення безперешкодного (безпечного) проїзду під час супроводу транспортних засобів із посадовими особами, для яких передбачено надання державної охорони; оперативно-профілактичні відпрацювання, у яких зазначено інформацію про озброєння, оснащення та радіопозивні; відомості про службовий автотранспорт, який використовують для охорони порядку, публічної безпеки, протидії злочинності (розташування, маршрути пересування тощо).

Під час охорони об'єктів службовими є: 1. Дані про: 1) обладнання режимних об'єктів чи приміщень поліції (сукупні відомості); 2) порядок передавання – приймання під охорону приміщень і об'єктів; 3) закупівлю, передачу, облік, зберігання вогнепальної зброї, набоїв до неї та спецзасобів; 4) організацію безпеки особового складу, охорону й оборону об'єктів підрозділів поліції; 5) коди (паролі) для взяття під охорону (зняття з-під охорони) об'єктів, принципові схеми їх обладнання та блокування засобами сигналізації, способи відключення цих засобів; 6) види, порядок, стан і системи організації охорони рухомих і нерухомих об'єктів, у тому числі фізичних осіб; 7) програмне забезпечення, лінії зв'язку, у тому числі між складовими частинами систем передавання тривожних сповіщень у системі централізованого нагляду; 8) дані про замовників послуг охорони та їх відповідальних осіб. 2. Інформація, що розкриває: 1) план оборони, схеми обладнання та розміщення засобів охоронно-пожежної та тривожної сигналізації режимного об'єкта чи приміщення підрозділу поліції, а також ізолятора тимчасового тримання, приймача-розподільника

для дітей; 2) організацію, плани, схеми, режим забезпечення охорони та оборони об'єктів підвищеної небезпеки, що є стратегічними для безпеки держави, окрім об'єктів, що охороняються на договірних засадах; 3) розташування складських приміщень об'єктів для зберігання зброї, вибухових речовин, боеприпасів, хімічних і екологічно небезпечних матеріалів, види, порядок, стан, системи організації їх охорони, схеми обладнання та розміщення засобів сигналізації; 4) план проведення командно-штабних навчань; 5) терміни, маршрути, обсяги перевезень і місця завантаження (розвантаження, збору) інкасації, перевезень цінних і небезпечних вантажів; 6) склад, порядок і тактика дій, озброєння, екіпірування, транспорт, інше матеріально-технічне забезпечення нарядів поліції, маршрути їх руху, центри та межі зон реагування, дислокацію об'єктів, постів і маршрутів, схеми охорони об'єктів; 7) систему охорони за допомогою засобів електронного фіксування та зберігання перебігу подій за участю нарядів і чергових змін, на територіях (у приміщеннях) об'єктів, що перебувають під охороною, або територій обслуговування; 8) господарську діяльність замовника послуг на проведення заходів з охорони та безпеки, що стали відомі внаслідок виконання службових обов'язків або обов'язків за договорами.

Під час охорони учасників кримінального процесу, співробітників правоохоронних структур, суду тощо до службової відносять інформацію, що висвітлює: методи, плани, форми та способи проведення заходів з охорони осіб, яка забезпечується на вимогу Законів України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів»⁶⁴, «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві»⁶⁵ та інших громадян, охорона яких забезпечується на основі договорів охорони; способи проведення оперативних оглядів місць перебування громадян, які знаходяться під охороною.

⁶⁴ Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів : Закон України від 23 грудня 1993 р. № 3781-XII. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3781-12>.

⁶⁵ Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві : Закон України від 23 грудня 1993 р. № 3782-XII. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3782-12>.

Під час протидії окремим видам злочинів до службової відносять інформацію, що розкриває: порядок знищення обладнання, яке використовувалося для виготовлення чи виробництва наркотичних, психотропних речовин, їх аналогів і прекурсорів тощо, використання яких у обігу визнано недоцільним або вилучених із незаконного обігу, а також порядок знищення таких засобів; осіб, організовані злочинні групи й організації, відомості стосовно яких отримано у процесі ОРЗ та кримінального аналізу; способи підготовки та проведення терористичних актів, викрадення літаків, інших злочинів проти держави, які мають особливо небезпечний характер; створення вогнепальної зброї та вибухових речовин, наркотичних та психотропних засобів тощо; сили та засоби органів і підрозділів, які залучають до знешкодження правопорушників; дії органів та підрозділів поліції у сфері профілактики правопорушень.

У кадровій роботі службовими є дані, що розкривають відомості: про результати психологічного діагностування, психологічного супроводження та тестування на поліграфі: 1) кандидатів на службу в поліцію; 2) кандидатів на навчання у ЗВО зі специфічними умовами навчання, які проводять підготовку поліцейських; 3) особового складу поліції, у тім числі тих, яких призначають на керівні посади, на посади миротворчого персоналу, відносно яких проводять службові розслідування; відомості про рівень суїцидальної активності серед поліцейських; відомості з особових справ; відомості, що розкривають структуру та штатну чисельність підрозділів кримінальної поліції з функціями оперативної служби, підрозділу швидкого реагування ДВБ, підрозділів, уповноважених на проведення ОТЗ; накази по особовому складу, якщо вони містять відомості, оголошення яких надають можливість ідентифікувати співробітника; функціональні обов'язки (посадові інструкції) працівників режимно-секретних підрозділів, підрозділів спеціального зв'язку, підрозділів кримінальної поліції, які проводять ОРД; проходження служби у минулому в підрозділах оперативних служб; положення, що регламентують проведення спеціальної перевірки або узагальнені результати такої перевірки стосовно осіб, яких приймають на службу в поліцію; зміст, організацію, стан професійного

навчання особового складу підрозділів оперативних служб; протоколи атестаційних комісій стосовно поліцейських, які перебувають (перебували) на посадах, відомості про перебування на яких відносять до інформації з обмеженим доступом; матеріали службових перевірок за фактами застосування заходів примусу, спеціальних засобів та вогнепальної зброї; результати оцінювання рівня службової підготованості кожного окремо поліцейського.

У галузі мобілізаційної діяльності, цивільного захисту та територіальної оборони до службової відносять інформацію, що розкриває: порядок розподілу особового складу на пунктах управління органів поліції, списки оперативних груп для взаємодії органів та підрозділів поліції на запасних пунктах управління, інших центральних органів виконавчої влади та місцевих державних адміністрацій; відомості, що стосуються підготовки та проведення командно-штабних мобілізаційних навчань і тренувань, зміст і звіти про їх результати; відомості про повідомлення та зібрання начальницького і особового складу органу та підрозділу поліції, якщо вони містять інформацію про особисті номери телефонів, адресу проживання співробітників або інші дані, що дають змогу однозначно ідентифікувати особу; необхідність у забезпеченні, наявність і якість засобів індивідуального (колективного) захисту для поліцейських; відомості щодо розподілу документів між органами та підрозділами поліції, а також закладами й установами, які належать до сфери управління Національної поліції і яким надано дозвіл на діяльність, пов'язану з державною таємницею, на групи з метою їх евакуації, направлення в архів, утилізації або залишення під охороною; відомості про організацію та планування заходів з мобілізаційної підготовки, перелік основних мобілізаційних документів, територіальної оборони та цивільного захисту; плани розвитку та удосконалення системи цивільного захисту на особливий період; маршрути евакуації, безпечні райони та місця збору особового складу співробітників Національної поліції; відомості про закупівлю та постачання під час настання особливого періоду технічних та лікарських засобів, медичного майна, майна речової служби, палива, мастильних матеріалів, продовольства; відомості про надання інформаційно-телекомунікаційних, транспортних,

житлово-комунальних, медичних послуг в особливий період; чисельність військовозобов'язаних, які заброньовані за органами та підрозділами поліції, закладами та установами, що належать до сфери управління Національної поліції України; функціональні обов'язки (посадові інструкції) особового складу на особливий період; показники з роботи та кадрів, способи забезпечення персоналом потреб на особливий період, підготовки фахівців у ЗВО зі специфічними умовами навчання, які проводять підготовку поліцейських в особливий період; відомості про асигнування та реальні фінансові витрати на підготовку з питань мобілізації, фінансування проведення заходів з цивільного захисту; організацію та результати проведення перевірки й оцінювання мобілізаційної готовності.

У галузі роботи зі зв'язком, інформаційно-телекомунікаційними системами службовою є інформація про: позивні працівників та умовні позначення радіоканалів, які використовують у мирний час, зі зазначенням належності до відповідних органів і підрозділів поліції; документи з організації радіотехнічного контролю за використанням виділеного радіочастотного ресурсу; будову, принципи роботи й особливості діапазонів радіозв'язку, зокрема внутрішньовідомчих чи загально-використання, між структурними підрозділами поліції; параметри налагодження апаратних та програмних засобів іншого обладнання, які застосовано під час побудови інформаційно-телекомунікаційних мереж; будову та функціонування складових частин інформаційних систем, які призначені для передачі даних за межі визначеної комп'ютерної мережі, чи для обміну даними між органами та підрозділами поліції відкритими каналами зв'язку; складові елементи електронно-обчислювальних та інформаційно-телекомунікаційних засобів, які використані під час побудови комп'ютерних мереж. А також інформація, що містить: перелік, кількість та окремі технічні характеристики засобів, які використовують у спеціальних телекомунікаційних системах; нормативно-правові акти з організації внутрішньовідомчого зв'язку; структуру, принципи побудови, тактико-технічні характеристики інформаційно-телекомунікаційної мережі поліції; належність постійних позивних абонентів радіозв'язку, радіомережі та присвоєного радіоканалу; дані про абонентні номери відомчої телекомунікаційної мережі;

паролі чи ключі доступу до інформаційно-телекомунікаційної мережі для роботи з відкритою чи конфіденційною інформацією; відомості про стан, обладнання, систему зв'язку, тактико-технічні характеристики та інші відомості про запасні та мобільні пункти управління.

У галузі грошового та ресурсного забезпечення до службової відносять інформацію про: обсяги фінансового забезпечення проведення заходів цивільного захисту; результати внутрішнього аудиту стосовно додержання нормативних актів України щодо використання фінансів за видатками спеціального призначення; забезпечення поліції озброєнням та спеціальними засобами; найменування та розташування підприємств, які постачають озброєння та спеціальні засоби; відомості про закупівлю спецтехніки; відомості, щодо норм належності, порядку та заходів зі зберігання озброєння, спецзасобів; фактичні та планові показники фінансово-господарської діяльності підрозділів поліції охорони.

У галузі організації діяльності, експлуатації та будівництва об'єктів спеціального призначення службовою є інформація, що розкриває: номенклатуру, перелік заходів, іншу діяльність, пов'язану зі забезпеченням експлуатації об'єктів Національної поліції спеціального призначення; дані, зазначені у проектній документації на будівельні роботи, ремонт і реконструкцію об'єктів спеціального призначення.

У галузі наукової, дослідницької діяльності для службового використання є відомості, що містять: методи проведення та результати наукових розробок, пов'язаних із створенням, удосконаленням засобів ОРД та для виявлення і ліквідації вибухонебезпечних пристроїв; технології створення засобів подвійного призначення, якщо вони не уможливлюють відтворення цих технологій, пропозиції щодо удосконалення, внесення конструктивних змін до нетаємних взірців озброєння та спецтехніки, які покращують їх тактико-технічні характеристики; результати проведення наукових досліджень з питань функціонування поліції в особливий період.

У сфері охорони державної таємниці до службової відносять інформацію, щодо: організації та фактичного стану забезпечення охорони державної таємниці; системи охорони, режимних об'єктів, технічного обладнання режимних об'єктів,

приміщень, де проводять діяльність, пов'язану з державною таємницею; відомостей, які вводять у форми документів з обліку матеріальних носіїв інформації з обмеженим доступом, актів перевірки їх наявності, утилізації з питань цивільного захисту, мобілізаційної підготовки, територіальної оборони на час особливого періоду; висновків, отриманих у результаті службової перевірки за фактами, що призвели до розголошення відомостей, що становлять державну таємницю, втрат матеріальних носіїв таємної інформації, інших фактів порушень режиму секретності, правил, інструкцій чи інших вимог, які стосуються технічного захисту інформації; засобів та заходів захисту інформації на територіях, які віднесені до режимних, в інформаційно-телекомунікаційних мережах, у окремих режимних приміщеннях; заходів із захисту інформації під час перебування закордонних делегацій чи окремих громадян; переліків режимних, атестованих об'єктів й актів їх обстеження; заходів забезпечення інформаційної безпеки на об'єктах, де опрацьовується інформація з обмеженим доступом; переліку технічних засобів, які використовують для проведення вимірювання параметрів захищеності об'єктів інформаційної інфраструктури від витоку даних; відомостей, які містяться на ідентифікаторах систем захисту інформації; відомостей про результати спецперевірок з питань технічного захисту інформації; відомостей про плани, впровадження заходів, фактичного стану, наявності проблем в організації технічного захисту інформації; відомостей, отриманих за результатами експертних досліджень комплексних систем захисту інформації стосовно дотримання вимог нормативно-правових документів з питань технічного захисту інформації; відомостей про умови розташування об'єктів інформаційної діяльності відносно іноземних представництв; відомостей про технічні характеристики (специфікацію) засобів технічного захисту інформації, що використовуватимуться на об'єктах інформаційної діяльності; відомостей про підстави надання статусу державної таємниці даним й обґрунтування шкоди нацбезпеці у разі їх розголошення, які є у висновках державного експерта з питань таємниці.

У сфері роботи з криптографічними засобами захисту інформації службовими є дані, щодо: відомостей із організації

та дотримання безпеки обміну даними та криптографічного захисту інформації; відомостей про перспективи та стратегію розвитку системи спеціального зв'язку; відомостей про заходи, наявний стан, плани, присутність уразливості в забезпеченні безпеки обміну даними та криптографічного захисту інформації; відомостей про облік, використання, пересилання та поводження зі засобами криптографічного захисту інформації та ключами до них, нормативної, технічної й експлуатаційної документації у галузі криптографічного захисту інформації; відомостей про тактико-технічні показники та зміст ключової інформації до засобів криптографічного захисту даних; відомостей про криптографічні системи, засобів криптографічного захисту даних, якщо вони розкривають криптографічну систему захисту, принципи побудови тощо, перелік, кількість засобів криптографічного захисту інформації, об'єкти на яких вони розташовуються, порядок їх експлуатації; відомостей про залучення працівників поліції до роботи зі засобами спеціальних видів зв'язку; відомостей про порядок роботи з матеріальними носіями інформації, яка опрацьована засобами криптографічного захисту інформації.

У сфері інформаційно-аналітичного забезпечення до службової відносять інформацію про: зведені відомості номерного обліку вогнепальної зброї, що є в обігу територіальних органів поліції чи їх підрозділів; чисельність негласною апарату, чисельність оперативно-розшукових справ та осіб, що є або перебували у розробленні за цими оперативно-розшуковими справами, кількість архівних справ оперативного обліку, джерел негласної інформації; окремі питання організації негласної ОРД, якщо при цьому не розкриваються форми, методи та оперативні засоби; відомості щодо осіб, яких підозрюють, звинувачують в учиненні кримінального правопорушення, узятих під варту або підданих адміністративному арешту та засуджених, у тому числі їхні фотознімки та дактилоскопічні дані (інформація не вважається службовою, якщо зазначені дані запитує суб'єкт персональних даних або за його дозволом треті особи); відомості про осіб, щодо яких триває профілактична робота; найменування, перелік, номери зброї, яка перебуває у розпорядженні громадян, підприємств, установ, організацій; відомості, що зібрані у процесі ОРД, на підставі яких

виконують контрольно-наглядові заходи перед публічним прийняттям рішень, а також матеріали щодо встановлення з будь-якого джерела обставин, які можуть свідчити про вчинення кримінальних правопорушень, передбачених ст. ст. 368, 368-2–368-4, 369, 369-2 та 370 ККУ, до моменту повідомлення особі про підозру; організацію, структуру, принципи побудови, ключі доступу до баз даних; плани і результати аналітичних досліджень, проведених підрозділами стратегічних розробок; результати спеціальної перевірки осіб, які є претендентами на посади, зайняття яких передбачає відповідальне або особливо відповідальне становище, а також посад з підвищеним корупційним ризиком; висновки про результати проведення кримінального аналізу за окремими злочинами.

У сфері виявлення небезпечних матеріалів та екологічних злочинів (у роботі підрозділів з виявлення небезпечних матеріалів та екологічних злочинів (ПВНМЕЗ)): плани роботи ПВНМЕЗ, який залучається до проведення ОРД; відомості, які розкривають терміни, маршрути, графіки та обсяги перевезень, формування та місця завантаження небезпечних матеріалів; відомості про отримання, облік, зберігання та використання небезпечних матеріалів; відомості про склад спеціальних маркувальних та фарбувальних засобів, які використовують під час проведення пошукових, ОРЗ та негласних слідчих (розшукових) дій; окремі відомості щодо місця, строку, мети відрядження, установочних даних поліцейських ПВНМЕЗ, які здійснюють ОРЗ, або залучаються до їх проведення та від'їжджають (від'їжджали), перебували або прибули з відрядження.

2.3.2. Конфіденційна інформація в системі Національної поліції

Аналізуючи подану вище нормативно-правову дефініцію поняття «конфіденційна інформація» можна зробити висновок, що основною підставою для віднесення інформації до конфіденційної є бажання юридичної чи фізичної особи вважати ту чи іншу інформацію, що наявна у її володінні, конфіденційною. Така дефініція врешті не дає змогу виробити конкретизований список відомостей, який встановлюватиме належність того чи іншого виду інформації, яка є у володінні Національної поліції, до конфіденційної. Окрім того, документам

чи носіям, що містять таку інформацію (на відміну від службової чи таємної) законодавчо не присвоюють жодного грифу. Отже, кожен орган чи підрозділ Національної поліції у своїй роботі вправі визначати конфіденційність тих чи інших відомостей, що стали відомі чи сформовані внаслідок службової діяльності.

Однак, не дивлячись на те, що на цей час в діяльності Національної поліції із наведених вище причин відсутній окремий нормативно-правовий акт (наказ, звід, розпорядження тощо), який встановлює порядок віднесення певної інформації до конфіденційної, то у такому випадку, окрім можливості самостійно встановлювати режим такої інформації, обов'язково варто враховувати норми інших нормативно-правових актів України, які прямо визначають віднесення тієї чи іншої інформації до конфіденційної.

До такої інформації, наприклад, належать:

- відомості про фізичну особу, зокрема, дані про її національність, освіту, сімейний стан, релігійні переконання, стан здоров'я, а також адреса, дата і місце народження (ч. 2, ст. 11 Закону України «Про інформацію»⁶⁶);

- реєстраційний (ідентифікаційний номер платника податків) номер облікової картки фізичної особи (п. 70.15, ст. 70 Податкового кодексу України⁶⁷);

- відомості про особисте життя громадян без їх згоди, одержані зі звернень громадян (ст. 10. Закону України «Про звернення громадян»⁶⁸);

- первинні дані, отримані у процесі проведення Перепису населення (ст. 16 Закону України «Про Всеукраїнський перепис населення»⁶⁹);

⁶⁶ Про інформацію : Закон України 2 жовтня 1992 р. № 2657-ХІІ. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2657-12/>.

⁶⁷ Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

⁶⁸ Про звернення громадян : Закон України від 2 жовтня 1996 р. № 393/96-ВР. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80>.

⁶⁹ Про Всеукраїнський перепис населення: Закон України від 19 жовтня 2000 р. № 2058-ІІІ. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2058-14>.

– відомості, які подає заявник для вирішення питання щодо визнання його біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, та інформація про факт подання заяви про визнання особою, яка має право на захист в Україні, (ч. 10. ст. 7 Закону України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту»⁷⁰);

– інформація про пенсійні внески, пенсійні виплати та суму пенсійних коштів, які обліковують на індивідуальному пенсійному рахунку учасника пенсійного фонду; пенсійні депозитні рахунки фізичної особи; про умови та стан виконання договорів страхування довічної пенсії (ч. 3. ст. 53 Закону України «Про недержавне пенсійне страхування»⁷¹);

– інформація про страхові внески до накопичувальної системи пенсійного страхування; суму коштів, що обліковується на накопичувальному пенсійному рахунку учасника накопичувальної системи пенсійного страхування; умови та стан виконання договорів страхування довічної пенсії; персональні дані учасників накопичувальної системи пенсійного страхування (ч. 2. ст. 97 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»⁷²);

– відомості щодо предмета договору на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських і технологічних робіт, ходу його виконання та одержаних результатів (ст. 895 Цивільного кодексу України⁷³);

– інформація, яка може сприяти ідентифікації особи неповнолітнього правопорушника чи стосується факту

---

⁷⁰ Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту : Закон України від 8 липня 2011 р. № 3671-VI. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3671-17>.

⁷¹ Про недержавне пенсійне страхування : Закон України від 9 липня 2003 р. № 1057-IV. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1057-15/>.

⁷² Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 9 липня 2003 р. № 1058-IV. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1058-15/>.

⁷³ Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15/>.

самогубства неповнолітнього (ч. 3. ст. 62 Закону України «Про телебачення та радіомовлення»⁷⁴);

– інформація про померлого (ст. 7 Закону України «Про поховання та похоронну справу»⁷⁵);

– відомості про оплату праці працівника (окрім випадків передбачених законодавством або за згодою чи на вимогу працівника) (ст. 31 Закону України «Про оплату праці»⁷⁶);

– відомості про заявку на видачу патенту (деклараційного патенту) на винахід, про заявку (матеріали заявки) на видачу деклараційного патенту на корисну модель (з дати надходження заявки до публікації відомостей про видачу патенту) (ст. 19 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі»⁷⁷);

– відомості про особу, взяту під захист у кримінальному судочинстві (ст. 15 Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві»⁷⁸);

– відомості про особу, що взята під захист (видача таких відомостей адресними бюро, паспортними службами, довідковими службами автоматизованих телефонних станцій та іншими офіційними інформаційно-довідковими службами) (ст. 10 Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів»⁷⁹);

⁷⁴ Про телебачення та радіомовлення : Закон України від 21 грудня 1993 р. № 3759-XII. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3759-12/>.

⁷⁵ Про поховання та похоронну справу : Закон України 10 липня 2003 р. № 1102-IV. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1102-15>.

⁷⁶ Про оплату праці : Закон України від 24 березня 1995 р. № 108/95-ВР. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80>.

⁷⁷ Про охорону прав на винаходи і корисні моделі : Закон України від 15 грудня 1993 р. № 3687-XII. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3687-12/>.

⁷⁸ Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві : Закон України від 23 грудня 1993 р. № 3782-XII. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3782-12>.

⁷⁹ Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів : Закон України від 23 грудня 1993 р. № 3781-XII. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3781-12>.

– інформації про постраждалих осіб та осіб, які повідомили про вчинення домашнього насильства (п. 6 ч. 1 ст. 4 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»⁸⁰);

– інформація, що стосується митної вартості товарів, які переміщуються через митний кордон України (ст. 56 Митного кодексу України⁸¹);

– відомості у текстах судових рішень, відкритих для загального доступу, які дають змогу встановити інформацію про особу, а саме місце проживання або перебування фізичних осіб зі зазначенням адреси, номерів телефонів чи інших засобів зв'язку, адреси електронної пошти, реєстраційні номери облікової картки платника податків, реквізити документів, що посвідчують особу, унікальні номери запису в Єдиному державному демографічному реєстрі; реєстраційні номери транспортних засобів; номери банківських рахунків, номери платіжних карток; інформація, для забезпечення захисту якої розгляд справи або вчинення окремих процесуальних дій відбувалися у закритому судовому засіданні; інші відомості, що дають можливість ідентифікувати фізичну особу (ст. 7 Закону України «Про доступ до судових рішень»⁸²).

2.3.3. Інформація із грифом секретності в системі Національної поліції

Інформація із грифом секретності в діяльності Національної поліції України як вид інформації з обмеженим доступом є найурегульованішим чинним законодавством. Це, зокрема, пов'язано з тим, що цей вид інформації, по-перше, знайшов своє найперше правове закріплення в Українському законодавстві (Закон України «Про державну таємницю» прийнятий

⁸⁰ Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 7 грудня 2017 р. № 2229-VIII. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2229-19?nreg=2229-19&find=1&text=%EA%EE%ED%F4%B3%E4%E5%ED%F6&x=7&y=5>.

⁸¹ Митний кодекс України від 13 березня 2012 р. № 4495-VI. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17/>.

⁸² Про доступ до судових рішень : Закон України від 22 грудня 2005 р. № 3262-IV. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3262-15>.

ще на початку 1994 року); по-друге, захист державної таємниці має надзвичайно важливе значення для будь-якої суверенної держави. Відомості, що становлять державну таємницю, є стратегічно важливим аспектом в усіх сферах діяльності держави. Їх витік, втрата чи розголошення є загрозою інтересам суспільства, а тому захист такої інформації є складовою частиною національної безпеки. Підтвердженням цього є наявність значної кількості чинних нормативно-правових актів, створення системи відповідних інституцій, активної діяльності держави в галузі забезпечення захисту державної таємниці.

Підтвердженням цього також є і Стратегія національної безпеки України⁸³ (затверджена Указом Президента України від 26 травня 2015 року № 287/215), в якій сказано, що під час реформування та розвитку розвідувальних, контррозвідувальних і правоохоронних органів концентрація зусиль має бути забезпечена, зокрема, на захист державної таємниці, а Законом України «Про національну безпеку України»⁸⁴ (ст. 19) охорону державної таємниці покладено на Службу безпеки України.

Інформація з грифом секретності є невід'ємною складовою системи управління в державі, тому обов'язки, права, відповідальність усіх суб'єктів інформаційних відносин, у тому числі Національної поліції, визначаються національним законодавством, з урахуванням міжнародних правових норм. Також варто розв'язати окремі питання використання таких інформаційних ресурсів для забезпечення безпеки країни.

Розглядаючи питання дефініції таємної інформації, доцільно зазначити, що в ст. 1 Закону України «Про державну таємницю» наведено дещо інше і ширше поняття державної таємниці (секретної інформації), ніж у цитованому вище Законі України «Про доступ до публічної інформації». Зокрема секретну інформацію визначено як «вид таємної інформації, що охоплює відо-

⁸³ Стратегія національної безпеки України : затв. Указом Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України». База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>.

⁸⁴ Про національну безпеку України : Закон України від 21 червня 2018 р. № 2469-VIII. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>.

ності у сфері оборони, економіки, науки і техніки, зовнішніх відносин, державної безпеки та охорони правопорядку, розголошення яких може завдати шкоди національній безпеці України та які визнані у порядку, встановленому цим Законом, державною таємницею і підлягають охороні державою»⁸⁵.

Отже, у визначенні поняття таємної інформації законодавець наголошує на наявності низки ознак: таємність (обмеженість доступу); важливість для інтересів держави; чітке визначення галузей, де може така інформація циркулювати (оборона, економіка, наука і техніка, зовнішні відносини, державна безпека, охорона правопорядку); визначення такої інформації у спеціальному документі – Зводі, на основі якого створюються переліки відомостей, що становлять державну таємницю; охорона такої інформації винятково державою.

Окрім законодавчої дефініції таємної інформації, Закон України «Про державну таємницю» закріпив й інші важливі засади обігу таємної інформації в Україні. Зокрема, порядок віднесення інформації до таємної, ступені її секретності («особливої важливості», «цілком таємно», «таємно») процедури засекречування та розсекречування носіїв інформації, основні заходи щодо охорони державної таємниці тощо.

Не зупиняючись на вказаних аспектах, важливим для розгляду нашого питання є те, що на підставі цього закону та рішень державних експертів з питань таємниць Служба безпеки України формує важливий документ – Звіт відомостей, що становлять державну таємницю⁸⁶, який є єдиною формою реєстрації цих відомостей в Україні та з моменту опублікування якого держава забезпечує захист і правову охорону відомостей, які зареєстровані в ньому.

Враховуючи те, що Національна поліція України забезпечує охорону прав і свобод громадян, проводить заходи щодо протидії злочинності, підтримання правопорядку та публічної безпеки, на підставі «Порядку організації та забезпечення

---

⁸⁵ Про державну таємницю : Закон України від 21 січня 1994 р. № 3855-XII. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3855-12/>.

⁸⁶ Про затвердження Зводу відомостей, що становлять державну таємницю : наказ СБУ від 12.08.2005 р. № 440. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0902-05>.

режиму секретності в державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 18 грудня 2013 року № 939⁸⁷ та на підставі рішень державних експертів з питань таємниць про віднесення інформації до державної таємниці, її внесено до суб'єктів режимно-секретної діяльності⁸⁸, а також визначено зміст інформації, яка належить до таємної в її службовій діяльності.

До такої інформації, зокрема, відносять (чи може належати за необхідності):

- інформація про планування або проведення заходів, що організують з метою захисту від зброї масового ураження, володіння якою дає можливість зацікавленій стороні вплинути на їх ефективність, загалом щодо Національної поліції, управлінь, відділів органів Національної поліції, а також закладів, установ, що належать до сфери управління Національної поліції;

- відомості про причетність співробітників органів (підрозділів) Національної поліції до проведення оперативно-розшукових, контррозвідувальних чи розвідувальних заходів, оприлюднення яких може завдати шкоду цьому виду діяльності чи життю або здоров'ю цих співробітників (персоналу), їхніх близьких родичів у зв'язку з виконанням співробітниками (персоналом) завдань з вказаної діяльності;

- інформація про персональні дані, посади, належність до підрозділів, адреси проживання співробітників (персоналу) органу чи підрозділу Національної поліції;

- відомості про ознаки зв'язків особи, до якої проводять чи проведено заходи згідно із Законом України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», з її попередніми індивідуальними даними;

- відомості про комплекс заходів, який здійснюється органами та підрозділами Національної поліції з метою захисту

⁸⁷ Порядок організації та забезпечення режиму секретності в державних органах, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах і організаціях : Постанова КМУ від 18 грудня 2013 р. № 939.

⁸⁸ Про затвердження Змін до Зводу відомостей, що становлять державну таємницю : наказ СБУ від 18.04.2017 р. № 223. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0580-17/paran14#n14>.

конкретних осіб згідно із Законом України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів»⁸⁹;

- інформація про ознаки зв'язку особи, котра є учасником у кримінальному судочинстві та отримала захист відповідно до чинного законодавства України через виникнення загрози її здоров'ю чи життю та стосовно якої організовано або здійснено заходи щодо зміни зовнішності, окремих або повних персональних даних, місця перебування, реєстрації чи проживання;

- інформація про негласне штатне співробітництво особи з оперативним підрозділом щодо конкретної особи;

- інформація про функції та обов'язки негласних штатних працівників (співробітників) органів та підрозділів Національної поліції;

- інформація про правдиве призначення або належність органу, який утворюється з метою виконання оперативно-розшукових, розвідувальних чи контррозвідувальних завдань, розголошення якої у перспективі може зашкодити виконанню таких завдань;

- інформація щодо причетності до співробітництва (за окремими показниками), про факт такого співробітництва (незалежно від часу), про планування залучення до співпраці на підставі конфіденційності з метою виконання оперативно-розшукових, розвідувальних чи контррозвідувальних завдань особою, що дає можливість її ідентифікувати;

- інформація про факти (незалежно від часу) чи плани щодо використання житлових будинків, квартир, яка дає можливість їх однозначно ідентифікувати (адреса, розташування), для виконання на підставі конфіденційності оперативно-розшукових, розвідувальних чи контррозвідувальних завдань;

- інформація про факти чи плани використання установ, підприємств, організацій, окремих технічних приміщень, службових приміщень автотранспорту чи іншого майна), що дають можливість ідентифікувати їх, на підставі конфіденційності з метою виконання оперативно-розшукових, розвідувальних чи контррозвідувальних завдань;

⁸⁹ Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів : Закон України від 23 грудня 1993 р. № 3781-XII. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3781-12>.

– інформація про план чи факт залучення установи, підприємства або організації до проведення фінансових операцій з метою виконання оперативно-розшукових, розвідувальних чи контррозвідувальних завдань, розголошення якої може зашкодити виконанню цих завдань;

– інформація за окремими показниками щодо змісту, форм, методів, організаційних положень, оперативної тактики проведення органами та підрозділами Національної поліції оперативно-розшукових, розвідувальних чи контррозвідувальних заходів, розголошення яких уможливорює створення загрози національним інтересам і безпеці;

– інформація про організацію та результати виконання оперативно-розшукових, розвідувальних чи контррозвідувальних завдань, розголошення якої уможливорює створення загрози національним інтересам і безпеці;

– інформація (за окремими показниками) щодо змісту, організації, результатів проведення комплексу чи окремого оперативно-розшукового, контррозвідувального чи розвідувального завдання, розголошення якої уможливорює створення загрози національним інтересам і безпеці;

– інформація, яка дає можливість проведення ідентифікації конкретного об'єкта, до якого проводиться чи планується провести оперативно-розшуковий, розвідувальний чи контррозвідувальний захід, розголошення якої уможливорює створення загрози національним інтересам і безпеці, стосовно об'єктів;

– інформація (окремі показники) щодо наукових відкриттів, зовнішнього вигляду, винаходів, змісту, результатів наукових, конструкторських, дослідних робіт, тактико-технічних характеристик, організації, технології розроблення (виробництва), модернізації спецтехніки, інших засобів (зброї), що розкриває організаційні, методичні та тактичні особливості їх негласного використання під час вирішення оперативно-розшукових, розвідувальних чи контррозвідувальних завдань, володіння якою зацікавленою стороною надає можливість вплинути на результати цих робіт, а це своєю чергою може створити загрозу національним інтересам і безпеці;

– інформація (окремі показники) щодо наукових відкриттів, винаходів, змісту, результатів наукових, конструкторських, дослідних робіт, які мають за мету удосконалити

заходи оперативно-розшукової, розвідувальної або контррозвідувальної діяльності чи можуть бути використані з такою метою, розголошення яких створює умови для загрози національним інтересам і безпеці та замовниками яких є Національна поліція;

- інформація (за окремими показниками) стосовно розроблення, впровадження, використання інформаційно-телекомунікаційних систем, призначення яких полягає у забезпеченні проведення оперативно-розшукових, контррозвідувальних чи розвідувальних завдань, розголошення якої створює умови для загрози національним інтересам і безпеці та замовниками яких є Національна поліція;

- інформація щодо номенклатури, фактичної наявності, фінансового забезпечення, потреби у забезпеченні спеціальними технічними засобами або спеціальною технікою: за сукупністю усіх показників щодо діяльності Національної поліції; за окремими показниками – щодо оперативного підрозділу органу чи підрозділу Національної поліції;

- інформація щодо номенклатури, фактичної наявності, фінансового забезпечення, потреби у забезпеченні основними засобами, військовою технікою, озброєнням за окремими показниками в цілому стосовно Національної поліції;

- інформація (відповідно до кодів економічної класифікації видатків) щодо потреби, фінансового забезпечення, використання, матеріально-технічного забезпечення, яка стосується організації проведення чи забезпечення виконання негласних оперативно-розшукових, контррозвідувальних чи розвідувальних завдань за окремими показниками в цілому стосовно оперативного підрозділу органів чи підрозділів Національної поліції;

- відомості про фінансове забезпечення проведення операцій окремо щодо: придбання, створення, використання, орендування у підприємств (організацій, приміщень, автотранспорту чи іншого майна), які не уможливають їх ідентифікацію, на підставі конфіденційного співробітництва з метою виконання оперативно-розшукових, контррозвідувальних чи розвідувальних завдань щодо окремої установи, підприємства, організації (приміщення, автотранспорту чи іншого майна);

– інформація щодо організації охорони посольств, консульських установ іноземних держав у випадку оголошення посиленого варіанту несення служби чи за надзвичайних подій;

– інформація (у сукупності усіх показників) стосовно тактико-технічних характеристик інженерних пристроїв охорони, сигналізації, змісту організації внутрішньооб'єктового, пропускового режиму конкретно визначеного об'єкта, де запроваджено особливий режим діяльності, володіння якою сприяє можливості несанкціонованого проникнення до даного об'єкта;

– інформація щодо змісту справ дізнання (досудового слідства), якщо її оприлюднення може загрожувати національним інтересам і безпеці;

– інформація щодо змісту справ дізнання (досудового слідства), яка містить відомості, віднесені до державної таємниці;

– інформація про факти чи методику проведення негласної слідчої (розшукової) дії;

– інформація, що дає можливість провести ідентифікацію особи, місця або речі, стосовно якої проводиться чи планується провести негласну слідчу (розшукову) дію, оприлюднення якої може загрожувати національним інтересам і безпеці.

2.4. Основні організаційно-правові (адміністративні) напрями захисту інформації з обмеженим доступом в спеціалізованих інформаційно-телекомунікаційних системах

Сьогодні до інформації як до продукту діяльності людини і об'єкта її власності чи власності держави встановлюють все жорсткіші умови щодо захисту. Основи цього захисту розробляють та постійно вдосконалюють відповідні державні органи з урахуванням умов дотримання інформаційної безпеки, у тому числі і національної безпеки України. Сучасні загрози безпеці інформаційним ресурсам та системам обумовлені впливом цілого комплексу політичних, соціальних демографічних, економічних, правових, соціоінженерних, технологічних чинників і вимагають системного реагування, адекватної трансформації

як загалом сектора безпеки, так і інформаційної та кібербезпеки зокрема. Сьогодні виникла потреба чітко на організаційно-правовому рівні ідентифікувати проблему безпечного функціонування спеціалізованих інформаційних систем, визначити основні загрози у сфері захисту інформації та своєчасно надавати нові сучасні правові інструменти для протидії цим загрозам⁹⁰, забезпечити нагальну необхідність у реорганізації й удосконаленні організаційно-правових заходів захисту інформації у спеціалізованих інформаційних системах.

У розрізі сказаного не можуть залишатися поза увагою й організаційно-правові аспекти забезпечення інформаційної безпеки у спеціалізованих інформаційних системах Національної поліції України. А тому розроблення нових та удосконалення існуючих підходів до реалізації цих питань у Національної поліції є важливим напрямом у її інформаційній та інформаційно-аналітичній діяльності.

Чинне законодавство України, зокрема, згадувані нами Закон України «Про інформацію»⁹¹, Закон України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах»⁹², Закон України «Про захист персональних даних»⁹³ та Закон України «Про державну таємницю»⁹⁴ вимагають забезпечення захисту інформації, яка є власністю держави і є інформацією з обмеженим доступом. У попередніх підрозділах

⁹⁰ Рудий Т. В., Сенік В. В., Рудий А. Т., Сенік С. В. Організаційно-правові, криміналістичні та технічні аспекти протидії кіберзлочинності в Україні. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична* / гол. ред. Р. І. Благута. Львів : ЛьвДУВС, 2018. Вип. 1. С. 285.

⁹¹ Про інформацію : Закон України 2 жовтня 1992 р. № 2657-XII. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2657-12/>.

⁹² Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах : Закон України від 5 липня 1994 р. № 80/94-ВР. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80/>.

⁹³ Про захист персональних даних : Закон України від 1 червня 2010 р. № 2297-VI. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2297-17/>.

⁹⁴ Про державну таємницю : Закон України від 21 січня 1994 р. № 3855-XII. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3855-12/>.

ми охарактеризували усі види інформації з обмеженим доступом, які визначені ст. 20 та ст. 21 Закону України «Про інформацію»⁹⁵ і яку використовують у діяльності Національної поліції України. Тут лише хотілося б зазначити, що віднесення інформації до того чи іншого виду має стати, насамперед, запорукою вибору і встановлення рівня її захисту, а також постійного його вдосконалення.

Результати аналізу деяких наукових публікацій свідчать про те, що проблеми правової регламентації організаційно-правових заходів захисту інформації у спеціалізованих інформаційних системах загалом і Національної поліції України зокрема, були і є предметом досліджень багатьох фахівців. Частина з них стосується проблем, які не можуть бути розв'язаними без впровадження нових законодавчих, нормативно-правових актів держави у сфері безпеки цифрового простору, тобто без розгляду інформаційних відносин з огляду на об'єкт правового регулювання⁹⁶.

Дослідженню адміністративно-правових (організаційних) засад забезпечення захисту інформації з обмеженим доступом в Україні присвячено низку робіт В. Л. Бурячка, В. Б. Дудикевича, В. М. Максимовича, А. І. Марущака, О. С. Петрова, В. Б. Толубка, С. В. Толюпи, В. О. Хорошка, фахівців Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України К. В. Пестова, В. В. Кравчука. Особливості організаційно-правових засад забезпечення безпеки інформації у спеціалізованих інформаційних системах, зокрема, Національної поліції, викладено у працях В. А. Ліпкана, С. Л. Гнатюка, Г. В. Фороса, В. Г. Хахановського, В. С. Цимбалюка, С. В. Демедюка та інших. Проте, як свідчить аналіз літературних

---

⁹⁵ Про інформацію : Закон України 2 жовтня 1992 р. № 2657-XII. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2657-12/>.

⁹⁶ Організаційно-правовий супровід захисту інформаційних систем підрозділів Національної поліції України на основі міжнародних стандартів / Т. В. Рудий, О. В. Захарова, В. В. Сенік, С. В. Сенік, М. І. Із'ю. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична* / гол. ред. Р. І. Благута. Львів : ЛьвДУВС, 2017. Вип. 2. С. 214.

джерел^{97, 98, 99, 100} швидкий розвиток технологій встановлює нові вимоги до застосування науково-обґрунтованих підходів до удосконалення питань організаційних засад побудови систем захисту інформації з обмеженим доступом. На сьогодні чітких і до кінця зрозумілих нормативно-правових документів та організаційно-правових заходів щодо забезпечення національної системи інформаційної та кібербезпеки, захисту інформаційного простору держави, спеціалізованих інформаційних систем, комп'ютерних мереж до кінця не розроблено.

Окрім цього, відсутні ефективні, дієві заходи запобігання та протидії інформаційним загрозам, а наявні є несистемними і, як наслідок, недостатніми. Левова частка інформаційних правовідносин регулюється підзаконними, а подекуди й відомчими нормативними актами.

Важливою проблемою також залишається і відсутність системного підходу до формування правової політики держави в інформаційній сфері. Значним недоліком чинного українського законодавства, зокрема у цій галузі, є відсутність науково обґрунтованих визначень та формулювань, а подекуди і їх цілковита відсутність.

У зв'язку з викладеним виникає необхідність дослідити існуючі підходи щодо побудови систем захисту інформації та запропонувати осучаснений організаційно-правовий підхід щодо порядку його впровадження, проведення аналізу існуючого нормативно-правового забезпечення України у сфері захисту інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах, розроблення на його основі пропозицій щодо удосконалення організаційно-правових заходів захисту інформації

---

⁹⁷ Бурячок В. Л., Толубко В. Б., Хорошко В. О., Толюпа С. В. Інформаційна та кібербезпека: соціотехнічний аспект : підручник / за заг. ред. д-ра техн. наук, проф. В. Б. Толубка. Київ : ДУТ, 2015. 288 с.

⁹⁸ Проблеми чинної вітчизняної нормативно-правової бази у сфері боротьби з кіберзлочинністю: основні напрями реформування. Аналітична записка / Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/454/>.

⁹⁹ Стратегія розвитку системи Міністерства внутрішніх справ України до 2020 року. URL: <https://www.cyberpolice.gov.ua/strategy-2020/>.

¹⁰⁰ Форос Г. В. Правове регулювання протидії кіберзлочинам. Правова держава. 2016. № 24. С. 164–169.

у спеціалізованих інформаційних системах Національної поліції України з урахуванням міжнародного досвіду.

Водночас відзначимо, що організаційно-правові заходи захисту інформації у спеціалізованих інформаційних системах розглядатимемо як один із аспектів стратегії системи управління інформаційними технологіями у підрозділах Національної поліції України.

Аналіз проведених досліджень свідчить, що для захисту інформації, особливо для інформації з обмеженим доступом, як правило, застосовують комплексну систему, під якою розуміють сукупність організаційних і інженерно-технічних заходів, які спрямовані на забезпечення захисту інформації від розголошення, витоку і несанкціонованого доступу¹⁰¹. Під час побудови такої системи використовують: організаційні й інженерно-технічні заходи; комплекси технічного захисту інформації; комплекси захисту від витоку інформації через побічні електромагнітні випромінювання та наведення; комплекс засобів захисту від несанкціонованого доступу.

Одним з основних компонентів організаційних заходів є розроблення політики інформаційної безпеки. Під політикою інформаційної безпеки розуміють комплекс вимог, правил, рекомендацій, обмежень тощо, які регламентують порядок оброблення інформації та спрямовані на захист інформації від певних загроз. Термін «політика безпеки» можна застосовувати як до інформаційно-телекомунікаційної системи загалом, так і до окремого її компонента, послуги захисту, що реалізується системою. Політика безпеки інформації в інформаційно-телекомунікаційній системі є частиною загальної політики безпеки відомства, чи установи та має успадковувати усі основні її принципи.

Розроблення політики безпеки передбачає обов'язкове врахування технології оброблення інформації, побудови моделі порушників і загроз, особливості операційної системи, фізичного середовища та інші чинники. В інформаційно-телекомунікаційній системі можна реалізовувати декілька різних політик безпеки, які істотно відрізняються одна від одної.

---

¹⁰¹ Що таке комплексна система захисту інформації (КСЗІ). URL: <http://altersign.com.ua/korysna-informacija/pobudova-kszi/shcho-take-kompleksna-systema-zahystu-informaciji-kszi>.

Під час розроблення загальної політики безпеки в інформаційно-телекомунікаційних системах основними складовими мають стати розроблені окремо політики забезпечення конфіденційності, цілісності та доступності інформації.

Розроблювальна політика безпеки повинна стосуватися: інформації, взаємодії об'єктів, галузі застосування (рівня критичності ресурсів інформаційно-телекомунікаційної системи, правил, гарантій захисту, відповідальності за захист інформації тощо). Окрім того, варто передбачити, щоб ця політика не потребувала постійної модифікації (що вказує на значну конкретизацію, наприклад, часто не доцільно вказувати конкретну версію програмного продукту).

Під час розроблення політики інформаційної безпеки треба передбачити використання усіх можливих методів та заходів захисту інформації: морально-етичних, нормативно-правових, організаційних (адміністративних), фізичних, технічних, програмних. Також необхідно визначити правила та порядок застосування в інформаційно-телекомунікаційній системі кожного з них.

Розроблення політики безпеки має ґрунтуватися на таких основних принципах:

- системності;
- комплексності;
- неперервності;
- достатності методів і заходів захисту;
- забезпечення адекватності загрозам;
- гнучкості управління системою захисту;
- простоти та зручності використання системи захисту;
- відкритості алгоритмів і механізмів захисту, якщо інше не передбачено окремо.

Політика безпеки має давати достовірні гарантії того, що:

- в інформаційно-телекомунікаційній системі (у кожній окремій складовій частині, у кожному функціональному завданні тощо) буде забезпечено адекватний рівень захисту інформації відповідно до рівня її критичності;

- проведені заходи захисту інформації будуть рентабельні;

- у процесі роботи інформаційно-телекомунікаційної системи забезпечуватиметься оцінюваність і контроль захищеності інформації;

– досягається персоніфікація конкретних положень політики безпеки (відносно суб'єктів інформаційно-телекомунікаційної системи), звітність (реєстрація та аудит) для усіх критичних з огляду безпеки інформаційних ресурсів, до яких здійснюється доступ у процесі функціонування інформаційно-телекомунікаційної системи;

– обслуговуючий персонал та користувачі мають бути забезпечені повним комплексом розпорядчо-нормативних документів стосовно порядку забезпечення безпеки інформації;

– усі критичні з огляду безпеки інформації функції інформаційно-телекомунікаційної системи мають мати відповідні плани щодо забезпечення безперервної роботи та її поновлення у випадку виникнення випадкових загроз;

– враховані вимоги усіх нормативних документів, які регламентують порядок захисту інформації в інформаційно-телекомунікаційній системі, та забезпечено їхнє суворе дотримання.

Політику безпеки інформації розробляють на початковому (підготовчому) етапі побудови комплексної системи захисту інформації. Її методологія має містити такі питання:

– розроблення концепції безпеки інформації в інформаційно-телекомунікаційній системі;

– проведення аналізу ризиків, який передбачає:

– визначення вимог до методів, заходів та засобів захисту;

– вибір основних рішень з питань забезпечення безпеки інформації;

– організація виконання робіт з відновлення роботоздатності та забезпечення неперервного функціонування інформаційно-телекомунікаційної системи;

– нормативного (документального) оформлення політики безпеки.

Концепція розроблення політики безпеки інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах формує певну систему поглядів, основних принципів, розкриває основні напрями забезпечення безпеки інформації. Розроблення концепції політики безпеки виконують після вибору варіанту концепції інформаційно-телекомунікаційної системи, яку планують створити, та виконують на основі аналізу таких чинників:

– нормативно-правових і (чи) договірних засад;

– вимог до забезпечення безпеки інформації згідно зі завданнями та функціями інформаційно-телекомунікаційної системи;

– аналізу загроз інформації, які можуть впливати на ресурси інформаційно-телекомунікаційної системи, що підлягають захисту.

Останній аналіз має передбачати:

– проведення досліджень моделі загроз інформаційним ресурсам інформаційно-телекомунікаційної системи;

– проведення досліджень моделі порушників та наслідків, що можуть настати внаслідок реалізації потенційних загроз;

– визначення моделей, які можливо застосувати для побудови системи захисту інформації¹⁰²;

За результатами цього аналізу повинні бути окреслені загальні положення безпеки інформації, які стосуватимуться або впливатимуть на технологію опрацювання інформації в інформаційно-телекомунікаційній системі. До таких основних положень належать:

– мета, завдання та пріоритети, яких необхідно дотримуватися в інформаційно-телекомунікаційній системі під час забезпечення безпеки інформації;

– загальні напрями діяльності, що забезпечують досягнення цієї мети;

– окремі аспекти діяльності у галузі безпеки інформації, які мають вирішуватися на рівні установи в цілому;

– відповідальність посадових осіб та інших суб'єктів взаємовідносин в інформаційно-телекомунікаційній системі, їхні права й обов'язки щодо реалізації завдань безпеки інформації.

Також важливим питанням організаційних (адміністративних) заходів забезпечення безпеки інформації є: складання посадових інструкцій для обслуговуючого персоналу та користувачів; розроблення правил для адміністрування інформаційної системи (порядку реєстрації, зберігання,

---

¹⁰² Рудий Т. В., Магеровська Т. В., Сенік С. В. Окремі аспекти проведення аналізу ризиків під час побудови комплексних систем захисту інформації. *Використання сучасних інформаційних технологій в діяльності Національної поліції України* : матеріали Всеукр. наук.-практ. семінару (м. Дніпро, 23 листопада 2018 р.). Дніпро : ДДУВС, 2018. С. 79.

розповсюдження, тиражування, утилізації носіїв інформації, ідентифікації користувачів); визначення порядку дій у випадку встановлення спроб несанкціонованого доступу до інформаційних ресурсів системи, несправностей засобів захисту, виникнення явищ стихійного лиха чи надзвичайних ситуацій. Окреме місце при цьому займає навчання користувачів щодо безпечної роботи в інформаційній системі.

Наступним важливим компонентом у побудові комплексної системи захисту інформації є використання інженерно-технічних заходів, під якими розуміють використання спеціальних технічних засобів для захисту інформації. Вибір таких технічних засобів відбувається залежно від рівня захисту інформації, який необхідно забезпечити. До таких заходів належать, зокрема, використання захищеного під'єднання до мережі, використання міжмережевих екранів, встановлення розмежування інформаційних потоків між частинами мережі. Важливим аспектом на сьогодні щодо використання інженерно-технічних заходів є застосування методів та засобів шифрування та захисту від несанкціонованого доступу.

Не варто також забувати про можливість, а деколи і про необхідність, встановлення охоронної сигналізації, систем контролю й управління доступом, обладнання приміщень засобами захисту від витоку мовної (акустичної) інформації та від витоку інформації каналами побічних електромагнітних випромінювань.

Створення комплексу технічного захисту інформації, захисту від витоку інформації через побічні електромагнітні випромінювання та наведення обов'язково виконують, якщо в інформаційній системі обробляють інформацію, що становить державну таємницю (1–3 категорій об'єктів, відповідно до ТПКО-95¹⁰³) або у разі, якщо необхідність у цьому визначено власником інформації¹⁰⁴. Встановлення комплексу засобів

¹⁰³ Тимчасове положення про категоріювання об'єктів ТПКО-95 : затв. наказом Державної служби України з питань технічного захисту інформації від 10.07.1995 р. № 35. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0035267-95>.

¹⁰⁴ Положення про державну експертизу в сфері технічного захисту інформації : затв. наказом Адміністрації Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України від 16.05.2007 р. № 93. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0820-07>.

захисту також відбувається у випадку, якщо в інформаційно-телекомунікаційній системі опрацьовують інформацію, що є власністю держави (може містити різні види інформації), необхідність захисту якої визначено законодавством, а також інформаційно-телекомунікаційні системи, де таку необхідність встановив власник інформації. Цей комплекс повинен забезпечувати захист інформації з обмеженим доступом від витоку технічними каналами, насамперед, каналами побічних електромагнітних випромінювань та наведень.

Під час створення комплексу технічного захисту інформації доцільно застосовувати сукупність організаційно-правових, інженерно-технічних заходів та засобів, які використовують з метою захисту від витоку інформації з обмеженим доступом технічними каналами. Створення та випробовування комплексу технічного захисту інформації проводиться відповідно до положень НД ТЗІ 1.1-005-07¹⁰⁵, НД ТЗІ 3.1-001-07¹⁰⁶, НД ТЗІ 3.3-001-07¹⁰⁷, НД ТЗІ 2.1-002-07¹⁰⁸. Для дослідження необхідності запровадження заходів захисту інформації від витоку технічними каналами проводять спеціальне дослідження персональних комп'ютерів, під час якого визначають можливі канали витоку інформації. За результатами такого дослідження приймають рішення про необхідність встановлення активних та пасивних технічних засобів захисту інформації.

З метою створення єдиного підходу до питань побудови комплексних систем захисту інформації в Україні розроблено та запроваджено низку нормативних документів. Створення

¹⁰⁵ НД ТЗІ 1.1-005-07. Захист інформації на об'єктах інформаційної діяльності. Створення комплексу технічного захисту інформації. Основні положення : затв. наказом Адміністрації Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України від 12.12.2007 р. № 232. Київ, 2007.

¹⁰⁶ НД ТЗІ 3.1-001-07. Захист інформації на об'єктах інформаційної діяльності. Створення комплексів технічного захисту інформації. Передпроектні роботи : затв. наказом Адміністрації Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України від 12.12.2007 р. № 232. [Чинний від 2007-12-12]. Київ, 2007.

¹⁰⁷ НД ТЗІ 3.3-001-07. Захист інформації на об'єктах інформаційної діяльності. Створення комплексу технічного захисту інформації. Порядок розроблення та впровадження заходів із захисту інформації : затв. наказом Адміністрації Держспецзв'язку від 12.12.2007 р. № 232. Київ, 2007.

¹⁰⁸ НД ТЗІ 2.1-002-07. Захист інформації на об'єктах інформаційної діяльності. Випробування комплексу ТЗІ. Основні положення : затв. наказом Адміністрації Держспецзв'язку від 12.12.2007 р. № 232. Київ, 2007.

комплексної системи захисту інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах відбувається відповідно до нормативного документа системи технічного захисту інформації НД ТЗІ 3.7-003-05 «Порядок проведення робіт із створення комплексної системи захисту інформації в інформаційно-телекомунікаційній системі»¹⁰⁹ на підставі технічного завдання, розробленого згідно з вимогами нормативного документа системи технічного захисту інформації НД ТЗІ 3.7-001-99 «Методичні вказівки щодо розробки технічного завдання на створення комплексної системи захисту інформації в автоматизованій системі»¹¹⁰.

Аналіз наукових робіт деяких дослідників показав, що у напрямку організації побудови комплексної системи захисту інформації вони по-різному розглядають послідовність та етапи її створення. Вивчивши їхні роботи, а також врахувавши сучасні вимоги стосовно побудови комплексних систем захисту інформації, міжнародний досвід у цій галузі (міжнародні стандарти), вважаємо, що найоптимальнішим сьогодні є поділ на такі етапи (попередньо оголошені нами в роботах^{111,112,113}):

¹⁰⁹ Порядок проведення робіт із створення комплексної системи захисту інформації в інформаційно-телекомунікаційній системі. НД ТЗІ 3.7-003-05 : затв. наказом Департаменту спеціальних телекомунікаційних систем та захисту інформації Служби безпеки України від 08 листопада 2005 р. № 125. URL: http://www.dsszzi.gov.ua/dsszzi/control/uk/publish/article?art_id=46074&cat_id=38835.

¹¹⁰ НД ТЗІ 3.7-001-99. Методичні вказівки щодо розробки технічного завдання на створення комплексної системи захисту інформації в автоматизованій системі : затв. наказом Департаменту спеціальних телекомунікаційних систем та захисту інформації Служби безпеки України від 28 квітня 1999 р. № 22 (зі зміною № 1, затв. наказом Департаменту СТСЗІ СБ України від 18.06.02 р. № 37 та із змінами згідно наказу Адміністрації Держспецзв'язку від 28.12.2012 р. № 806. URL: <https://dsszzi.gov.ua/dsszzi/doccatalog/document?id=106349>.

¹¹¹ Сенік В. В., Рудий Т. В., Сенік С. В., Магеровська Т. В. Основи технологій захисту інформації в комп'ютерних системах : навч.-метод. посібник. Львів : ЛьвДУВС, 2019. 192 с.

¹¹² Сенік С. В. Дослідження організаційних основ побудови комплексних систем захисту інформації з обмеженим доступом у підрозділах Національної поліції України. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична* / гол. ред. Р. І. Благута. Львів : ЛьвДУВС, 2018. Вип. 4. С. 180–189.

¹¹³ Сенік С. В. Етапи побудови комплексних систем захисту інформації у підрозділах Національної поліції України. *Проблеми застосування інформаційних технологій правоохоронними структурами України та закладами вищої освіти зі специфічними умовами навчання* : збірник наукових статей із матеріалами доповідей Всеукр. наук.-практ. конференції (м. Львів, 21 грудня 2018 р.) / упоряд. Т. В. Магеровська. Львів : ЛьвДУВС, 2018. С. 87–90.

1. *Підготовка, створення та затвердження організаційної документації.* Під час виконання цього етапу проводять аналіз організаційно-розпорядчих та нормативно-правових документів щодо захисту інформації. До організаційно-розпорядчих документів, в основному, належать: організаційна структура, штатний розпис, положення про відділи та посадові інструкції працівників, пов'язаних з експлуатацією інформаційно-телекомунікаційної системи тощо. За результатами аналізу створюють проекти документів, які визначатимуть організаційну складову комплексної системи захисту інформації, наприклад, проект положення про відділ служби захисту інформації, проект посадових інструкцій, функціональних обов'язків тощо.

2. *Обстеження інформаційної інфраструктури.* Для кожної конкретної інформаційно-телекомунікаційної системи, структура та вимоги до систем комплексного захисту інформації визначаються властивостями інформації, яку оброблятимуть, класом інформаційної системи й умовами її експлуатації. На цьому етапі має проводитися аналіз архітектури системи, її складових елементів та топології побудови, а також визначатися типи користувачів системи, типізуватися інформація, яку обробляють в інформаційно-телекомунікаційній системі. За результатами виконання цього етапу мають бути підготовані: акт обстеження інформаційно-телекомунікаційної системи, який містить опис, принципи побудови й архітектуру інформаційно-телекомунікаційної системи, та перелік об'єктів інформаційно-телекомунікаційної системи, які підлягають захисту.

3. *Розроблення технічного завдання на створення комплексної системи захисту інформації.* Цей нормативний документ має визначити усі основні вимоги до комплексної системи захисту інформації та можливі способи реалізації її складових сегментів. У цьому ж документі встановлено вимоги до окремих складових, порядку розроблення й упровадження технічних засобів, які забезпечать безпеку інформації під час процесу її оброблення в інформаційній системі, а також вимоги до адміністративних та інших методів захисту, які потрібно реалізувати поза інформаційно-телекомунікаційною системою з метою доповнення до комплексу програмно-апаратних засобів захисту інформації.

4. *Розроблення плану захисту інформації.* Після обстеження інфраструктури (див. другий етап), ґрунтуючись на переліку об'єктів інформаційно-телекомунікаційної системи, що підлягають захисту, треба розробити такі документи: «Модель загроз інформації. Модель порушника»; «Положення про Службу захисту інформації»; «Політика безпеки інформації».

5. *Розроблення технічного проекту на створення комплексної системи захисту інформації.* Узгодивши технічне завдання на створення комплексної системи захисту інформації, розробляють технічний проект на створення комплексної системи захисту інформації. Цей проект – це комплект документів, до якого відноситься ряд документів, розроблених на попередніх стадіях, а також нові документи, в яких описано, порядок створення, експлуатації та модернізації комплексної системи захисту інформації. Цей проект розробляють відповідно до технічного завдання на створення комплексної системи захисту інформації. Під час його розроблення обґрунтовують і приймають проектні рішення, які сприяють можливості реалізовувати вимоги технічного завдання, забезпечувати сумісність та взаємодію окремих компонентів комплексної системи захисту інформації, а також різних заходів і заходів захисту інформації. За результатами цього етапу створюють комплекс експлуатаційної та робочої документації, яка необхідна для забезпечення тестування, проведення робіт із налагодження, випробувань та управління комплексною системою захисту інформації.

6. *Узгодження інформаційної інфраструктури з технічним проектом.* Специфікою даного етапу є те, що на початок прийняття рішення про побудову комплексної системи захисту інформації невідома вартість цього проекту. Тому на окресленому етапі існує велика ймовірність долучення до його виконання інших виконавців. Тут також можуть виконуватися ряд робіт, які пов'язані з будівництвом, монтажем, із встановленням необхідних технічних, фізичних, апаратних чи криптографічних засобів захисту інформації інформаційно-телекомунікаційної системи тощо.

7. *Розроблення документації для експлуатації на комплексну систему захисту інформації.* На цьому етапі викона-

вець комплексної системи захисту інформації послідовно має розробити пакет документів, який охоплює:

- інструкції з експлуатації комплексної системи захисту інформації та її елементів;
- процедури регламентного обслуговування комплексної системи захисту інформації;
- правила та положення з проведення тестування й аналізу роботи комплексної системи захисту інформації;
- документацію для адміністраторів і користувачів;
- формуляр комплексної системи захисту інформації інформаційно-телекомунікаційної системи.

8. Введення в дію комплексної системи захисту інформації.

Під час цього етапу треба виконати усі пусконалагоджувальні роботи, провести навчання та інструктаж обслуговуючого персоналу, довести правила та режими експлуатації комплексної системи захисту інформації. Цей етап також має передбачати проведення й інших заходів, зокрема:

- організацію захисту інформації від несанкціонованого доступу;
- організацію антивірусного захисту інформації;
- розроблення програм і методик для проведення попередніх випробувань;
- проведення попереднього випробування.

9. Випробування комплексної системи захисту інформації. На цьому етапі потрібно провести попередні випробування комплексної системи захисту інформації, з метою отримання результатів на відповідність її роботи положенням, які встановлені технічним завданням на створення комплексної системи захисту інформації. Під час випробувань виконують тестові завдання і контролюють одержані результати, які і визначають працездатність спроектованої комплексної системи захисту інформації. За результатами випробування комплексної системи захисту інформації формулюють висновок щодо можливості проведення державної експертизи. Під час проведення випробувань:

- перевіряють технології оброблення інформації, реєстрацію машинних носіїв інформації, управління захистом, розмежуванням доступу до ресурсів інформаційно-телекомунікаційної системи й автоматизацію контролю за діями користувачів;

– обслуговуючий персонал набуває практичних навиків із застосування програмних, апаратних та інших засобів захисту інформації, освоює положення організаційно-розпорядчих документів, отримує інші необхідні компетентності;

– проводять (за необхідності) доопрацювання програмного забезпечення, додатково працюють над налаштуванням і конфігурацією комплексу засобів захисту інформації від несанкціонованого доступу;

– за необхідності корегують робочу й експлуатаційну документацію.

10. *Проведення державної експертизи.* На цьому етапі необхідно провести:

– підготовку комплексної системи захисту інформації до проведення державної експертизи в Адміністрації Держспецзв'язку;

– узгодження з Адміністрацією Держспецзв'язку результатів експертизи й отримати атестат відповідності.

Державну експертизу проводять з метою визначення відповідності комплексної системи захисту інформації технічному завданню на її створення, вимогам нормативної документації та визначення можливості введення комплексної системи захисту інформації до експлуатації в інформаційно-телекомунікаційній системі.

Для кожної конкретної інформаційно-телекомунікаційної системи структуру, вимоги та склад визначають властивості інформації, яка у ній циркулює, клас та умови експлуатації інформаційно-телекомунікаційної системи.

За результатами проведення державної експертизи на інформаційну систему видається атестат відповідності комплексної системи захисту інформації.

11. *Супроводження комплексної системи захисту інформації.* На цьому етапі треба виконувати роботи з організаційного забезпечення функціонування комплексної системи захисту інформації та керування засобами захисту інформації згідно з планом захисту й експлуатації, гарантійного та післягарантійного технічного обслуговування засобів захисту інформації.

Таким чином, досліджуючи питання діяльності Національної поліції України у сфері обігу інформації з обмеженим дос-

тупом, з метою конкретизації порядку формування, володіння та опрацювання такої інформації, а також віднесення її до того чи іншого виду, з урахуванням сучасних інформаційних процесів, які впливають на розвиток технологічних і технічних засобів передавання інформації, її оброблення, використання та впровадження в оперативно-службову діяльність у розділі проведено аналіз дефініцій низку понять. До таких понять, насамперед, віднесені поняття «інформаційних ресурсів», «інформації з обмеженим доступом», «таємної інформації», «службової інформації», «конфіденційної інформації».

За результатами проведеного дослідження запропоновано під поняттям «інформаційних ресурсів» з огляду сфери діяльності Національної поліції, розуміти *окремі документи та їх масиви, результати інтелектуальної, творчої, службової, інформаційної та аналітичної діяльності персоналу, банки та бази даних, інформаційні системи (підсистеми) і технології, архіви та інші фонди, які містять дані (відомості), зафіксовані на відповідних носіях інформації і є об'єктами права власності Національної поліції України (МВС України) та мають відповідну споживчу цінність.*

Зазначено, що одним із основних завдань, яке вирішують під час використання інформаційних ресурсів, є встановлення зв'язків, залежностей, закономірностей, співвідношення між злочинністю, правопорушеннями, діяльністю Національної поліції та чинниками, які їх обумовлюють. Для вирішення вказаних завдань у МВС України та Національній поліції створюють відповідні інформаційні системи та підсистеми, у тому числі з використанням штучного інтелекту. У зв'язку з цим у розділі проаналізовано інформаційні ресурси Національної поліції, які сформовані, зберігають та опрацьовують в інформаційно-телекомунікаційних системах, досліджено їх види та правовий режим обігу інформації з обмеженим доступом.

Поряд із цим, встановлено, що на цей час у діяльності Національної поліції відсутній нормативно-правовий акт, який встановлює порядок віднесення тієї чи іншої інформації до конфіденційної. З урахуванням цього запропоновано під час встановлення режиму такої інформації обов'язково брати до уваги норми інших нормативно-правових актів

України, які прямо визначають віднесення тієї чи іншої інформації до конфіденційної. Окрім цього, враховуючи норми певних нормативно-правових актів, ми розробили проект документу (наказу) (додаток А), який дав би змогу врегулювати питання обігу конфіденційної інформації у підрозділах Національної поліції, та пропозиції щодо внесення змін до Закону України «Про інформацію» (додаток Д).

Встановлено, що інформаційні ресурси Національної поліції України належать до державних інформаційних ресурсів, а значить така інформація не підлягає розповсюдженню чи передаванню іншим суб'єктам, окрім випадків, передбачених законодавством. Тому однією з найважливіших проблем обігу інформації з обмеженим доступом в інформаційно-телекомунікаційних системах Національної поліції є забезпечення її безпеки (захисту). З метою подальшого удосконалення цього напрямку діяльності проведено дослідження основних організаційно-правових та адміністративних заходів захисту інформації з обмеженим доступом.

На підставі проведеного аналізу встановлено, що існуюча нормативно-правова база в Україні не охоплює всього спектру сучасних загроз інформаційній безпеці і тому повинна бути істотно доповненою. На організаційно-правовому рівні необхідно чітко ідентифікувати проблему безпечного функціонування спеціалізованих інформаційних систем, визначити основні загрози у сфері захисту інформації та своєчасно надавати нові, сучасні правові інструменти для протидії цим загрозам.

Також, використовуючи наявні знання вчених з питань забезпечення інформаційної безпеки та захисту інформації в Україні загалом та в діяльності Національної поліції України зокрема, вимоги сьогодення щодо захисту інформації, пропонуємо в організаційному плані процес створення комплексних систем захисту інформації поділити на одинадцять логічних етапів їх побудови та експлуатації. Для кожного з етапів у розділі описано основний набір заходів, які необхідно провести. Також звернуто увагу на те, що під час побудови комплексної системи захисту інформації треба неухильно дотримуватися нормативно-правових засад їх проектування, побудови, експлуатації та розвитку.

Розділ 3

**ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО
РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ
У СФЕРІ ОБІГУ ІНФОРМАЦІЇ
З ОБМЕЖЕНИМ ДОСТУПОМ
В ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНИХ
СИСТЕМАХ**

На сучасній стадії формування в Україні інформаційного суспільства рівень використання інформації є основним чинником розвитку демократичних засад в управлінні державою та процесами у суспільстві. В умовах прагнення України до Євроінтеграції ключові рішення керівництва держави спрямовують на проведення якісних змін (реформ) у різних сферах, у тому числі на реформування Національної поліції. Цей процес є достатньо складним та тривалим, оскільки Національна поліція та держава загалом мають пройти для цього шлях від приведення до європейських норм нормативно-правового до відповідного рівня організаційного, кадрового, технічного, інформаційного забезпечення.

Однією найважливішою умовою, яка веде до підвищення ефективності роботи Національної поліції, є удосконалення інформаційної діяльності, насамперед, використання для цього сучасних досягнень у галузі інформаційних технологій, адже їх розвиток зумовлює підвищення рівня інформаційно-аналітичного забезпечення, прискорення процесу прийняття управлінських рішень тощо. Сьогоднішні системи інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності Національної поліції мають бути гнучкими мобільними, здатними адаптуватися на будь-які зміни, мати здатність до швидкої та комплексної перебудови стосовно реалізації нових викликів.

Нині основними тенденціями у розвитку інформаційних технологій у діяльності Національної поліції є:

- удосконалення форм та методів управління системами інформаційного забезпечення;
- централізація й інтеграція баз (банків) даних;
- використання сучасних інформаційно-телекомунікаційних технологій для створення та впровадження різних видів обліків;
- розбудова та широке використання ефективних і потужних інформаційно-телекомунікаційних мереж;
- застосування спеціалізованих засобів захисту інформації;
- налагодження ефективного взаємообміну різного розу інформацією на міждержавному рівні¹.

Керуючись цими тенденціями, а також враховуючи результати досліджень, які подано у першому та другому розділах цієї роботи, вважаємо, що питання удосконалення діяльності Національної поліції в сфері обігу інформації з обмеженим доступом в інформаційно-телекомунікаційних системах доцільно розглядати у таких напрямках:

- удосконалення нормативно-правового регулювання інформаційних відносин;
- удосконалення якості підготовки кадрового потенціалу;
- удосконалення інформаційно-телекомунікаційних мереж, систем для обміну інформацією;
- удосконалення організаційно-технічного забезпечення захисту інформації в спеціалізованих інформаційних системах та телекомунікаційних мережах.

У розрізі питання удосконалення інформаційної діяльності Національної поліції України у сфері обігу інформації з обмеженим доступом в інформаційно-телекомунікаційних системах передусім варто звернути увагу на питання вдосконалення нормативно-правового забезпечення загалом. Із першого розділу нашого дослідження (дослідження генезису становлення інформаційних підрозділів Національної поліції

---

¹ Кудінов В. А., Смаглюк В. М., Ігнатушко Ю. І., Іщенко В. А. Інформаційні технології в правоохоронній діяльності : посібник. Київ : НАВСУ, 2013. С. 12.

в Україні) впливає, що останні роки характеризуються стрімким розвитком та впровадженням у діяльність Національної поліції новітніх інформаційних технологій. Тому цілком логічним є те, що низка питань у сфері інформаційної діяльності залишається ще не до кінця врегульованими. А це потребує не лише ґрунтовного аналізу нормативно-правового законодавства, а й створення нових нормативних документів, які б регулювали інформаційну діяльність Національної поліції, у тому числі у напрямі опрацювання інформації з обмеженим доступом, що слід врахувати під час розроблення нової Концепції програми інформатизації системи Міністерства внутрішніх справ України.

У своїх наукових працях дехто з дослідників відзначає те, що стан сучасного законодавства у сфері обігу інформації характеризується відсутністю чіткої, ієрархічної єдності, що викликає суперечливе тлумачення та застосування його норм у практиці².

Зокрема, І. П. Катеринчук акцентує увагу на таких недоліках інформаційного законодавства, що стали причиною неоднозначного тлумачення сутності інформаційних відносин: неточне тлумачення поняття «інформація» та відсутність чітких критеріїв поділу її на види, відсутність у Законі України «Про інформацію»³ тлумачення понять «відомості», «дані», внаслідок чого потрібно звертатися до тлумачних словників, які надзвичайно широко інтерпретують ці категорії⁴. У попередніх розділах ми акцентували увагу на відсутності законодавчо врегульованих однозначних понять «інформаційна діяльність», «інформаційні ресурси», «конфіденційна інформація» тощо та на проблемах, які у зв'язку з цим виникають. На актуальності питання удосконалення нормативно-правового забезпечення інформаційної діяльності правоохоронних органів

---

² Беляков К. І. Інформатизація в Україні: проблеми організаційного, правового та наукового забезпечення : монографія. Київ : КВІЦ, 2008. С. 222.

³ Про інформацію : Закон України 2 жовтня 1992 р. № 2657-ХІІ. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2657-12/>.

⁴ Катеринчук І. П. Актуальні проблеми інформаційного забезпечення правоохоронних органів України. *Форум права*. 2011. № 2. С. 378.

в умовах сучасності наголошують і інші науковці, наприклад, Г. М. Шорохова⁵.

З метою вирішення проблеми удосконалення нормативно-правового регулювання інформаційної діяльності Національної поліції науковці означили два напрями, які відповідають підходам нормативно-правового регулювання інформаційних правовідносин в Україні.

За основу першого взято доктрину загального права, яка полягає у фрагментарному удосконаленні питань нормативно-правового регулювання інформаційних правовідносин на законодавчому рівні у деяких законах з використанням ситуаційного підходу. Такий підхід застосовували під час удосконалення нормативно-правового забезпечення під час становлення України як суверенної держави. У цей період прийнято низку нормативно-правових актів у сфері регулювання інформаційних правовідносин, які не узгоджувалися між собою, а подекуди і містили норми, що суперечили одна одній.

За основу другого підходу взято доктрину європейської системи права, виокремлення галузей законодавства та систематизацію їх на рівні кодифікації. Такий підхід для України є прийнятнішим, особливо в умовах прагнення України до Євроінтеграції. Він характеризується тим, що для окремих галузей законодавства, де кількість нормативно-правових актів набула критичних значень, а проведені наукові дослідження доводять потребу їх легальної кодифікації⁶.

До таких галузей, як ми зазначили у другому розділі цього дослідження, науковці відносять і законодавство, яке регулює правовідносини в інформаційній сфері. Зокрема, К. І. Беляков акцентує увагу на потребі виокремлення правових норм у цій галузі в незалежний, автономний міжгалузевий інститут права та проведення систематизації на рівні Кодексу⁷.

⁵ Шорохова Г. М. Проблема вдосконалення інформаційного забезпечення діяльності правоохоронних органів України. *Шоста Міжнар. наук.-практ. конференція НАНП Економіко-правові виклики 2016 року* (12 січня 2016 р.). Львів : НАНП-Національна академія наукового розвитку, 2016. Т. 2. 202 с. URL: <http://univd.edu.ua/science-issue/scientist/50>.

⁶ Беляков К. І. Інформатизація в Україні: проблеми організаційного, правового та наукового забезпечення : монографія. Київ : КВЦ, 2008. С. 185.

⁷ Там само. С. 224.

Тут хотілось би зазначити, що на сьогодні, незважаючи на намагання провести кодифікацію інформаційного законодавства, відсутній навіть і проект кодексу України у цій сфері. Хоча його розроблення було ініційовано ще Національним агентством з питань інформатизації при Президентові України у 1995 році, а у подальшому над ним працювали Державний комітет телебачення і радіомовлення разом з Міністерством юстиції України, Національною радою з питань телебачення і радіомовлення та вітчизняні науковці. Починаючи з 2010 року розроблення Інформаційного кодексу України проводив Науково-дослідний інститут інформатики і права Національної академії правових наук України⁸. Однак, попри доведення науковцями необхідності кодифікації інформаційного законодавства, його створенню і прийняттю перешкоджає відсутність політичної волі⁹.

Однак, це не єдина причина. Проблема удосконалення законодавчого регулювання у сфері інформаційних відносин є складною ще й тому, що цей процес охоплює різні комплекси не лише правових, а ще й різні комплекси економічних і технічних проблем¹⁰.

Тож, можемо констатувати: попри те, що сьогодні законодавство України у сфері інформаційних відносин набуло надзвичайно важливого значення у правовій системі держави, для нього все ще характерне стихійне і ситуативне прийняття різних нормативно-правових актів, а тому стверджувати, що воно ефективне, неможливо. У зв'язку з цим пропонуємо, насамперед, втілити пропозиції науковців щодо потреби проведення систематизації нормативно-правових актів у цій галузі з урахуванням сучасного міжнародного нормативно-правового досвіду регулювання інформаційних правовідносин і лише після

---

⁸ Проблеми та перспективи удосконалення законодавства щодо інформаційного забезпечення правоохоронних органів / В. І. Цимбалюк, Ю. П. Олексін, І. В. Міщук, О. М. Петровський, В. В. Сахнюк. URL: <https://www.sworld.com.ua/simpoz9/30.pdf>

⁹ Ганжа Л. Інформаційний кодекс: реанімація привида, який харчується мільйонами. *Українська правда*. 26.06.2015. URL: <http://www.pravda.com.ua/columns/2015/06/26/7072512/>.

¹⁰ Правове забезпечення інформаційної діяльності в Україні / за заг. ред. Ю. С. Шемшученка, І. С. Чижа. Київ : Юридична думка, 2006. С. 7–32.

цього узгодити нормативно-правове забезпечення діяльності підрозділів Національної поліції в сфері обігу інформації з обмеженим доступом в інформаційно-телекомунікаційних системах з цим законодавством. Такий варіант розвитку подій був би оптимальним, тому під час розроблення нової Стратегії розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ слід врахувати дані пропозиції. Оскільки окреслений процес нині фактично зупинений чи проводиться низькими темпами, то у зв'язку з цим у питанні удосконалення нормативно-правового забезпечення діяльності Національної поліції у сфері обігу інформації з обмеженим доступом в інформаційно-телекомунікаційних системах виникає чимало проблем.

Нині нормативно-правова база у галузі обігу інформації, у тому числі і з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем, у Національній поліції, МВС України складається з десятків наказів, рішень, протоколів, угод, які часто готували безсистемно та без узгодження між собою. У них визначено порядок функціонування, зберігання, формування, використання, обмін інформаційними ресурсами, побудови, впровадження, використання інформаційно-телекомунікаційних систем та мереж, інколи розпорядниками яких є різні органи державної влади. Однак уже сьогодні ці нормативні документи не відповідають сучасному стану і темпу розвитку інформаційних технологій, є громіздкими, взаємодоповнюючими та суперечливими, а тому постає необхідність їх уніфікації, гармонізації, у тому числі з урахуванням норм європейського законодавства. Загалом, діяльність Національної поліції у сфері обігу інформації з обмеженим доступом потребує розроблення та системного впровадження нових якісних організаційних та нормативно-правових актів у цій галузі.

Наприклад, у другому розділі ми наголошували, що на сьогодні в діяльності Національної поліції України відсутній нормативно-правовий документ, який би регулював її діяльність у сфері обігу конфіденційної інформації. На нашу думку, його було б доцільно прийняти у формі Наказу МВС України. Оскільки процеси систематизації нормативно-правових актів

у інформаційній сфері можуть зайняти ще тривалий час, ми розробили і запропонували до прийняття проект такого наказу, з урахуванням сьогоденішнього стану інформаційного законодавства в Україні (додаток А) та пропозиції щодо внесення змін до Закону України «Про інформацію» (додаток Д).

Окрім цього, враховуючи, що інформаційні ресурси з обмеженим доступом сьогодні масово опрацьовують в інформаційно-телекомунікаційних системах, уже нині виникла необхідність розроблення нових та узгодження існуючих нормативно-правових актів, які визначають порядок функціонування ЄІС МВС України, з вимогами інформаційного законодавства.

Наступним важливим аспектом удосконалення діяльності Національної поліції у сфері обігу інформації з обмеженим доступом є низький рівень організаційно-кадрового потенціалу. Як зазначає І. П. Катеринчук у своєму дослідженні¹¹, є проблема у підготовці працівників, які мають на достатньому рівні володіти знаннями та вміннями у застосуванні інформаційних технологій. Це пов'язано з тим, що більша частина кадрового потенціалу Національної поліції має юридичну освіту, а тому набуття навичок у застосуванні інформаційних технологій треба обов'язково враховувати під час підготовки майбутніх фахівців у закладах вищої освіти, особливо зі специфічними умовами навчання.

Підготовка майбутніх працівників Національної поліції має бути спрямована на формування у здобувачів вищої освіти інформаційної культури шляхом засвоєння ними навчальних дисциплін за напрямом професійної інформатики, які мають сформувати у них уявлення про основи сучасних інформаційних технологій, їх застосування у діяльності поліцейського.

Натомість Т. П. Колісник зазначає, що рівень ефективності інформативної підготовки кадрів, зокрема для підрозділів Національної поліції, має підвищуватися за допомогою впровадження різних новітніх методик і технологій навчання, створення комп'ютерних лабораторій, впровадження у навчальний

---

¹¹ Катеринчук І. П. Правові засади інформаційного забезпечення діяльності правоохоронних органів України : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 / Держ. НДІ М-ва внутр. справ України. Київ, 2015. С. 11.

процес практичної складової шляхом співпраці закладів вищої освіти з підрозділами правоохоронних органів та розвитку науково-дослідної роботи здобувачів вищої освіти¹².

Проте, аналіз сьогоденних навчальних планів підготовки здобувачів вищої освіти у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання, у яких відбувається підготовка майбутніх працівників Національної поліції, показує, що кількість навчальних дисциплін та виділених на їх проведення час є недостатніми для досягнення вищезазначеної мети. Окрім цього, у названих навчальних закладах відсутня достатня кількість спеціалізованого навчального програмного забезпечення, відсутній доступ до діючих чи навчальних інформаційно-пошукових систем.

Виходом з цієї ситуації може стати проведення заходів для залучення (з використанням різних стимулів) до роботи в органах Національної поліції України спеціалістів з інформаційних технологій, які зможуть провадити необхідну діяльність у інформаційній сфері.

Також важливе значення має й професійна підготовка працівників Національної поліції, оскільки за умов швидкого розвитку інформаційних технологій працівники різних підрозділів мають постійно підвищувати кваліфікацію в оволодінні ними. Тому перебудова системи професійної підготовки та підвищення кваліфікації працівників Національної поліції дасть змогу підтримувати їхні теоретичні знання та роботу з електронними інформаційними ресурсами на необхідному рівні.

І останнє, важливим аспектом проблеми організаційно-кадрового забезпечення стала часткова втрата професійного складу під час реформування органів внутрішніх справ у Національну поліцію. Це зумовило звільнення багатьох досвідчених, висококваліфікованих працівників, а стаж служби сьогоденних кадрів є достатньо низький. Такий стан, звичайно, негативно вплинув на діяльність Національної поліції, в тому числі у напрямку діяльності з інформацією з обмеженим доступом, оскільки відбулася втрата значної

---

¹² Колісник Т. П. Особливості системи навчання інформатики курсантів у вищих навчальних закладах МВС України. *Право і Безпека*. 2009. № 4. С. 222.

частини негласних джерел інформації, які забрали зі собою звільнені працівники¹³.

Третім напрямом удосконалення діяльності Національної поліції у сфері обігу інформації з обмеженим доступом в інформаційно-телекомунікаційних системах є організаційно-технічний аспект: удосконалення інформаційних мереж, систем для обміну інформацією, тобто необхідно привести інформаційні-пошукові та інформаційно-аналітичні системи та мережі до їх завдань.

Не таємниця, що нині стан розвитку інформаційно-технічного забезпечення діяльності підрозділів Національної поліції є на достатньо низькому рівні. Відсутність потужного сучасного апаратного забезпечення, нових прикладних ліцензійних програм та інформаційних систем є однією з основних причин невідповідності рівня розвитку інформаційних технологій потребам Національної поліції¹⁴.

У 2016 році у роботі Національної поліції та МВС розпочався автономний розвиток інформаційно-телекомунікаційних технологій. Кожна із цих структур проводить відокремлені процеси розвитку інформаційно-телекомунікаційних систем, часто за окремими напрямами роботи, що в принципі не відповідає питанням організації взаємодії та обміну інформаційними ресурсами. Це викликає потребу переосмислення, оскільки МВС є багатопрофільним відомством, яке забезпечує державну політику у протидії злочинності, публічної безпеки, надання поліцейських послуг. Для забезпечення необхідних потреб для обміну інформацією виникає необхідність комплексної реорганізації та проведення оптимізації інформаційних ресурсів, розпорядниками яких є МВС та Національна поліція. Також виникає потреба у створенні систем для автоматизованого управління процесами між цими відомствами та національною системою взаємодії державними електронними

---

¹³ Бочковий О. В. Ігнорування інформаційно-технічного прогресу органами досудового розслідування в Україні: хронічна риса чи тимчасове явище? *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е. О. Дідоренка*. 2016. Вип. 3. С. 229.

¹⁴ Перепелиця М. М., Володько А. Г. Порядок формування інформаційних пошукових систем у системі МВС. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2016. № 2. С. 79.

інформаційними ресурсами. Удосконалення взаємодії між Національною поліцією, МВС України та іншими власниками державних електронних інформаційних ресурсів має стати одним із пріоритетних напрямів удосконалення організаційно-технічного забезпечення діяльності Національної поліції. З метою зменшення негативного впливу поданих вище чинників доцільно внести доповнення до Порядку організації електронної інформаційної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів, визначеного постановою Кабінету Міністрів України від 10 травня 2018 року № 357 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України № 329 від 10.04.2019)¹⁵ (додаток В).

Сьогодні такий обмін інформаційними ресурсами відбувається шляхом формування запиту-відповіді між користувачами системи. Водночас сьогоденні досягнення інформаційних технологій, а також збільшення кількості запитів передбачають можливість та й потребу створення автоматизованого доступу в межах, визначених повноваженнями користувача.

Такий підхід потребує певних удосконалень, зокрема, контролю за процесами управління, впливає на організацію аналізу інформації тощо.

Вирішити цю проблему можна шляхом створення широкої системи автоматизації процесів управління у діяльності Національної поліції, МВС України та інших зацікавлених структур, наприклад, щодо ідентифікації та автентифікації осіб, реагування на кримінальні та адміністративні правопорушення тощо (додаток Г).

Також серйозною проблемою в організаційно-технічному забезпеченні діяльності Національної поліції є неузгодженість архітектур щодо обміну інформацією між інформаційно-телекомунікаційними системами, відсутність стандартизованих інтеграційних інтерфейсів для передавання даних, що ускладнює отримання інформації з інших електронних баз даних для виконання завдань, що віднесені до компетенції Національної поліції. Така ситуація склалася внаслідок того,

¹⁵ Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України : Постанова КМУ від 10 квітня 2019 р. № 329. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/329-2019-%D0%BF#n2>.

що інформаційно-технічне забезпечення (системи збереження даних, мережеве та серверне обладнання) створювалося без дотримання принципів уніфікації апаратного та програмного забезпечення, що у подальшому призвело до ускладнень під час проведення оперативних змін у конфігурації систем унаслідок появи нових інформаційних ресурсів. Тому на сьогодні наявна архітектура інформаційних систем не дає можливості синхронізувати дії над електронними інформаційними ресурсами, є технологічно складною, що своєю чергою негативно впливає на оперативність отримання інформації користувачами системи.

Наступна проблема – це створення великої кількості, у різних форматах, інформаційно-пошукових підсистем, баз даних, що своєю чергою ускладнює процеси систематизації, опрацювання та зберігання даних. А це знижує ефективність виконання підрозділами Національної поліції своїх завдань, призводить до неналежного прогнозування та прийняття неправильних управлінських рішень. Зазначене потребує визначення терміна «інформаційні ресурси Національної поліції» з позиції сучасних підходів теорії інформаційних технологій і систем (додаток Б).

Варто також наголосити на проблемі відсутності єдиних класифікаторів та стандартів, що забезпечують роботу інформаційно-пошукових систем. Це призводить до наявності різних форматів даних, які підлягають опрацюванню. Використання різних, а інколи й застарілих технологій опрацювання інформації (використання різних генерацій) зумовлює проблеми як під час пошуку даних, так і під час обміну інформацією.

Отже, наявність вищеподаних проблем встановлює необхідність розроблення нових концептуальних засад побудови інформаційно-технічної інфраструктури, що дасть можливість підвищити ефективність підрозділам Національної поліції та МВС України у виконанні власних завдань та проводити своєчасне реагування залежно до змін суспільних відносин.

Як один зі шляхів подолання низки вищеназваних проблем, автори, вивчивши практику окремих країн Європи, пропонують вирішити шляхом створення єдиного інтегровано-го середовища з урахуванням інтероперабельності наявних

електронних даних (створення єдиного інформаційного простору в системі МВС); укрупнення уже наявних і створення нових інформаційно-пошукових систем. Враховуючи сучасні тенденції розвитку правоохоронних органів Європи, їхній досвід, виклики європейському суспільству з боку Росії, сучасний стан розвитку інформаційних технологій вважаємо, що одними з перших доцільно розробити та запровадити:

- інформаційну біометричну систему ідентифікації осіб у режимі реального часу;
- єдину інформаційно-пошукову систему реєстрації зброї;
- інформаційну систему автоматичної фіксації порушень правил дорожнього руху;
- інформаційну систему обміну інформацією з обмеженим доступом.

Створення, запровадження та використання єдиного інформаційного простору в діяльності Міністерства внутрішніх справ України сприятиме побудові суперфункціональної інтегрованої інформаційно-телекомунікаційної системи, яка дасть можливість реалізовувати функції усім її суб'єктам (Національній поліції, Державній службі України з надзвичайних ситуацій, Державній прикордонній службі України тощо), забезпечувати супроводження та підтримання їхньої діяльності. Це інтегроване середовище має складатися із взаємопов'язаних інформаційно-пошукових підсистем, програмно-технічних комплексів, інформаційно-телекомунікаційних систем, які стануть запорукою для формування, забезпечення надійного зберігання, опрацювання та використання у службовій діяльності логічно об'єднаних інформаційних ресурсів та дасть змогу захистити дані на визначеному рівні, взаємодіяти між інформаційно-пошуковими та інформаційно-телекомунікаційними підсистемами як усередині системи, так і з системами інших державних структур.

Отже, в результаті створення та запровадження такого єдиного інформаційного простору в системі МВС ми отримуємо сукупність сучасних інформаційно-пошукових та інформаційно-телекомунікаційних систем, які забезпечать надійність, оперативність та достовірність під час передавання інформаційних ресурсів між різними суб'єктами ЄІС МВС.

Стосовно перспективи створення названих вище інформаційних підсистем, то вимоги до їх запровадження уже давно визначені вимогами часу та ступенем розвитку інформаційних та інформаційно-телекомунікаційних систем, а інколи є навіть запізнілими.

Наприклад, створення та запровадження інформаційної біометричної системи ідентифікації осіб¹⁶ у режимі реального часу є надзвичайно важливим аспектом, який вирішуватиме питання національної безпеки, добробуту суспільства та прав людини. Ця система повинна забезпечити виконання завдань щодо встановлення (ідентифікації) осіб із застосуванням технологій віддаленого доступу.

Для цього названа система має об'єднати та використовувати низку програмних продуктів (баз даних, інформаційних підсистем), які на цей час є роз'єднаними між собою і власником яких є не лише МВС України. Такими основними програмними продуктами, наприклад, є:

- інформаційна система управління міграційними процесами;
- розрізнені інформаційні підсистеми біометричного (дактилоскопічного) обліку осіб;
- Єдиний державний демографічний реєстр;
- бази даних оцифрованих облич;
- бази даних зразків ДНК;
- бази даних оцифрованих підписів осіб;
- дані, отримані внаслідок взаємодії з правоохоронними органами інших країн, у тому числі через Інтерпол тощо;
- інші інформаційні підсистеми біометричної інформації, які зібрані та накопичені державними органами, органами місцевого самоврядування, що реалізують політику в галузі публічного порядку та безпеки.

Створення та запровадження інформаційної біометричної системи ідентифікації осіб дасть можливість відповідним підрозділам централізовано отримувати доступ до баз

---

¹⁶ Сенік С. В. Інформаційні системи біометричної ідентифікації осіб у протидії транснаціональній торгівлі людьми. *Експлуатація як складова торгівлі людьми: виміри, тенденції та шляхи протидії* : збірник тез Міжнарод. наук.-практ. конференції (м. Львів, 6–7 червня 2019 р.) / упоряд. О. М. Балинська, Г. Я. Савчин. Львів : ЛьвДУВС, 2019. С. 137.

біометричних даних осіб, які необхідні для їх ідентифікації в режимі реального часу, удосконалити процеси використання таких даних у правоохоронній діяльності, поліпшити механізми опрацювання, аналізу та використання біометричних даних, підвищити ефективність та оперативність прийняття управлінських рішень, забезпечити оперативність взаємодії між підрозділами Національної поліції, міграційною, прикордонною службами, державними органами та установами, які надають послуги адміністративного обслуговування фізичних та юридичних осіб, зменшити бюрократичні перепони під час виконання функцій та завдань у своїй діяльності.

Наступним ми пропонуємо створити та запровадити єдину інформаційно-пошукову систему реєстрації зброї, тобто систему, яка міститиме інформацію про зброю, що є у володінні та використовується фізичними і юридичними особами, які мають дозвіл на її придбання, носіння, зберігання та перевезення.

Необхідність в удосконаленні організаційно-управлінського та інформаційно-технічного забезпечення роботи такої інформаційно-телекомунікаційної системи обумовлено потребою здійснення вчасної та в повному обсязі реєстрації інформації у цій системі, забезпечення ефективного, швидкого опрацювання інформаційних запитів, а також зберігання даних інформаційних ресурсів.

Удосконалення цієї системи пропонуємо провести шляхом упровадження до вже існуючої інформаційно-пошукової системи нових, сучасних програмно-технологічних рішень опрацювання даних, які забезпечать підвищення продуктивності її роботи, скорочення часу на пошук та візуалізацію інформації, її інтеграцію в єдиний інформаційний простір системи МВС.

Результатом проведення оптимізації цієї інформаційно-телекомунікаційної системи має стати удосконалення контролю за встановленим законодавством порядком виробництва, купівлі-продажу, зберігання, використання зброї та боєприпасів, її реєстрації суб'єктами дозвільної системи.

Окрім цього, удосконалення роботи цієї системи неодмінно призведе до необхідності перегляду нормативно-правих аспектів процесів вилучення зброї та її зберігання, порядку

оформлення знайденої та добровільно зданої зброї. Запровадження удосконаленої системи реєстрації зброї також безумовно призведе до підвищення рівня (координації) інформаційної взаємодії між підрозділами Національної поліції з різними силовими структурами, органами державної влади, населенням та правоохоронними органами інших держав.

Наступним, у поданому нами переліку інформаційних систем, які потребують створення й удосконалення, є інформаційна система автоматичної фіксації порушень правил дорожнього руху. Вона має становити сукупність інформаційно-технічних, програмно-технологічних та апаратних засобів опрацювання даних з використанням інформаційно-телекомунікаційних мереж, які нададуть можливість уповноваженим підрозділам Національної поліції проводити реалізацію організаційних та адміністративно-процесуальних заходів щодо ведення контролю за дотриманням Правил дорожнього руху.

Розроблення та впровадження цієї інформаційно-телекомунікаційної системи до єдиного інтегрованого інформаційного простору МВС, сприятиме підвищенню ефективності управління ситуаціями, що складаються на дорогах України, з погляду забезпечення безпеки дорожнього руху, допоможе забезпечити досконалі методи отримання та опрацювання інформаційних потоків про стан дорожнього руху, що надходять з апаратно-програмних комплексів та інших засобів збору даних. А також допоможе організувати та забезпечити на відповідному рівні процеси захищеного обміну даними, оперативного інформування учасників дорожнього руху про стан доріг, інтенсивність руху, події на шляхах тощо.

Окрім цього, описану систему можна буде застосовувати за необхідності під час підтримання публічного порядку в громадських місцях.

Нарешті, враховуючи тематику та результати нашого дослідження, пропонуємо запровадити інформаційну систему обміну інформацією з обмеженим доступом. Необхідність створення та запровадження такої системи обумовлена багатьма чинниками, одним із основних серед них є те, що в діяльності Національної поліції обіг інформації з обмеженим доступом (таємної, для службового користування, а особливо конфіденційної) становить ліву частку в документообігу.

Процес створення та запровадження такої системи має передбачати застосування комплексу організаційно-технічних, програмних та правових засобів, до складу яких можуть бути внесені спеціалізовані інформаційно-телекомунікаційні канали, а в окремих випадках канали передавання даних мережею Інтернет та мобільного зв'язку, що використовуватимуться для формування, прийому-передавання, опрацювання електронних документів.

Ця система має передбачати процеси автоматизації діловодства та документообігу в системі МВС, Національній поліції, інших Центральних органів виконавчої влади, що входять до сфери управління МВС. З її запровадженням має відбутися оптимізація процесів електронного документообігу, відмова від паперової технології опрацювання інформації. Перехід до її використання повинен здійснюватися із дотриманням відповідного рівня безпеки під час роботи з документами, використанням електронних цифрових підписів, передбачати пришвидшення роботи з інформаційними потоками.

Безсумнівно, ця система сприятиме підвищенню ефективності інформаційної та інформаційно-аналітичної підтримки діяльності підрозділів Національної поліції, своєчасності прийняття ефективних, обґрунтованих управлінських рішень, підвищенню ефективності взаємодії різних підрозділів, створенню та запровадженню єдиної бази даних електронних документів, уніфікації програмно-технічного забезпечення.

Останнім у нашому списку з перелічених напрямів удосконалення діяльності Національної поліції в сфері обігу інформації з обмеженим доступом (однак не останнім за суттю) є питання необхідності проведення заходів, які стосуються підвищення рівня захисту інформаційних ресурсів Національної поліції, а також запровадження безпечного функціонування системи менеджменту інформаційною безпекою.

Усі процеси розбудови інформаційно-технічної інфраструктури, створення та удосконалення інформаційно-телекомунікаційних мереж, створення, запровадження нових та удосконалення існуючих інформаційних систем мають враховувати питання тісної взаємодії зі структурованою безпекою.

На жаль, сьогоденне законодавство України у безпековій сфері не окреслює загальних підходів та визначень, а дета-

лізує часткові, покрокові рішення. Це твердження цілком обґрунтоване і пояснюється, на наш погляд, насамперед низьким рівнем підготовки у галузі інформаційних технологій, теорії інформаційної та кібернетичної безпеки як управлінців, на яких покладено обов'язки забезпечення інформаційної безпеки держави, так і конкретних виконавців, які займаються розробленням нормативно-правової бази, а найголовніше – відсутністю загальнодержавного підходу до забезпечення сталого функціонування національної критичної інформаційної інфраструктури.

Доцільно відзначити, що останнім часом відбувся значний поступ у сфері забезпечення інформаційної та кібернетичної безпеки, зокрема, на інституційно-організаційному рівнях відповідно до низки нормативно-правових документів^{17;18;19;20;21}. Однак необхідно враховувати, що важливою особливістю функціонування інформаційного простору є його висока динамічність та мінливість загроз інформаційній безпеці. Це обумовлює неможливість створення ефективного організаційно-правового забезпечення у сфері захисту інформації на період більший, ніж три-п'ять років, а реально – до двох років. Тому щонайменше кожні два роки чинне законодавство у цій сфері потребуватиме корегування відповідно до нових

¹⁷ Про національну безпеку України : Закон України від 21 червня 2018 р. № 2469-VIII. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>.

¹⁸ Про основні засади забезпечення кібербезпеки України : Закон України від 5 жовтня 2017 р. № 2163-VIII. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19>.

¹⁹ Про рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про Доктрину інформаційної безпеки України» : Указ Президента України від 29 грудня 2016 року № 47/2017. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/472017-21374>.

²⁰ Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації : розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. № 67-р. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80>.

²¹ Стратегія національної безпеки України : затв. Указом Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України». *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>.

викликів та загроз, а також змін у геополітичному безпековому середовищі.

Такий стан справ зумовлює глибинні зміни у ставленні нашої держави до безпеки власного інформаційного та кіберпростору, а отже, і до посиленого захисту інформації, засобів її оброблення та кіберсередовища, в якому ця інформація циркулює, визначення об'єктів впливу, тобто до вжиття заходів із забезпечення інформаційної та кібербезпеки²².

Зробимо спробу окремо акцентувати увагу на напрямках удосконалення організаційно-правових заходів захисту інформації у спеціалізованих інформаційних системах Національної поліції України з урахуванням особливих вимог до безпекових стандартів і здійснення незалежного аудиту інформаційної безпеки.

На сьогодні в Україні, окрім основоположного закону «Про інформацію»²³, одним із основних у галузі захисту інформації є Закон України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах»²⁴. На їх основі розроблено серію нормативних документів системи технічного захисту інформації, основним з яких є НД ТЗІ 2.5-004-99 «Критерії оцінки захищеності інформації комп'ютерних систем від несанкціонованого доступу»²⁵. Цей документ використовують під час проектування та створення комплексних систем захисту інформації державних інформаційних ресурсів, а також спеціалізованих інформаційних систем, у яких обробляють інформа-

---

²² Бурячок В. Л., Толубко В. Б., Хорошко В. О., Толюпа С. В. Інформаційна та кібербезпека: соціотехнічний аспект: підручник / за заг. ред. д-ра техн. наук, проф. В. Б. Толубка. Київ : ДУТ, 2015. С. 11.

²³ Про інформацію : Закон України 2 жовтня 1992 р. № 2657-XII. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2657-12/>.

²⁴ Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах : Закон України від 5 липня 1994 р. № 80/94-ВР. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80/>.

²⁵ НД ТЗІ 2.5-004-99. Критерії оцінки захищеності інформації комп'ютерних систем від несанкціонованого доступу : затв. наказом Департаменту спеціальних телекомунікаційних систем та захисту інформації Служби безпеки України від 28 квітня 1999 р. № 22, із змінами згідно наказу Адміністрації Держспецзв'язку від 28.12.2012 р. № 806. URL: http://www.archives.gov.ua/Archives/Info/ND_TZI_2.5-004-99.pdf.

цію з обмеженим доступом, вимогу щодо захисту якої визначено законом.

На цей час, через брак підзаконних актів, вимоги до систем захисту спеціалізованих інформаційних систем майже не конкретизовані. Чинною на сьогодні є і норма ст. 7 Закону України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах»²⁶. Відповідно до її положень державні інформаційні ресурси або інформація з обмеженим доступом, вимога щодо захисту якої встановлена законом, повинні оброблятися в інформаційній системі зі застосуванням комплексної системи захисту інформації з підтвердженою відповідністю. Тобто, під дію цієї норми потрапляють усі системи захисту інформації у спеціалізованих інформаційних системах, їх інфраструктура, що вимагає дотримуватися вимог старого стандарту комплексної системи захисту інформації. Однак концепція, внутрішня структура і модель впровадження комплексної системи захисту інформації майже не відповідають сучасним вимогам до забезпечення інформаційної безпеки у спеціалізованих інформаційних системах і той факт, що ця норма досі не вилучена з чинного законодавства, зазнає гострої критики²⁷.

На нашу думку, комплексній системі захисту інформації на сьогоднішні притаманні такі основні недоліки:

- застаріла концепція системи інформаційної безпеки (не охоплює управлінський рівень і реагування на інциденти безпеки, спрямована на захист та сертифікацію інформації в окремих елементах, а не у спеціалізованій інформаційній системі загалом);
- не забезпечує достатнього рівня стійкості системи захисту інформації до відмов та відновлення після збоїв;
- статичність і обмежені можливості масштабування (реагування на інциденти та загрози інформаційній безпеці вимагає динамічно змінювати архітектуру системи захисту в режимі реального часу, що суперечить парадигмі комплексної системи захисту інформації);

²⁶ Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах : Закон України від 5 липня 1994 р. № 80/94-ВР. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80/>.

²⁷ Янковський О. Що не так із законопроектом про кібербезпеку та як його вдосконалити. URL: <http://ain.ua/2017/06/10/kiberbezpeka-v-nebezpeci>.

– громіздкість (значна кількість документації, підтверджень та погоджень).

Комплексні системи захисту інформації не орієнтовані на використання ризик-орієнтованих підходів. Вони використовують поняття «загроза», «вразливість» та не враховують можливий рівень збитків, пов'язаний із компрометацією спеціалізованої інформаційної системи (під загрозою опиняється виконання поставлених завдань та можливість несанкціонованого доступу до інформаційних активів спеціалізованої інформаційної системи). Тому впровадження комплексної системи захисту інформації не супроводжується реальним обґрунтуванням, що наперед передбачає впровадження неефективних рішень. Обов'язковість використання комплексної системи захисту інформації, згідно із законом, диктується не належністю об'єкта захисту, а режимом доступу до інформаційних активів.

В усіх аспектах забезпечення захисту інформації у спеціалізованих інформаційних системах основним елементом є аналіз можливих загроз щодо порушення її роботи, тобто загроз, які підвищують уразливість інформації, призводять до її витоку та несанкціонованого доступу, випадкового або навмисного компрометування, знищення, що неможливо забезпечити створенням комплексної системи захисту інформації.

Настав час обґрунтувати розроблення організаційно-правових заходів зі захисту інформації у спеціалізованих інформаційних системах, які визначають стратегію та тактику системи захисту інформації, а також врахують динаміку зміни загроз інформаційним ресурсам спеціалізованої інформаційної системи. Для цього необхідно або адаптувати сучасні міжнародні стандарти систем захисту інформації до вітчизняного законодавства, або негайно розробити та впровадити власні, якісно нові стандарти безпеки для захисту інформації у спеціалізованих інформаційних системах.

На противагу комплексній системі захисту інформації, в організаційно-правову структуру системи захисту інформації варто гармонійно вводити у дію сучасні міжнародні стандарти інформаційної безпеки, насамперед, серії міжнародних стандартів ISO/IEC 27000, які розробляє технічний комітет ISO/IEC JTC 1 підкомітет SC 27 Міжнародної організації зі стандартизації (ISO) спільно з Міжнародною електротехнічною комісією

(IEC). Такий підхід до модернізації організаційно-правових заходів системи захисту інформації у спеціалізованих інформаційних системах підрозділів Національної поліції України повинен формуватися відповідно до рекомендацій міжнародних стандартів та з дотриманням положень чинного законодавства України.

Основним критерієм захищеності інформації в НД ТЗІ 2.5-004-99²⁸ є відповідність архітектури та параметрів програмно-апаратних засобів спеціалізованої інформаційної системи регламенту, тобто, комплексній системі захисту інформації. На відміну від неї, серія стандартів ISO/IEC 27000 є моделлю для розроблення, запровадження, функціонування, моніторингу, аналізу, підтримання та модернізування системи менеджменту інформаційною безпекою.

Отже, на цей момент в Україні одночасно виникло дві парадигми систем захисту інформації: комплексна система захисту інформації та система менеджменту інформаційною безпекою. Зміна нормативно-правової бази у сфері захисту інформації – це виклик часу і лише якнайшвидша модернізація організаційно-правових заходів захисту інформації у спеціалізованих інформаційних системах дасть можливість забезпечити виконання поставленого завдання – сталого функціонування спеціалізованих інформаційних систем Національної поліції.

В умовах впровадження технології систем з відкритою архітектурою, які вирізняються складною взаємодією інформаційних систем різного походження (інтероперабельністю), наявністю проблем перенесення прикладних програм між різними платформами (мобільністю) та іншими особливостями, питання впровадження системи менеджменту інформаційною безпекою набуває все більшого значення.

Стандарт дає змогу правильно організувати процес захисту інформаційних активів і управління ризиками для цих

---

²⁸ НД ТЗІ 2.5-004-99. Критерії оцінки захищеності інформації комп'ютерних систем від несанкціонованого доступу : затв. наказом Департаменту спеціальних телекомунікаційних систем та захисту інформації Служби безпеки України від 28 квітня 1999 р. № 22, із змінами згідно наказу Адміністрації Держспецзв'язку від 28.12.2012 р. № 806. URL: http://www.archives.gov.ua/Archives/Info/ND_TZI_2.5-004-99.pdf.

активів. Для контролю якості процесу менеджменту інформаційною безпекою запроваджено інститут сертифікування. Сертифікат має міжнародний статус.

Відповідно до Законів України «Про стандартизацію»²⁹ та на виконання «Програми робіт з національної стандартизації»³⁰ у 2015–2018 роках наказами³¹ Державного підприємства «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості» прийнято низку державних стандартів у галузі розроблення, критеріїв оцінювання та сертифікації системи менеджменту інформаційною безпекою, які гармонізовані з міжнародними норматив-

²⁹ Про стандартизацію : Закон України від 5 червня 2014 р. № 1315-VII. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1315-18>.

³⁰ Програма робіт з національної стандартизації. ДП «УкрНДНЦ». URL: http://ukrndnc.org.ua/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=39&Itemid=235.

³¹ Про прийняття національних нормативних документів, гармонізованих з європейськими нормативними документами, поправки до національного нормативного документа, скасування національних нормативних документів : наказ Державного підприємства «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості» від 04.08.2017 р. № 207. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0207774-17>; Про прийняття національних нормативних документів : наказ Державного підприємства «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості» від 24.09.2018 р. № 337. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0337774-18>; Про прийняття національних стандартів, про прийняття поправок до національних стандартів : наказ Державного підприємства «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості» від 10.12.2018 р. № 470. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0470774-18>; Про прийняття нормативних документів України, гармонізованих з міжнародними та європейськими нормативними документами, скасування національних стандартів України : наказ Державного підприємства «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості» від 18.12.2015 р. № 193. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0193774-15>; Про прийняття та скасування національних стандартів : наказ Державного підприємства «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості» від 10.12.2018 р. № 474. URL: http://online.budstandart.com.ua/catalog/docpage.html?id_doc=80052.

ними документами методом підтвердження. Виокремимо головні з них:

– ДСТУ ISO/IEC 15408-1:2017 Інформаційні технології. Методи захисту. Критерії оцінки. Частина 1. Вступ та загальна модель;

– ДСТУ ISO/IEC 15408-2:2017 Інформаційні технології. Методи захисту. Критерії оцінки. Частина 2. Функціональні вимоги;

– ДСТУ ISO/IEC 27000:2017 Інформаційні технології. Методи захисту. Системи менеджменту інформаційної безпеки. Огляд і словник термінів;

– ДСТУ ISO/IEC 27001:2015 Інформаційні технології. Методи захисту системи управління інформаційною безпекою. Вимоги;

– ДСТУ ISO/IEC 27002:2015 Інформаційні технології. Методи захисту. Звід практик щодо заходів інформаційної безпеки;

– ДСТУ ISO/IEC 27003:2018 Інформаційні технології. Методи захисту. Системи керування інформаційною безпекою. Настанова;

– ДСТУ ISO/IEC 27004:2018 Інформаційні технології. Методи захисту. Системи керування інформаційною безпекою. Моніторинг, вимірювання, аналізування та оцінювання;

– ДСТУ ISO/IEC 27005:2015 Інформаційні технології. Методи захисту. Управління ризиками інформаційної безпеки;

– ДСТУ ISO/IEC 27006:2015 Інформаційні технології. Методи захисту. Вимоги до органів, які надають послуги з аудиту і сертифікації систем управління інформаційною безпекою;

– ДСТУ ISO/IEC 27007:2018 Інформаційні технології. Методи захисту. Настанова щодо аудиту систем керування інформаційною безпекою;

– ДСТУ ISO/IEC 27008:2018 Інформаційні технології. Методи захисту. Настанова для аудиторів щодо елементів контролювання за інформаційною безпекою;

– ДСТУ ISO/IEC 27011:2018 Інформаційні технології. Методи захисту. Настанова для телекомунікаційних організацій щодо керування інформаційною безпекою на основі ISO/IEC 27002;

– ДСТУ ISO/IEC 11577:2017 Інформаційні технології. Взаємозв'язок відкритих систем. Протокол захисту мережевого рівня;

– ДСТУ ISO/IEC 15408-3:2017 Інформаційні технології. Методи захисту. Критерії оцінки. Частина 3. Вимоги до гарантії безпеки;

– ДСТУ ISO/IEC 19785-4:2017 Інформаційні технології. Загальна структура форматів обміну біометричними даними. Частина 4. Специфікація формату блоку захисту інформації.

Для процесів системи менеджменту інформаційною безпекою застосовано модель циклічного процесу з використанням принципу управління інформаційною безпекою, ядро якої становить централізоване адміністрування (враховує специфіку функціонування спеціалізованої інформаційної системи – дотримання режиму таємності).

Аналіз, оцінювання та управління ризиками провадять на основі класичної моделі CIA (*confidentiality* – конфіденційності, *integrity* – цілісності, *availability* – доступності). Зокрема: конфіденційність – доступ до інформаційних активів винятково для офіційно авторизованих користувачів у мінімально необхідному обсязі; цілісність – захист точності/коректності та повноти інформаційних активів спеціалізованої інформаційної системи і методів оброблення інформації; доступність – забезпечення безперервного доступу до інформаційних та апаратних активів спеціалізованої інформаційної системи, сервісів згідно з наданими користувачам повноваженнями та правами у необхідному обсязі. Окремо винесено вимогу спостережності – забезпечення принципу невідмови від вчинених дій. Сформульовані правила фіксують у відповідних документах (документування процедур – одна з основних вимог стандарту ISO 27001)³².

---

³² Середа В. В., Живко З. Б., Рудий Т. В. Нормативно-правові аспекти застосування міжнародних стандартів в системі управління безпекою підприємств. Сучасні проблеми інформатики в управлінні, економіці, освіті та подоланні наслідків Чорнобильської катастрофи : матеріали XVI Міжнар. наук. семінару / за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. М. М. Єрмошенка, д-ра екон. наук, доц. І. Ю. Штулер. Київ : Національна академія управління, 2017. С. 69–73.

Також доцільно коротко зупинитися на аналізі нового стандарту ISO/IEC 27035 «Інформаційні технології. Методи забезпечення безпеки. Управління інцидентами інформаційної безпеки»³³, який надає практичні рекомендації з виявлення, реєстрації і оцінювання випадків порушення інформаційної безпеки. Стандарт поширюється на широкий діапазон інцидентів інформаційної безпеки, навмисних чи випадкових, викликаних технічними або фізичними причинами.

Інциденти в інформаційній безпеці становлять загрозу для спеціалізованих інформаційних систем унаслідок виникнення потенційної можливості несанкціонованого доступу до інформаційних ресурсів, виходу з ладу мережевих сервісів, перехоплення ідентифікаторів, модифікування Web-сайтів, крадіжки персональних даних та інших інцидентів.

Знання принципів, моделей, процедур відіграє важливу роль для повного розуміння цього стандарту. Ключовим елементом ідеології стандарту є аналіз інцидентів з метою визначення, які інформаційні ресурси спеціалізованої інформаційної системи, від яких інцидентів необхідно захищати і якою мірою у кількісних та якісних показниках оцінити потенційні втрати. Значну кількість загроз можна зменшити, використовуючи підхід до управління інцидентами інформаційної безпеки, описаний у цьому новому міжнародному стандарті.

Підсумовуючи викладене, можемо стверджувати, що існуюча на сьогодні нормативно-правова база в Україні не охоплює всього спектру сучасних загроз інформаційній безпеці і тому повинна бути істотно доповненою. На організаційно-правовому рівні необхідно чітко ідентифікувати проблему безпечного функціонування спеціалізованих інформаційних систем, визначити основні загрози у сфері захисту інформації та своєчасно надавати нові, сучасні правові інструменти для протидії цим загрозам.

---

³³ ISO/IEC 27035 «Інформаційні технології. Методи забезпечення безпеки. Управління інцидентами інформаційної безпеки». Новий стандарт ISO/IEC допоможе впоратися з самими серйозними ризиками інформаційної безпеки. URL: http://csm.kiev.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1068:-isoiec-&catid=41:2009-10-16-12-08-07&lang=uk&Itemid=.

Отже, нинішній системі діяльності Національної поліції України у сфері обігу інформації з обмеженим доступом притаманна низка проблем. Серед основних із них можна відзначити:

- недосконалість нормативно-правового забезпечення;
- низька якість підготовки кадрів як закладами вищої освіти зі спеціалізованими умовами навчання, так і професійної підготовки діючих поліцейських;
- відсутність належного організаційно-технічного оснащення підрозділів Національної поліції, особливо низових ланок;
- застарілість діючих інформаційно-телекомунікаційних систем організаційно-технічному напрямку та невідповідність їх актуальним проблемам діяльності Національної поліції;
- відсутність дієвої системи забезпечення захисту інформаційних ресурсів.

Проаналізувавши сучасні світові тенденції розвитку інформаційних технологій, процеси та вимоги до реформування діяльності Національної поліції України, форми і методи її роботи, сучасну систему інформаційного забезпечення МВС та Національної поліції, вважаємо, що основними напрямками удосконалення її діяльності у галузі опрацювання інформації з обмеженим доступом є:

- удосконалення нормативно-правового регулювання інформаційних відносин;
- удосконалення якості підготовки кадрового потенціалу;
- удосконалення існуючих та створення нових інформаційних мереж, систем;
- удосконалення організаційно-технічного забезпечення захисту інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах.

Проведення різного характеру адміністративно-правових, організаційно-кадрових, програмно-технічних удосконалень діяльності Національної поліції у сфері обігу інформації з обмеженим доступом має відбуватися з урахуванням сучасних методологій, інноваційних методів та технологій опрацювання великих обсягів інформації (наприклад, Big Data), застосування принципів сумісності апаратно-технічного та програмного забезпечення, єдиних принципів створення, реорганіза-

ції, розвитку та експлуатації інформаційних систем, запровадження єдиних форматів для накопичення та опрацювання інформаційних ресурсів.

Враховавши названі підходи, у цьому розділі ми запропонували провести такі заходи з удосконалення діяльності Національної поліції у сфері обігу інформації з обмеженим доступом:

1. Необхідно реалізувати давно назрілу потребу систематизації (кодифікації) українського нормативно-правового забезпечення, узгодити його із міжнародними стандартами і лише після цього розробити на його основі нове нормативно-правове забезпечення для підрозділів Національної поліції у сфері обігу інформації з обмеженим доступом.

2. З метою удосконалення організаційно-кадрового забезпечення на базі закладів вищої освіти треба організувати навчальний процес як підготовки бакалаврів і магістрів для підрозділів Національної поліції, так і для курсів підвищення кваліфікації, щоб вони мали змогу використовувати структуру (навчальну чи діючу) існуючих чи нововпроваджуваних інформаційних систем для отримання теоретичних та практичних знань.

3. Настала необхідність створення єдиного інтегровано-го середовища з урахуванням інтероперабельності наявних електронних даних, удосконалення уже існуючих і створення нових інформаційно-пошукових систем. Пріоритетними у цьому напрямі є створення та удосконалення таких систем, як біометрична система ідентифікації осіб у режимі реального часу; єдина інформаційно-пошукова система реєстрації зброї; система автоматичної фіксації порушень правил дорожнього руху; система обміну інформацією з обмеженим доступом тощо.

4. Оскільки існує нормативно-правове забезпечення управління інформаційною безпекою в Україні не охоплює всього спектру сучасних загроз інформаційній безпеці та потребує істотного доповнення, варто розробити та розпочати виконання певних заходів з підвищення рівня безпеки роботи з інформаційними ресурсами у спеціалізованих інформаційних системах Національної поліції України. Нині на організаційно-правовому рівні є потреба чітко ідентифікувати

проблему безпечного функціонування спеціалізованих інформаційних систем, визначити основні загрози у сфері захисту інформації та своєчасно використати сучасні правові інструменти для протидії цим загрозам. Поряд із цим, удосконалення організаційно-правових заходів захисту інформації у спеціалізованих інформаційних системах має ґрунтуватися на використанні міжнародних стандартів, які, на відміну від нормативних документів в Україні, об'єктом захисту передбачають процес оброблення, доступу та збереження інформації, а не комплексну систему захисту інформації. Для цього необхідно або адаптувати стандарти ISO/IEC серії 27000, або – розробити власні, якісно нові стандарти забезпечення захисту інформації у спеціалізованих інформаційно-телекомунікаційних системах.

Висновки

У монографії на підставі проведення аналізу отриманих наукових та практичних результатів обґрунтовано потребу в удосконаленні адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції у сфері обігу інформації з обмеженим доступом в інформаційно-телекомунікаційних системах. Цьому сприяло застосування як загальнонаукових, так і спеціальних методів пізнання, на основі яких отримано результати цього дослідження. На підставі реалізації мети та завдань дослідження сформульовано низку висновків, пропозицій і рекомендацій, основними з яких є такі:

1. У процесі дослідження теоретико-правових засад інформаційної діяльності Національної поліції на підставі результатів аналізу історичних, політичних, технічних та економічних аспектів її становлення виокремлено п'ять етапів генезису інформаційної діяльності у правоохоронній сфері на території сучасної України:

– *перший етап* – дореволюційний – характеризується первинними спробами систематизації знань (початок XVIII ст. – 1917 рік);

– *другий етап* – ранній радянський – зумовлений упровадженням інформаційних обліків статистичного характеру (1917 – початок 1970-х років);

– *третій етап* – автоматизації інформаційної діяльності – передбачав створення та запровадження перших інформаційно-пошукових систем довідкового характеру (початок 1970-х – початок 1990-х років);

– *четвертий етап* – інформатизації органів внутрішніх справ України – зумовлений як значною кількістю запроваджених нормативно-правових актів, так і стрімким створенням відомчих та міжвідомчих електронних обліків з метою інформаційно-аналітичного забезпечення з послідовним посиленням аналітичної складової (початок 1990-х – 2015 роки);

– *п'ятий етап* – інформаційного забезпечення Національної поліції України – характерний новими підходами

до проведення інформаційної діяльності, створенням та запровадженням нових інформаційних систем на основі «штучного інтелекту» і форм опрацювання інформації (2015 – донині).

2. Особливості та місце методології пізнання адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції у сфері обігу інформації з обмеженим доступом в інформаційно-телекомунікаційних системах визначаються сукупністю методів, прийомів, правил і способів пізнання права, які мають низку аспектів. Доцільно виділити філософсько-методологічний, загальнонауковий, загальноправовий і спеціально-правовий аспекти методології пізнання права. У філософсько-методологічному аспекті методологія пізнання адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції у сфері обігу інформації з обмеженим доступом в інформаційно-телекомунікаційних системах представлена позитивізмом. Загально аспект представлений сукупністю принципів аналізу правової дійсності, серед яких принцип поєднання теорії та практики, принцип об'єктивності, принцип всебічності, принцип історизму, принцип комплексності, принцип конкретності й інші принципи. Загальноправовий аспект методології представлений соціологічним підходом до вивчення правових явищ, що визначає специфіку теоретико-методологічної концепції дослідження інформаційних явищ. Спеціально-правовий аспект представлений традиційними для сфери галузевого правового знання підходами і принципами, за своєю природою є методами, прийомами, правилами і способами юридичної техніки. Не дивлячись на застосування низки ідей, що склали нові методологічні основи вивчення адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції у сфері обігу інформації, вирішальне значення для визначення особливостей і місця його методології пізнання права має соціологічний підхід.

3. На підставі аналізу нормативно-правових документів, що регламентують інформаційну та інформаційно-аналітичну діяльність підрозділів Національної поліції, запропоновано класифікувати Закони України у цій сфері на основоположні (встановлюють основні положення інформаційної діяльності) та похідні (розроблені на основі основоположних та деталізують або доповнюють їх). Доведено, що дефініції понять,

які становлять основу діяльності Національної поліції у сфері обігу інформації з обмеженим доступом (серед них такі поняття, як «інформаційні ресурси», «інформація з обмеженим доступом», «таємна інформація», «службова інформація», «конфіденційна інформація»), часто у нормативно-правових актах не мають однозначного трактування, що негативно впливає на оперативно-службову діяльність Національної поліції загалом). Встановлено, що нині у діяльності Національної поліції у сфері обігу інформації з обмеженим доступом відсутній нормативно-правовий документ, який би визначав порядок надання тій чи іншій інформації статус «конфіденційної». Причиною цього є: по-перше, доволі широке трактування поняття «конфіденційної інформації»; по-друге, відсутність нормативних актів Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, які б цього вимагали; по-третє, відсутність політичної волі щодо його створення у керівних апаратів МВС України та Національної поліції. Для подальшого врегулювання питання обігу конфіденційної інформації у підрозділах Національної поліції в роботі розроблено проєкт відповідного наказу, який, зокрема, враховує норми інших нормативно-правових актів України, що прямо визначають віднесення тієї чи іншої інформації до конфіденційної.

4. Встановлено, що інформаційні ресурси Національної поліції належать до державних інформаційних ресурсів, часто мають статус інформаційних ресурсів з обмеженим доступом (таємна інформація, для службового користування, конфіденційна), тобто, які не підлягають розповсюдженню чи передаванню іншим суб'єктам, окрім випадків, передбачених законодавством. На сучасному історичному етапі розвитку інформаційних та інформаційно-телекомунікаційних технологій лєвова частка вказаних інформаційних ресурсів зберігається в електронних базах даних, її опрацювання відбувається з використанням відповідних програмно-технічних комплексів, тому забезпечення їх безпеки (захисту) є однією з найважливіших проблем обігу інформації з обмеженим доступом в інформаційно-телекомунікаційних системах Національної поліції. Встановлено, що причиною цього є не лише відсутність законодавчого закріплення окремих понять, а й труднощі щодо формулювання таких

дефініцій, зокрема, пов'язаних із широким спектром їх використання та сферами діяльності, де їх застосовують. На підставі цього запропоновано таке трактування такого поняття, як «інформаційні ресурси» з огляду сфери діяльності Національної поліції: інформаційні ресурси Національної поліції – це окремі документи та їхні масиви, результати інтелектуальної, творчої, службової, інформаційної та аналітичної діяльності персоналу, банки та бази даних, інформаційні системи (підсистеми) і технології, архіви та інші фонди, які містять дані (відомості), зафіксовані на відповідних носіях інформації і є об'єктами права власності Національної поліції (МВС України) та мають відповідну споживчу цінність.

5. Обґрунтовано висновок про те, що інформація з обмеженим доступом є одним із видів інформації як соціального та правового явища. З погляду загальної класифікації інформаційних об'єктів інформація з обмеженим доступом є особливим видом оперативної соціальної, спрямованої інформації. Це дає підстави відносити до інформації з обмеженим доступом лише ту інформацію, яка наявна у межах соціальних відносин і призначена для певного кола суб'єктів, для вирішення конкретних завдань. Позначено такі ознаки, які якісно відрізняють інформацію з обмеженим доступом від інших видів інформації: невідомість широкому колу осіб; належність певним суб'єктним складом; застосування розпорядником інформації заходів, які спрямовані обмежити вільний доступ третіх осіб до інформаційних ресурсів; наявність вагомої суспільної значимості інформації щодо її невідомості третім особам; відповідність обмеженням, встановленим чинними нормативно-правовими актами. Інформацію з обмеженим доступом як вид інформації, як системоутворюючу категорію, що охоплює своїм змістом увесь обсяг інформації, яка не є загальнодоступною, треба розглядати як самостійний об'єкт, її не можна отожднювати з іншими об'єктами інформаційних правовідносин. На відміну від інформації, яка є об'єктом інтелектуальної власності, інформація з обмеженим доступом може і не бути творчою.

За оригінальними засадами проведена наукова класифікація всієї сукупності окремих відомостей, вільний доступ до яких обмежується чинним законодавством. В основу класифі-

кації покладено складну ознаку, що одночасно поєднує особливості суб'єктного складу, способу виникнення правового режиму і змісту (характеру) інформаційних ресурсів, що становлять інформацію з обмеженим доступом. Із використанням цієї основи для класифікації вся інформація з обмеженим доступом представлена складною системою різних видів інформації з обмеженим доступом, які об'єднуються у три групи: державна таємниця, службова та конфіденційна інформація. У той же час конфіденційною визнано будь-яку інформацію з обмеженим доступом, яка не містить ознак державної таємниці або службової інформації.

Вважаємо, що запропонований спосіб і структура класифікації можуть бути покладені в загальну єдину систему комплексного адміністративно-правового регулювання обігу інформації з обмеженим доступом. Обґрунтовано, що нормативний акт, який містить загальні положення про класифікації інформації з обмеженим доступом, має бути не нижчим від рівня закону.

6. Доведено, що наявні нормативно-правові засади в Україні не охоплюють увесь спектр сучасних загроз безпеці інформації, передусім інформації з обмеженим доступом, що циркулює в спеціалізованих інформаційно-пошукових та інформаційно-телекомунікаційних системах Національної поліції, а тому мають бути істотно переглянуті та доповнені. Зокрема, є потреба на організаційно-правовому рівні чітко ідентифікувати проблему безпечного функціонування спеціалізованих інформаційних систем, визначити основні загрози у сфері захисту інформації та своєчасно надавати нові, сучасні нормативно-правові засоби для протидії цим загрозам. Окреслено основні напрями удосконалення діяльності Національної поліції у галузі опрацювання інформації з обмеженим доступом, враховуючи нинішній стан проведення реформ діяльності Національної поліції, сучасні світові тенденції розвитку інформаційно-телекомунікаційних технологій, системи інформаційно-технічного забезпечення МВС та Національної поліції. Такими напрямами є удосконалення нормативно-правового регулювання інформаційних відносин; удосконалення якості підготовки кадрового потенціалу; удосконалення існуючих та створення нових інформаційних

мереж, систем; удосконалення організаційно-технічного забезпечення захисту інформації. Обґрунтовано та підтримано пропозиції інших учених щодо потреби систематизації (кодифікації) українського нормативно-правового забезпечення, що регламентує інформаційну діяльність, узгодити його з міжнародними стандартами, що дасть можливість удосконалити існуюче та розробити нове нормативно-правове забезпечення для подальшої інформаційної діяльності підрозділів Національної поліції у сфері обігу інформації з обмеженим доступом. Доцільно процес створення комплексних систем захисту інформації в спеціалізованих інформаційних системах Національної поліції поділити на одинадцять логічних етапів їх побудови та експлуатації. Для кожного етапу визначено основний набір заходів, які необхідно провести.

7. Розглянувши шляхи удосконалення інформаційної діяльності Національної поліції у сфері обігу інформації з обмеженим доступом в інформаційно-телекомунікаційних системах запропоновано, з метою удосконалення організаційно-кадрового забезпечення інформаційної діяльності Національної поліції, на базі закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання організувати навчальний процес підготовки бакалаврів, магістрів, курсів первинної підготовки, курсів підвищення кваліфікації так, щоб вони мали змогу використовувати у навчальному процесі структуру (навчальну чи діючу) наявних чи нових впроваджуваних інформаційних систем для отримання теоретичних знань і практичних навиків.

Досвід інформаційної діяльності поліції деяких європейських держав у межах удосконалення існуючих та створення нових інформаційних систем і мережу діяльності Національної поліції, вказує на необхідність створення у системі МВС України єдиного інтегрованого середовища обміну даними з урахуванням інтероперабельності наявних електронних даних, створення нових та удосконалення уже існуючих інформаційно-пошукових та інформаційно-телекомунікаційних систем. На першочерговому плані удосконалення та створення таких систем мають стати: біометрична система ідентифікації осіб у режимі реального часу; єдина інформаційно-пошукова система реєстрації зброї; система автоматичної фіксації порушень

правил дорожнього руху; система обміну інформацією з обмеженим доступом.

Запропоновано у межах удосконалення організаційно-технічного забезпечення захисту інформації у спеціалізованих системах і мережах розробити та розпочати виконання низки заходів з підвищення рівня безпеки роботи з інформаційними ресурсами у спеціалізованих інформаційних системах Національної поліції.

Обґрунтовано необхідність проводити удосконалення організаційно-правових засад захисту інформації у спеціалізованих інформаційних системах на основі та використанні міжнародних стандартів. Для цього запропоновано адаптувати стандарти ISO/IEC серії 27000 до українського законодавства, чи розробити якісно нові, власні стандарти забезпечення захисту інформації у спеціалізованих інформаційно-телекомунікаційних системах, які можна буде застосовувати під час побудови систем захисту спеціалізованих інформаційних та інформаційно-телекомунікаційних систем Національної поліції.

8. Запропоновано зміни та доповнення до чинного законодавства, зокрема: до Порядку організації електронної інформаційної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів, Положення про інформаційно-телекомунікаційну систему «Інформаційний портал Національної поліції», Інструкції з організації реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події та оперативного інформування в органах (підрозділах) Національної поліції, запропоновано Перелік відомостей, що становлять конфіденційну інформацію в системі Міністерства внутрішніх справ України.

Список використаних джерел

1. Арістова І. В. Державна інформаційна політика та її реалізація в діяльності органів внутрішніх справ України: організаційно-правові засади : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 / Нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2002. 408 с. URL: <http://meگو.informaterial/informatsiynne-zabezpechennya-operativno-rozshukovoi-diyalnostiov-ukraini?page=4>.
2. Балинська О. М., Гарасимів Т. З. Проблеми теорії держави і права : навч. посібник. Вид. 2-ге, допов. і переробл. Львів : Вид-во ЛьвДУВС, 2010. 416 с.
3. Балинська О. М. Семіотика права : монографія. Львів : ЛьвДУВС, 2013. 416 с.
4. Баскаков В. Інформація з обмеженим доступом: поняття і ознаки. *Актуальні проблеми державотворення* : матеріали наук.-практ. конференції (Київ, 28 червня 2011 р.). Київ : ФОП Ліпкан О. С., 2011. С. 47–49.
5. Бесяков К. І. Інформатизація в Україні: проблеми організаційного, правового та наукового забезпечення : монографія. Київ : КВІЦ, 2008. 576 с.
6. Белєвцева В. В. Правовий режим інформаційних ресурсів. *Інформація і право*. 2011. № 3 (3). С. 41–46.
7. Бочковий О. В. Ігнорування інформаційно-технічного прогресу органами досудового розслідування в Україні: хронічна риса чи тимчасове явище? *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е. О. Дідоренка*. 2016. Вип. 3. С. 223–231.
8. Бурячок В. Л., Толубко В. Б., Хорошко В. О., Толюпа С. В. Інформаційна та кібербезпека: соціотехнічний аспект : підручник / за заг. ред. д-ра техн. наук, проф. В. Б. Толубка. Київ : ДУТ, 2015. 288 с.
9. Відділ розробки інформаційних систем. Черних С. П., Іщенко О. М., Аршинов І. А. *Від арифмометра до високих технологій. До 40-ї річниці створення інформаційної служби МВС України*. Запоріжжя : Просвіта, 2012. Т. 1. 472 с.

10. Власенко Д. В. Сучасний стан адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України. *Право і суспільство*. 2016. № 4 (2). С. 125–130.
11. Гавловський В. Д., Колпак Р. Л., Цимбалюк В. С. Поступ України до інформаційного суспільства. *Сучасні проблеми інформатизації органів внутрішніх справ України* : матеріали Міжвуз. наук.-практ. конференції (Київ, 15 березня 2001 р.). Київ : НАВСУ, 2002. С. 100–104.
12. Ганжа Л. Інформаційний кодекс: реанімація привида, який харчується мільйонами. *Українська правда*. 26.06.2015. URL: <http://www.pravda.com.ua/columns/2015/06/26/7072512/>.
13. Гете И. В. Избранные философские произведения. Москва : Мысль, 1964. 310 с.
14. Головний сервісний центр МВС України. Порядок доступу до НАІС. URL: <http://hsc.gov.ua/poslugi/poryadok-dostupu-do-naic/>.
15. Голосніченко Д. І. Теорія Повноважень: вітчизняний та зарубіжний досвід їх формування : монографія. Київ : Г. А. М., 2009. 356 с.
16. Горпинченко Є. Г. Система централізованого управління нарядами патрульної поліції. *Проблеми застосування інформаційних технологій, спеціальних технічних засобів у діяльності ОВС та навчальному процесі* : збірник наук. статей за матеріалами доповідей наук.-практ. конференції 17 грудня 2015 р. / упоряд. Т. В. Магеровська. Львів : ЛьвДУВС, 2015. С. 8–10.
17. Готування інформаційно-аналітичних документів в органах внутрішніх справ / П. П. Підюков, В. Д. Сущенко, О. А. Лупало та ін. Київ : ВПЦ МВС України, 2005. 51 с.
18. Гривняк С. О., Рудий Т. В. До питання становлення інформаційно-аналітичних підрозділів Національної поліції України: історико-правовий аспект. *Теорія та практика протидії злочинності у сучасних умовах* : збірник тез Міжнар. наук.-практ. конференції (м. Львів, 9 листопада 2018 р.) / упоряд. О. В. Авраменко, С. С. Гнатюк, І. В. Красницький, С. І. Мельник. Львів : ЛьвДУВС, 2018. С. 68–69.
19. Дабіджа Д. В. Використання обліків та автоматизованих систем при розслідуванні кримінальних правопорушень : дис. ... канд. юрид. наук. спец. 12.00.09 / Національна академія внутрішніх справ. Київ, 2017. 288 с.

20. Декарт Р. Сочинения : в 2 т. Москва : Изд-во Москов. ун-та, 1898. с.
21. Департамент інформаційно-аналітичної підтримки Національної поліції України. URL: <http://old.npu.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/1820541>.
22. Державне управління в Україні / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. В. Б. Авер'янова. Київ : Вид-во «СОМІ», 1999. 266 с.
23. Дзьобань О. П., Яроцький В. Л. Герменевтичний метод у сучасних цивілістичних дослідженнях: до питання про доцільність. *Інформація і право*. 2017. № 2 (21). С. 5–12.
24. Довгань О. Д. Інформаційні ресурси: національні та державні, зміст, поняття. *Інформація і право*. 2015. № 3 (15). С. 85–91.
25. Додонов А. Г., Ландэ Д. В., Коженевский С. Р., Путятин В. Г. Компьютерные информационные системы и хранилища данных. Толковый словарь. Киев : Феникс ; ИПРИ НАН Украины, 2013. 554 с.
26. ДСТУ 4423-1:2005. Керування документаційними процесами. Ч. 1. Основні положення (ISO 15489-1:2001, MOD).
27. Єсімов С. С. Інформаційно-аналітична діяльність МВС України як об'єкт правового регулювання. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ* / гол. ред. Р. І. Благута. Львів : ЛьвДУВС, 2017. № 1. С. 184–195.
28. Загальна теорія держави і права / М. Цвік, О. Петришин, Л. Авраменко та ін. ; за ред. М. Цвіка, О. Петришина. Харків : Право, 2009. 684 с.
29. Загальна теорія держави та права : підручник / під ред. В. В. Копейчикова. Київ : Юрінком Інтер, 2000. 640 с.
30. Закон України «Про Національну поліцію» : наук.-практ. комент. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, доц. В. В. Сокурєнка ; О. І. Безпалова, К. Ю. Мельник, О. О. Юхно та ін. ; передм. В. В. Сокурєнка. Харків, 2016. 408 с.
31. Золотарьова Н. І. Методологія дослідження адміністративної діяльності правоохоронних органів у сфері екологічної безпеки. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2013. Вип. 4 (20). С. 114–118.
32. Інструкція з використання системи відеофіксації номерних знаків транспортних засобів «ВІДЕОКОНТРОЛЬ-Рубіж» : наказ МВС України від 23.11.2012 р. № 1080 дск (втратив чинність).

33. Інформатика та інформаційні технології / Б. В. Щур, І. С. Керницький, В. В. Сенік та ін. ; за ред. Б. В. Щура. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2010. 536 с.
34. Іщенко О. М., Черних С. П., Аршинов І. А. Історія створення інформаційного підрозділу органів внутрішніх справ України. *Черних С. П., Іщенко О. М., Аршинов І. А. Від арифмометра до високіх технологій. До 40-ї річниці створення інформаційної служби МВС України*. Запоріжжя : Просвіта, 2012. Т. 2. С. 11–15.
35. Капіца Ю. М. Проблеми правової охорони комерційної таємниці, ноу-хау та конфіденційної інформації в праві України: реферативний огляд чинного законодавства та практика його застосування / за ред. В. В. Цветкова, Є. Б. Кубко. Київ : Салом, 2000. 296 с.
36. Катеринчук І. П. Актуальні проблеми інформаційного забезпечення правоохоронних органів України. *Форум права*. 2011. № 2. С. 376–380.
37. Катеринчук І. П. Правові засади інформаційного забезпечення діяльності правоохоронних органів України : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 / Держ. НДІ М-ва внутр. справ України. Київ, 2015. 41 с.
38. Кельман М. Методологія сучасного правознавства: становлення та основні напрями розвитку. *Психологія і суспільство*. 2015. № 4. С. 33–46.
39. Кельман М. С. Сучасні методологічні уявлення про розмаїття правової проблематики. URL: <http://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/jun/4834/kelman1.pdf>.
40. Кельман М. С., Мурашин О. Г. Загальна теорія держави і права : підручник. Київ : Кондор, 2006. 477 с.
41. Кельман М. С. Юридична наука: проблеми методології : монографія. Тернопіль : Терно-граф, 2011. 540 с.
42. Керимов Д. А. Методологія права (предмет, функції, проблеми філософії права). Москва : Норма, 2000. 156 с.
43. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. № 8073-Х. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/80732-10/>.
44. Колісник Т. П. Особливості системи навчання інформатики курсантів у вищих навчальних закладах МВС України. *Право і Безпека*. 2009. № 4. С. 220–222.

45. Конвенція про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних. Страсбург, 28 січня 1981 р. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_326.
46. Конституція України від 28 червня 1996 р. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
47. Концепція (нова редакція) програми інформатизації системи Міністерства внутрішніх справ України на 2018–2020 роки : затв. рішенням колегії МВС 05 листопада 2018 р. № 18 КМ. URL: https://mvs.gov.ua/upload/file/koncers_ua_nformatizac_mvs_12.12.2018.pdf.
48. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки: схвалено розпорядженням КМУ від 17 січня 2018 р. № 67-р. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80>.
49. Концепція формування системи національних електронних інформаційних ресурсів : затв. розпорядженням КМУ від 5 травня 2003 р. № 259-р. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/259-2003-%F0>.
50. Кормич Б. А. Інформаційне право : підручник. Харків : БУРУН і К., 2011. 334 с.
51. Кормич Б. А. Організаційно-правові основи політики інформаційної безпеки України : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07 / Одеська національна юридична академія. Одеса, 2004. 41 с.
52. Кудінов В. А. Оцінка ефективності комплексної системи захисту інформації в системі оперативного інформування МВС України. Сучасна спеціальна техніка. 2011. № 1. С. 91–96.
53. Кудінов В. А., Смаглюк В. М., Ігнатушко Ю. І., Іщенко В. А. Інформаційні технології в правоохоронній діяльності : посібник. Київ : НАВСУ, 2013. 82 с.
54. Линдер И. Б., Чуркин С. А. Спецслужбы России за 1000 лет : материалы секретных фондов. Москва : Рипол Класик, 2006. 736 с.
55. Литвин Н. А. Деякі особливості застосування інформаційних ресурсів органами державної фіскальної служби України. *Порівняльно-аналітичне право* : електрон. наук. фахове вид. 2016. № 2. С. 144–146. URL: http://www.par.in.ua/2_2016/43.pdf.

56. Ліпкан В. А., Баскаков В. Ю. Адміністративно-правовий режим інформації з обмеженим доступом в Україні. Київ : ФОРМ О. С. Ліпкан, 2013. 344 с.
57. Ліпкан В. А., Капінус Л. І. Доступ до інформації з обмеженим доступом: проблеми вироблення уніфікованих дефініцій. *Публічне право*. 2013. № 4. С. 45–53.
58. Ліпкан В. А., Максименко Ю. Є., Желіховський В. М. Інформаційна безпека України в умовах євроінтеграції : навч. посібник. Київ : КНТ, 2006. 280 с.
59. Мандзюк О. Л. Податкова інформація з обмеженим доступом: окремі аспекти. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2014. Вип. 24, т. 3. С. 80–82.
60. Маркарян Г. О. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності правоохоронних органів у сфері протидії нелегальній міграції. *Європейські перспективи*. 2013. № 6. С. 122–127.
61. Марутян Р. Інформаційні ресурси: нові підходи до визначення поняття. *Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї*. Київ, 2009. Вип. 18. С. 93–104.
62. Мастяниця Й. І. Інформаційні ресурси України: проблеми державного регулювання : монографія. Київ : НІСД, 2006. 141 с.
63. Мелашенко В. Ф. Конституційне право як наука і навчальна дисципліна. *Конституційне право України / за ред. В. Ф. Погорілка*. Київ : Наук. думка, 2002. 158 с.
64. Митний кодекс України від 13 березня 2012 р. № 4495-VI. *База даних «Законодавство України» / ВР України*. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17/>.
65. Мовчан А. В. Інформаційно-аналітична робота в оперативно-розшуковій діяльності Національної поліції України : навч. посібник. Львів : ЛьвДУВС, 2017. 244 с.
66. НАІС. Про підприємство. URL: <https://nais.gov.ua/about>.
67. Науково-практичний коментар Закону України «Про Національну поліцію» / кол. авт.; кер. авт. кол. д-р юрид. наук, доц. Т. П. Мінка. Дніпро : Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2017. 480 с.
68. Науково-практичний коментар розділів IV «Повноваження поліції» та розділів V «Поліцейські заходи» Закону України «Про національну поліцію» : наук.-практ. комент. / Т. П. Мінка, О. Г. Комісаров, Р. В. Миронюк та ін. Харків : Право, 2016. 178 с.

69. Наша служба уголовный розыск: историко-художественно-публицистический сборник: к 80-летию уголовного розыска России. Москва : Олимп, 1998. 320 с.
70. НД ТЗІ 1.1-005-07. Захист інформації на об'єктах інформаційної діяльності. Створення комплексу технічного захисту інформації. Основні положення : затв. наказом Адміністрації Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України від 12.12.2007 р. № 232. Київ, 2007.
71. НД ТЗІ 2.1-002-07. Захист інформації на об'єктах інформаційної діяльності. Випробування комплексу ТЗІ. Основні положення : затв. наказом Адміністрації Держспецзв'язку від 12.12.2007 р. № 232. Київ, 2007.
72. НД ТЗІ 2.5-004-99. Критерії оцінки захищеності інформації комп'ютерних систем від несанкціонованого доступу : затв. наказом Департаменту спеціальних телекомунікаційних систем та захисту інформації Служби безпеки України від 28 квітня 1999 р. № 22, із змінами згідно наказу Адміністрації Держспецзв'язку від 28.12.2012 р. № 806. URL: http://www.archives.gov.ua/Archives/Info/ND_TZI_2.5-004-99.pdf.
73. НД ТЗІ 3.1-001-07. Захист інформації на об'єктах інформаційної діяльності. Створення комплексів технічного захисту інформації. Передпроектні роботи : затв. наказом Адміністрації Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України від 12.12.2007 р. № 232. [Чинний від 2007-12-12]. Київ, 2007.
74. НД ТЗІ 3.3-001-07. Захист інформації на об'єктах інформаційної діяльності. Створення комплексу технічного захисту інформації. Порядок розроблення та впровадження заходів із захисту інформації : затв. наказом Адміністрації Держспецзв'язку від 12.12.2007 р. № 232. Київ, 2007.
75. НД ТЗІ 3.7-001-99. Методичні вказівки щодо розробки технічного завдання на створення комплексної системи захисту інформації в автоматизованій системі : затв. наказом Департаменту спеціальних телекомунікаційних систем та захисту інформації Служби безпеки України від 28 квітня 1999 р. № 22 (зі зміною № 1, затв. наказом Департаменту СТСЗІ СБ України від 18.06.02 р. № 37 та із змінами згідно наказу Адміністрації Держспецзв'язку від 28.12.2012 р. № 806. URL: <https://dsszzi.gov.ua/dsszzi/doccatalog/document?id=106349>.

76. Негодченко В. О. Адміністративно-правове забезпечення державної інформаційної політики органами Національної поліції України : монографія / МВС України, Харківський національний університет внутрішніх справ. Харків : Діса плюс, 2016. 473 с.
77. Негодченко В. О. Особливості забезпечення органами Національної поліції України захисту інформації з обмеженим доступом. *Особливості розвитку публічного та приватного права в Україні* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конференції (м. Харків, 15–16 липня 2016 р.). Харків : Асоц. аспірантів-юристів, 2016. С. 32–36.
78. О введении в действие Положения о Республиканском информационном центре МВД Украинской ССР : приказ МВД УССР от 29 декабря 1972 г. № 0209 (не таємно – висновок № 12 від 25.09.2012).
79. О преобразовании Республиканского информационного центра МВД УССР в Республиканский научно-исследовательский информационный центр МВД УССР : Постановление Государственного Комитета Совета Министров СССР по науке и технике от 5 февраля 1974 г. № 7.
80. Об изменении структуры и штатов МВД УССР : приказ МВД СССР от 2 июня 1972 г. № 0303 (розсекречено – висновок № 198 від 05.02.2003).
81. Об объявлении типовой структуры информационных центров при МВД – УВД и временных типовых штатов вычислительных подразделений : приказ МВД СССР от 17 мая 1971 г. № 0322 (розсекречено – висновок № 197 від 31.01.2003).
82. Об организации 1-го специального отдела НКВД СССР : приказ народного комиссара внутренних дел Союза ССР от 28 февраля 1941 г. № 00232. URL: http://www.hrono.info/dokum/194_dok/19410228nkvd.php.
83. Общая теория права и государства : учебник / под ред. В. Лазарева. 3-е изд., перераб. и доп. Москва : Юристъ, 2001. 520 с.
84. Овчинский С. С. Оперативно-розыскная информация / под ред. А. С. Овчинского, В. С. Овчинского. Москва : ИНФА, 2000. 367 с.
85. Організаційно-правовий супровід захисту інформаційних систем підрозділів Національної поліції України на основі міжнародних стандартів / Т. В. Рудий, О. В. Захарова, В. В. Сенік, С. В. Сенік, М. І. Ізьо. *Науковий вісник Львівського державного університету*

внутрішніх справ. Серія юридична / гол. ред. Р. І. Благута. Львів : ЛьвДУВС, 2017. Вип. 2. С. 213–225.

86. Пеньков С., Шендрик А. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності оперативних підрозділів Міністерства внутрішніх справ України: нормативно-правове регулювання. *Национальный юридический журнал: теория и практика*. 2015. № 4, ч. 2. URL: jurnaluljuridic.in.ua/archive/2015/4/part_2/31.pdf.
87. Перепелиця М. М., Володько А. Г. Порядок формування інформаційних пошукових систем у системі МВС. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2016. № 2. С. 75–85.
88. Пирожкова Ю. Адміністративно-правове регулювання у сфері автомобілебудування в Україні: організаційно-правовий аспект : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2008. 230 с.
89. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
90. Подлевський Б. М., Рикалюк Р. Є. Теорія інформації: підручник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2018. 342 с.
91. Політологія : підручник / ред. О. В. Бабкіна, В. П. Горбатенко. Київ : Академія, 2003. 528 с.
92. Положення про державну експертизу в сфері технічного захисту інформації : затв. наказом Адміністрації Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України від 16.05.2007 р. № 93. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0820-07>.
93. Положення про Національну поліцію : затв. Постановою КМУ від 28 жовтня 2015 р. № 877. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-%D0%BF>.
94. Порядок захисту державних інформаційних ресурсів і інформаційно-телекомунікаційних систем : наказ Департаменту спеціальних телекомунікаційних систем та захисту інформації Служби безпеки України від 24 грудня 2001 р. № 76. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0027-02> (втратив чинність).
95. Порядок організації та забезпечення режиму секретності в державних органах, органах місцевого самоврядування, на під-

- приємствах, в установах і організаціях : Постанова КМУ від 18 грудня 2013 р. № 939.
96. Порядок проведення робіт із створення комплексної системи захисту інформації в інформаційно-телекомунікаційній системі. НД ТЗІ 3.7-003-05 : затв. наказом Департаменту спеціальних телекомунікаційних систем та захисту інформації Служби безпеки України від 08 листопада 2005 р. № 125. URL: http://www.dsszzi.gov.ua/dsszzi/control/uk/publish/article?art_id=46074&cat_id=38835.
97. Правове забезпечення інформаційної діяльності в Україні / за заг. ред. Ю. С. Шемшученка, І. С. Чижа. Київ : Юридична думка, 2006. 384 с.
98. Про бібліотеки і бібліотечну справу : Закон України від 27 січня 1995 р. № 32/95-ВР. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/32/95-%D0%B2%D1%80>.
99. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту : Закон України від 8 липня 2011 р. № 3671-VI. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3671-17>.
100. Про введення в експлуатацію системи відеофіксації номерних знаків «ВІДЕОКОНТРОЛЬ-Рубіж» : наказ МВС України від 29 грудня 2011 р. № 875 (втратив чинність).
101. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України : Постанова КМУ від 10 квітня 2019 р. № 329. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/329-2019-%D0%BF#n2>.
102. Про внесення змін до Закону України «Про інформацію» : Закон України від 13 січня 2011 р. № 2938-VI. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2938-17>.
103. Про Всеукраїнський перепис населення : Закон України від 19 жовтня 2000 р. № 2058-III. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2058-14>.
104. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів : Закон України від 23 грудня 1993 р. № 3781-XII. *База даних*

«Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3781-12>.

105. Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб : Закон України від 4 березня 1998 р. № 160/98-ВР. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/160/98-%D0%B2%D1%80>.
106. Про державну таємницю : Закон України від 21 січня 1994 р. № 3855-XII. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3855-12/>.
107. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13 січня 2011 р. № 2939-VII. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>.
108. Про доступ до судових рішень : Закон України від 22 грудня 2005 р. № 3262-IV. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3262-15>.
109. Про електронні довірчі послуги : Закон України від 5 жовтня 2017 р. № 2155-VIII. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19>.
110. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22 травня 2003 р. № 851-IV. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/851-15>.
111. Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві : Закон України від 23 грудня 1993 р. № 3782-XII. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3782-12>.
112. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування : Закон України від 9 липня 2003 р. № 1058-IV. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1058-15/>.
113. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 7 грудня 2017 р. № 2229-VIII. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2229-19?nreg=2229-19&find=1&text=%EA%EE%ED%F4%B3%E4%E5%ED%F6&x=7&y=5>.
114. Про затвердження Зводу відомостей, що становлять державну таємницю : наказ СБУ від 12.08.2005 р. № 440. База даних «За-

конодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0902-05>.

115. Про затвердження Змін до Зводу відомостей, що становлять державну таємницю : наказ СБУ від 18.04.2017 р. № 223. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0580-17/paran14#n14>.
116. Про затвердження Змін до наказу МВС України від 12 жовтня 2009 р. № 436 : наказ МВС України від 16.05.2013 р. № 460. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0867-13>.
117. Про затвердження Інструкції з формування та ведення інформаційної підсистеми «Гарпун» інформаційно-телекомунікаційної системи «Інформаційний портал Національної поліції України» : наказ МВС України від 13.06.2018 р. № 497.
118. Про затвердження Інструкції про порядок ведення обліку, зберігання, використання і знищення документів та інших матеріальних носіїв інформації, що містять службову інформацію, у системі Міністерства внутрішніх справ України : наказ МВС України від 03.02.2017 р. № 88.
119. Про затвердження Інструкції про порядок обліку, зберігання і використання документів, справ, видань та інших матеріальних носіїв інформації, які містять службову інформацію : Постанова КМУ від 27 листопада 1998 р. № 1893. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1893-98-%D0%BF>.
120. Про затвердження Інструкції про порядок прийому, реєстрації, розгляду запитів на публічну інформацію та відшкодування запитувачами фактичних витрат на копіювання та друк документів у системі МВС України : наказ МВС України від 27.03.2012 р. № 245. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0561-12>.
121. Про затвердження Концепції розвитку системи інформаційного забезпечення органів внутрішніх справ України на 1998–2000 роки та Програми інформатизації органів внутрішніх справ України на 1998–2000 роки : наказ МВС України від 14 травня 1998 р. № 357.

122. Про затвердження Переліку відомостей, що становлять службову інформацію в системі Міністерства внутрішніх справ України : наказ МВС від 26 грудня 2016 р. № 1351. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/MVS682>.
123. Про затвердження Переліку відомостей, що становлять службову інформацію в системі Національної поліції України : наказ МВС України від 12 жовтня 2018 р. № 945.
124. Про затвердження Переліку відомостей, що становлять службову інформацію в системі Національної поліції України : наказ МВС України від 10.05.2016 р. № 385. URL: <http://tranzit.ltd.ua/pakaz/> (втратив чинність).
125. Про затвердження Положення про автоматизовану інформаційну систему оперативного призначення єдиної інформаційної системи МВС : наказ МВС України від 20.10.2017 р. № 870.
126. Про затвердження Положення про Департамент аналітичної роботи та організації управління Міністерства внутрішніх справ України : наказ від 4 грудня 2015 р. № 1542. Із змінами і доповненнями, внесеними наказами Міністерства внутрішніх справ України від 12 червня 2017 р. № 488, від 4 липня 2017 р. № 566.
127. Про затвердження Положення про Департамент інформатизації Міністерства внутрішніх справ України : наказ МВС України від 31 січня 2018 р. № 70. URL: <http://document.ua/pro-zatverdzhennja-polozhennja-pro-departament-informatizaci-doc336569.html>.
128. Про затвердження Положення про Департамент інформаційних технологій Міністерства внутрішніх справ України : наказ МВС України від 14 грудня 2015 р. № 1572 (втратив чинність від 31.01.18 № 70).
129. Про затвердження Положення про Департамент організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування Національної поліції України : наказ Національної поліції України від 27 листопада 2015 р. № 126.
130. Про затвердження Положення про єдину цифрову відомчу телекомунікаційну мережу МВС : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 04.07.2016 р. № 596. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1055-16/paran15#n15>.

131. Про затвердження Положення про Інтегровану інформаційно-пошукову систему органів внутрішніх справ України : наказ МВС України від 12 жовтня 2009 р. № 436.
132. Про затвердження Положення про інтегровану міжвідомчу інформаційно-телекомунікаційну систему щодо контролю осіб, транспортних засобів та вантажів, які перетинають державний кордон : наказ Адміністрації ДПС України, ДМС України, ДПА України, МВС України, МЗС України, Міністерства праці та соціальної політики України, СБУ, СЗР України від 03.04.2008 р. № 284/287/214/150/64/175/266/75. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0396-08>.
133. Про затвердження Положення про інформаційно-пошукову систему «Скорпіон» Головного управління по боротьбі з організованою злочинністю МВС України : наказ МВС України від 24.09.2012 р. № 825.
134. Про затвердження Положення про інформаційно-телекомунікаційну систему «Інформаційний портал Національної поліції України» : наказ МВС України від 03.08.2017 р. № 676. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1059-17>.
135. Про затвердження Порядку організації доступу до інформаційних ресурсів під час інформаційної взаємодії між Міністерством внутрішніх справ України, Державною міграційною службою України та Державною прикордонною службою України : наказ МВС України від 26.09.2013 р. № 920.
136. Про затвердження Програми створення єдиної цифрової відомчої телекомунікаційної мережі МВС України : наказ МВС України від 02 лютого 2006 р. № 112.
137. Про затвердження Програми створення Інтегрованої інформаційно-пошукової системи органів внутрішніх справ України : наказ МВС України від 07 червня 2006 р. № 571.
138. Про затвердження Типової інструкції про порядок ведення обліку, зберігання, використання і знищення документів та інших матеріальних носіїв інформації, що містять службову інформацію : Постанова Кабінету Міністрів України від 19 жовтня 2016 р. № 736. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/736-2016-%D0%BF>.

139. Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах : Закон України від 5 липня 1994 р. № 80/94-ВР. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80/>.
140. Про захист персональних даних : Закон України від 1 червня 2010 р. № 2297-VI. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2297-17/>.
141. Про звернення громадян : Закон України від 2 жовтня 1996 р. № 393/96-ВР. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80/>.
142. Про інформацію : Закон України 2 жовтня 1992 р. № 2657-XII. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2657-12/>.
143. Про Концепцію Національної програми інформатизації : Закон України від 4 лютого 1998 р. № 75/98-ВР. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/75/98-%D0%B2%D1%80/page>.
144. Про міліцію : Закон України від 20 грудня 1990 р. № 565-XII. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/565-12> (втратив чинність).
145. Про національну безпеку України : Закон України від 21 червня 2018 р. № 2469-VIII. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>.
146. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19/>.
147. Про Національну програму інформатизації : Закон України від 4 лютого 1998 р. № 74/98-ВР. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/74/98-%D0%B2%D1%80>.
148. Про недержавне пенсійне страхування : Закон України від 9 липня 2003 р. № 1057-IV. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1057-15/>.
149. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18 лютого 1992 р. № 2135-XII. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2135-12/>.

150. Про оплату праці : Закон України від 24 березня 1995 р. № 108/95-ВР. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80>.
151. Про організацію використання систем відеоспостереження органами (підрозділами) поліції : наказ Національної поліції України від 12 лютого 2019 р. № 141.
152. Про організацію доступу до відомостей персонально-довідкового обліку єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ України : наказ МВС України від 29.11.2016 р. № 1256. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0022-17>.
153. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України : Закон України від 5 жовтня 2017 р. № 2163-VIII. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19>.
154. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі : Закон України від 15 грудня 1993 р. № 3687-XII. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3687-12/>.
155. Про поховання та похоронну справу : Закон України 10 липня 2003 р. № 1102-IV. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1102-15>.
156. Про прийняття національних нормативних документів, гармонізованих з європейськими нормативними документами, поправки до національного нормативного документа, скасування національних нормативних документів : наказ Державного підприємства «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості» від 04.08.2017 р. № 207. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0207774-17>.
157. Про прийняття національних нормативних документів : наказ Державного підприємства «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості» від 24.09.2018 р. № 337. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0337774-18>.

158. Про прийняття національних стандартів, про прийняття поправок до національних стандартів : наказ Державного підприємства «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості» від 10.12.2018 р. № 470. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0470774-18>.
159. Про прийняття нормативних документів України, гармонізованих з міжнародними та європейськими нормативними документами, скасування національних стандартів України : наказ Державного підприємства «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості» від 18.12.2015 р. № 193. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0193774-15>.
160. Про прийняття та скасування національних стандартів : наказ Державного підприємства «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості» від 10.12.2018 р. № 474. URL: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=80052.
161. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про Доктрину інформаційної безпеки України» : Указ Президента України від 29 грудня 2016 року № 47/2017. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/472017-21374>.
162. Про стандартизацію : Закон України від 5 червня 2014 р. № 1315-VII. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1315-18>.
163. Про створення Інтегрованої інформаційно-пошукової системи органів внутрішніх справ України : наказ МВС України від 18 липня 2003 р. № 786.
164. Про створення корпоративної інформаційної мережі ОВС України : наказ МВС України від 26 березня 2002 р. № 302.
165. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації : розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 р. № 67-р. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80>.

166. Про телебачення та радіомовлення : Закон України від 21 грудня 1993 р. № 3759-XII. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3759-12/>.
167. Про телекомунікації : Закон України від 18 листопада 2003 р. № 1280-IV. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1280-15/>.
168. Проблеми та перспективи удосконалення законодавства щодо інформаційного забезпечення правоохоронних органів / В. І. Цимбалюк, Ю. П. Олексін, І. В. Міщук, О. М. Петровський, В. В. Сахнюк. URL: <https://www.sworld.com.ua/simpoz9/30.pdf>.
169. Проблеми чинної вітчизняної нормативно-правової бази у сфері боротьби з кіберзлочинністю: основні напрями реформування. Аналітична записка / Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/454/>.
170. Програма інформатизації органів внутрішніх справ України на 2000–2005 роки : рішення колегії МВС України від 28 грудня 1999 р. № 8км/1.
171. Програма робіт з національної стандартизації. ДП «УкрНДНЦ». URL: http://ukrndnc.org.ua/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=39&Itemid=235.
172. Рабінович П. М. *Методологія юридичної науки. Юридична енциклопедія* : в 6 т. / голова редкол. Ю. С. Шемшученко. Київ : Вид-во Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1998–2004. Т. 3: К–М. 2001. 789 с.
173. Рабінович П. *Основи загальної теорії держави і права*. Київ : Атіка, 1995. 176 с.
174. Ропак Н. *Категория цели: проблемы исследования*. Москва : Мысль, 1980. 126 с.
175. Рудий Т. В., Магеровська Т. В., Сенік С. В. Окремі аспекти проведення аналізу ризиків під час побудови комплексних систем захисту інформації. *Використання сучасних інформаційних технологій в діяльності Національної поліції України* : матеріали Всеукр. наук.-практ. семінару (м. Дніпро, 23 листопада 2018 р.). Дніпро : ДДУВС, 2018. С. 79–81.
176. Рудий Т. В., Сенік В. В., Рудий А. Т., Сенік С. В. Організаційно-правові, криміналістичні та технічні аспекти протидії

кіберзлочинності в Україні. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична* / гол. ред. Р. І. Благута. Львів : ЛьвДУВС, 2018. Вип. 1. С. 283–301.

177. Світлична В. Ю. Інформаційна безпека: багатогранність сутності, види загроз та шляхи забезпечення. *Комунальне господарство міст* : наук.-техн. зб. / відп. ред. В. М. Бабаєв ; Харків. нац. у-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ, 2013. Вип. 109. С. 360–369.
178. Сенік В. В., Керницький І. С. Інформаційне забезпечення юридичної діяльності : курс лекцій. Львів : ЛьвДУВС, 2008. 108 с.
179. Сенік В. В., Рудий Т. В., Сенік С. В. До питання дотримання конституційних норм Закону України «Про інформацію» у сфері інформаційної діяльності Національної поліції. *Сучасний конституціоналізм: проблеми теорії та практики* : матеріали наук. семінару (м. Львів, 22 червня 2018 р.) / упоряд. А. І. Годяк. Львів : ЛьвДУВС, 2018. С. 196–200.
180. Сенік В. В., Рудий Т. В., Сенік С. В., Магеровська Т. В. Основи технологій захисту інформації в комп'ютерних системах : навч.-метод. посібник. Львів : ЛьвДУВС, 2019. 192 с.
181. Сенік С. В. До питання нормативно-правового забезпечення діяльності Національної поліції України у сфері обігу інформації з обмеженим доступом. *Порівняльно-аналітичне право* : електрон. наук. фахове вид. 2019. № 1. С. 235–238. URL: http://www.par.in.ua/1_2019/70.pdf.
182. Сенік С. В. До питання способів дослідження інформаційної діяльності Національної поліції. *Теорія та практика протидії злочинності у сучасних умовах* : збірник тез Міжнар. наук.-практ. конференції (м. Львів, 9 листопада 2018 р.) / упоряд. О. В. Авраменко, С. С. Гнатюк, І. В. Красницький, С. І. Мельник. Львів : ЛьвДУВС, 2018. С. 179–180.
183. Сенік С. В. Дослідження організаційних основ побудови комплексних систем захисту інформації з обмеженим доступом у підрозділах Національної поліції України. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична* / гол. ред. Р. І. Благута. Львів : ЛьвДУВС, 2018. Вип. 4. С. 180–189.

184. Сенік С. В. Етапи побудови комплексних систем захисту інформації у підрозділах Національної поліції України. *Проблеми застосування інформаційних технологій правоохоронними структурами України та закладами вищої освіти зі специфічними умовами навчання* : збірник наукових статей за матеріалами доповідей Всеукр. наук.-практ. конференції (м. Львів, 21 грудня 2018 р.) / упоряд. Т. В. Магерівська. Львів : ЛьвДУВС, 2018. С. 87–90.
185. Сенік С. В. Застосування окремих положень законодавства України в сфері регулювання інформаційної та інформаційно-аналітичної діяльності Національної поліції. *Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності підрозділів кримінальної поліції* : збірник наукових статей за матеріалами доповідей Всеукр. наук.-практ. семінару (м. Львів, 23 березня 2018 р.) / упоряд. А. В. Баб'як, В. В. Сенік, Т. В. Магерівська. Львів : ЛьвДУВС, 2018. С. 162–168.
186. Сенік С. В. Інформаційний процес як складова інформаційно-аналітичної діяльності Національної поліції України. *Теорія та практика протидії злочинності у сучасних умовах* : збірник тез Міжнар. наук.-практ. конференції (м. Львів, 10 листопада 2017 р.) / упоряд. О. В. Авраменко, С. С. Гнатюк, І. В. Красницький. Львів : ЛьвДУВС, 2017. С. 213–214.
187. Сенік С. В. Інформаційні права людини: конституційно-правовий вимір. *Сучасний конституціоналізм: проблеми теорії та практики* : матеріали наукового семінару (м. Львів, 22 червня 2018 р.) / упоряд. А. І. Годяк. Львів : ЛьвДУВС, 2018. С. 200–202.
188. Сенік С. В. Інформаційні системи біометричної ідентифікації осіб у протидії транснаціональній торгівлі людьми. *Експлуатація як складова торгівлі людьми: виміри, тенденції та шляхи протидії* : збірник тез Міжнар. наук.-практ. конференції (м. Львів, 6–7 червня 2019 р.) / упоряд. О. М. Балинська, Г. Я. Савчин. Львів : ЛьвДУВС, 2019. С. 136–138.
189. Сенік С. В. Історичні етапи становлення інформаційної діяльності Національної поліції України. *Проблеми застосування інформаційних технологій правоохоронними структурами України та вищими навчальними закладами зі специфічними умовами навчання* : збірник наукових статей за матеріалами

- доповідей Міжнар. наук.-практ. конференції (м. Львів, 22 грудня 2017 р.) / упоряд. Т. В. Магеровська. Львів : ЛьвДУВС, 2018. С. 88–91.
190. Сенік С. В. Інформаційно-аналітична діяльність як запорука підвищення ефективності роботи Національної поліції у протидії злочинності. *Кібербезпека в Україні: правові та організаційні питання* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конференції (м. Одеса, 30 листопада 2018 р.). Одеса : ОДУВС, 2018. С. 112–113.
191. Сенік С. В. Методологія дослідження діяльності Національної поліції України у сфері обігу інформації з обмеженим доступом. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична* / гол. ред. Р. І. Благута. Львів : ЛьвДУВС, 2018. Вип. 3. С. 193–202.
192. Сенік С. В. Повноваження Національної поліції у сфері інформаційно-аналітичного забезпечення. *Сучасний конституціоналізм: проблеми теорії та практики* : матеріали наукового семінару (м. Львів, 23 червня 2017 р.) / упоряд. М. В. Ковалів. Львів : ЛьвДУВС, 2017. С. 243–247.
193. Сенік С. В., Сенік В. В. Конституційні права і свободи як умова інформаційної безпеки людини. *Сучасний конституціоналізм: проблеми теорії та практики (до 20-ї річниці Конституції України)* : матеріали наукового семінару (м. Львів, 24 червня 2016 р.) / упоряд. М. В. Ковалів. Львів : ЛьвДУВС, 2016. С. 284–291.
194. Сенік С. Генезис інформаційно-аналітичного забезпечення Національної поліції України. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2018. Вип. 66. С. 128–137.
195. Середа В. В., Живко З. Б., Рудий Т. В. Нормативно-правові аспекти застосування міжнародних стандартів в системі управління безпекою підприємств. *Сучасні проблеми інформатики в управлінні, економіці, освіті та подоланні наслідків Чорнобильської катастрофи* : матеріали XVI Міжнар. наук. семінару / за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. М. М. Єрмошенка, д-ра екон. наук, доц. І. Ю. Штулер. Київ : Національна академія управління, 2017. С. 69–73.
196. Сидоренко О. Інформаційні ресурси як об'єкт інформаційних правовідносин. *Інформаційне право*. 2018. № 4. С. 164–174.

197. Скакун О. Теорія держави і права: Енциклопедичний курс : підручник. Харків : Еспада, 2006. 776 с.
198. Скакун О. Ф. Теорія держави і права. Харків : Консум, 2001. 704 с.
199. Скок П. В. Поняття інформації з обмеженим доступом. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2015. Вип. 3–2, т. 2. С. 165–168.
200. Соснін В. О. Проблеми державного управління системою національних інформаційних ресурсів з наукового потенціалу України : монографія. Київ : Інститут держави і права ім. В. Корецького НАН України, 2003. 572 с.
201. Стеценко С. Г. Механізм адміністративно-правового регулювання: сучасні проблемні питання. *Актуальні проблеми держави і права*. 2007. Вип. 35. С. 31–34.
202. Стратегія національної безпеки України : затв. Указом Президента України від 26 травня 2015 року № 287/2015 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України». *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>.
203. Стратегія розвитку системи Міністерства внутрішніх справ України до 2020 року. URL: <https://www.cyberpolice.gov.ua/strategy-2020/>.
204. Структура апарату Міністерства внутрішніх справ України. URL: http://mvs.gov.ua/ua/pages/Struktura_Ministerstva_vnutrishnih_sprav_Ukraini.htm
205. Сурмин Ю. П. Теория систем и системный анализ : учеб. пособие. Киев : МАУП, 2003. 368 с.
206. Тацій В. Я. Методологічні проблеми правової науки на сучасному етапі державотворення. *Правова держава*. 2005. Вип. 16. С. 10–18.
207. Тимчасове положення про категоріювання об'єктів ТПКО-95 : затв. наказом Державної служби України з питань технічного захисту інформації від 10.07.1995 р. № 35. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0035267-95>.
208. Форос Г. В. Правове регулювання протидії кіберзлочинам. *Правова держава*. 2016. № 24. С. 164–169.

209. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. *База даних «Законодавство України»* / ВР України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15/>.
210. Цимбалюк В. С. Суб'єкти інформаційного права та інформаційної діяльності. *Правова інформатика*. 2010. № 3 (27). С. 29–32.
211. Черданцев А. Ф. Теория государства и права : учебник для вузов. Москва : Юрайт, 2002. 432 с.
212. Шадська У. Захист персональних даних в діяльності Національної поліції України. URL: <https://ecpl.com.ua/comments/zahyst-personalnyh-danyh-v-diyalnosti-natsionalnoji-politsiji-ukrajiny>.
213. Шейко В. М., Кушнарченко Н. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : підручник. 3-тє вид. Київ : Знання-Прес, 2003. 295 с.
214. Шемшученко Ю. С., Бабкін В. Д. Юридична наука України на сучасному етапі. *Правова держава*. 2005. Вип. 16. С. 5–6.
215. Шорохова Г. М. Визначення об'єктів інформаційно-правового забезпечення діяльності Національної поліції України. *Пріоритети розвитку юридичних наук у XXI столітті* : матеріали міжнар. наук.-практ. конференції (м. Одеса, Україна, 7–8 квітня 2017 р.). Одеса : ГО «Причорноморська фундація права», 2017. С. 132–135.
216. Шорохова Г. М. Організаційно-правові аспекти використання сучасних інформаційних технологій у службовій діяльності територіальних органів поліції. *Порівняльно-аналітичне право* : електрон. наук. фахове вид. 2017. № 3. С. 169–172. URL: http://www.pap.in.ua/3_2017/52.pdf.
217. Шорохова Г. М. Проблема вдосконалення інформаційного забезпечення діяльності правоохоронних органів України. *Щось та Міжнар. наук.-практ. конференція НАНП Економіко-правові виклики 2016 року* (12 січня 2016 р.). Львів : НАНП-Національна академія наукового розвитку, 2016. Т. 2. 202 с. URL: <http://univd.edu.ua/science-issue/scientist/50>.
218. Що таке комплексна система захисту інформації (КСЗІ). URL: <http://altersign.com.ua/korysna-informacija/pobudova-kszi/shcho-take-kompleksna-systema-zahystu-informaciji-kszi>.
219. Янковський О. Що не так із законопроектом про кібербезпеку та як його вдосконалити. URL: <http://ain.ua/2017/06/10/kiberbezpeka-v-nebezpeci>.

220. ISO/IEC 27035 «Інформаційні технології. Методи забезпечення безпеки. Управління інцидентами інформаційної безпеки». *Новий стандарт ISO/IEC допоможе впоратися з самими серйозними ризиками інформаційної безпеки*. URL: http://csm.kiev.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1068:-isoiec-&catid=41:2009-10-16-12-08-07&lang=uk&Itemid=.
221. Senyk S. Analysis of Legislative Supply of Informational and InformationalAnalytical Activities of National Police of Ukraine. *Internal Security*. 2020. Vol. 12. No 1. P. 69–76.

ДОДАТКИ

Додаток А
Проект

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказом Міністерства внутрішніх
справ України
00.00.2020 № 000

ПЕРЕЛІК

відомостей, що становлять конфіденційну інформацію
в системі Міністерства внутрішніх справ України

I. Загальні положення

1. Цей Перелік розроблений відповідно до Цивільного кодексу України, Законів України «Про інформацію», «Про звернення громадян», «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту», «Про оплату праці», «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві», «Про доступ до судових рішень», наказу МВС України від 27.05.2018 № 432 «Про затвердження Переліку відомостей, що становлять службову інформацію в системі Міністерства внутрішніх справ України» інших нормативно-правових актів, які визначають порядок обігу інформації з обмеженим доступом в Україні.

2. У разі необхідності внесення змін до цього Переліку обґрунтовані пропозиції структурних підрозділів апарату Міністерства, закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС, подають на розгляд експертної комісії, яка ухвалює відповідне рішення.

3. Віднесення інформації до конфіденційної здійснюється керівником органу чи підрозділу МВС України відповідно до вимог Законів України «Про інформацію» та «Про доступ до публічної інформації».

II. Відомості, що становлять конфіденційну інформацію в системі Міністерства внутрішніх справ України

4. До конфіденційної інформації в системі МВС в обов'язковому порядку відносяться:

- документи, які дозволяють встановити відомості про фізичну особу, зокрема, дані про її національність, освіту, сімейний стан, релігійні переконання, стан здоров'я, а також адресу, дату і місце народження;

- реєстраційний (ідентифікаційний номер платника податків) номер облікової картки фізичної особи;

- відомості про особисте життя громадян без їх згоди, одержані зі звернень громадян;

- відомості, що подає заявник для вирішення питання щодо визнання його біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, та інформація про факт подання заяви про визнання особою, яка має право на захист в Україні;

- інформація про пенсійні внески, пенсійні виплати та суму пенсійних коштів, які обліковують на індивідуальному пенсійному рахунку учасника пенсійного фонду; пенсійні депозитні рахунки фізичної особи; про умови та стан виконання договорів страхування довічної пенсії, яка стала відома внаслідок проведення оперативно-розшукових, слідчих чи інших дій працівників закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС;

- інформація про страхові внески до накопичувальної системи пенсійного страхування; суму коштів, яку обліковують на накопичувальному пенсійному рахунку учасника накопичувальної системи пенсійного страхування; умови та стан виконання договорів страхування довічної пенсії; персональні дані учасників накопичувальної системи пенсійного страхування, яка стала відома внаслідок проведення оперативно-розшукових, слідчих чи інших дій працівників закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС;

- відомості щодо предмета договору на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт, ходу його виконання та одержаних результатів;

- інформація про померлого;

- інформація, яка може сприяти ідентифікації особи неповнолітнього правопорушника чи стосується факту самогубства неповнолітнього;

- відомості про оплату праці працівника (окрім випадків, передбачених законодавством або за згодою чи на вимогу працівника);
- відомості про заявку на видачу патенту (деклараційного патенту) на винахід, про заявку (матеріали заявки) на видачу деклараційного патенту на корисну модель (з дати надходження заявки до публікації відомостей про видачу патенту);
- відомості про особу, взяту під захист у кримінальному судочинстві;
- відомості про особу, що взята під захист;
- інформація про постраждалих осіб та осіб, які повідомили про вчинення домашнього насильства;
- інформація, що стосується митної вартості товарів, які переміщуються через митний кордон України, яка стала відома внаслідок проведення оперативно-розшукових, слідчих чи інших дій працівників закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС;
- плани роботи, розвитку і вдосконалення підрозділів апарату МВС, а також закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС (якщо така інформація не віднесена до службової);
- функціональні обов'язки працівників закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС;
- кореспонденція, рапорти, доповідні записки та інша інформація щодо змісту і результатів виконання функціональних обов'язків працівниками закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС;
- заходи з поставки технічних засобів та майна речової служби, лікарських засобів та медичного майна, паливно-мастильних матеріалів;
- заходи з виробництва, закупівлі та постачання продовольства, сільськогосподарської продукції;
- документи та заходи щодо медичних, транспортних, поштових, телекомунікаційних, житлово-комунальних, побутових, ремонтних та інших послуг для закладів, установ і підприємств, що належать до сфери управління МВС;
- обсяги фінансування підготовки фахівців у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання, установах і підприємствах, що належать до сфери управління МВС;
- кореспонденція, рапорти, доповідні записки та інша інформація щодо змісту і результатів виконання науково-дослідних робіт

зкладами, установами і підприємствами, що належать до сфери управління МВС;

- переліки та розташування службових приміщень у структурних підрозділах апарату МВС, закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання, військових частинах, установах та підприємствах, що належать до сфери управління МВС.

- плани взаємодії окремих підрозділів у разі виконання службових завдань;

- системи охорони цивільного об'єкта, місця їх установа; технічні характеристики; способи їх відключення та дані про вразливі місця;

- сили та засоби, які залучають до охорони цивільного об'єкта;

- окремі відомості щодо організації системи охорони осіб, узятих під варту, під час проведення судових процесів та виконання завдань з екстрадиції;

- відомості про морально-психологічний стан особового складу підрозділу;

- інформація про результати професійно-психологічного вивчення кандидатів на службу у підрозділи МВС;

5. Окрім переліченої, до конфіденційної інформації в системі МВС України, у структурних підрозділах апарату МВС, закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання, військових частинах, установах та підприємствах, що належать до сфери управління МВС, можуть відносити й іншу інформацію відповідно до вимог Законів України «Про інформацію» та «Про доступ до публічної інформації».

Директор Департаменту з питань режиму
та службової діяльності МВС України

П.І.П.

ПОЛОЖЕННЯ
про інформаційно-телекомунікаційну систему
«Інформаційний портал Національної поліції»
(затверджено наказом Міністерства внутрішніх
справ України 03.08.2017 № 676)

Доповнити пункт 2 «Система ІПНП призначена для» розділу ІІ «Основні завдання та призначення системи ІПНП» та викласти у редакції:

ІІ. Основні завдання та призначення системи ІПНП

2. Система ІПНП призначена для:

– здійснення пошукових та аналітичних функцій для використання інформації з інформаційних ресурсів (баз даних) поліції, МВС та інших органів державної влади в межах службової діяльності відповідно до рівня доступу і повноважень за запитом або регламентом з урахуванням заходів, визначених для забезпечення режиму роботи з документами з обмеженим доступом (інформації: конфіденційної, для службового користування, таємної);

Далі за текстом.

Ввести пункт 1 розділу ІІІ «Інформаційні ресурси системи ІПНП» та викласти його у редакції:

ІІІ. Інформаційні ресурси системи ІПНП

1. Інформаційні ресурси Національної поліції – це окремі документи та їх масиви, результати інтелектуальної, творчої, службової, інформаційної та аналітичної діяльності персоналу, банки та бази даних, інформаційні системи (підсистеми) і технології, архіви та інші фонди, які містять дані (відомості), зафіксовані на відповідних носіях інформації і є об'єктами права власності Національної поліції (МВС України) та мають відповідну споживчу цінність.

Далі за текстом

**ПОРЯДОК
організації електронної інформаційної взаємодії
державних електронних інформаційних ресурсів
(затверджено постановою Кабінету Міністрів України
від 10 травня 2018 р. № 357)**

Внести зміни у пункт 18, доповнити словами «щорічно у терміни» та викласти у редакції

18. Реєстрація пріоритетних державних електронних інформаційних ресурсів у Національному реєстрі здійснюється щорічно у терміни згідно з додатком 3.

Додаток 3 до Порядку організації електронної інформаційної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 10 травня 2018 р. № 357).

**ГРАФІК
реєстрації пріоритетних державних електронних
інформаційних ресурсів у Національному реєстрі
електронних інформаційних ресурсів**

(Додаток 3 до Порядку організації електронної інформаційної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 10 травня 2018 р. № 357).

Внести зміни у графу «Строк реєстрації»), замінивши термін 15 листопада 2018 р. – 24 грудня 2018 р. на щорічно з 15 листопада – 24 грудня поточного року.

Найменування державного електронного інформаційного ресурсу	Найменування державного органу – держателя (розпорядника) державного електронного інформаційного ресурсу	Строк реєстрації
11. Єдина інформаційна система Міністерства внутрішніх справ	МВС	Щорічно з 15 листопада – 24 грудня поточного року

ІНСТРУКЦІЯ
з організації реагування на заяви та повідомлення
про кримінальні, адміністративні правопорушення
або події та оперативного інформування
в органах (підрозділах) Національної поліції
(затверджено, наказ Міністерства внутрішніх справ України
16.02.2018 № 111)

I. Загальні положення

Доповнити пункт 3 словами «телекомунікаційні засоби мережі Інтернет» та викласти в редакції

3. З метою отримання телекомунікаційних послуг та оперативного реагування на заяви та повідомлення про правопорушення або події в якості кінцевого обладнання в органах (підрозділах) поліції використовуються телефони (стаціонарні, мобільні), радіостанції, планшетні пристрої, **телекомунікаційні засоби мережі Інтернет** та інші засоби зв'язку.

Далі за текстом.

Про інформацію

Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-ХІІ / Відомості Верховної Ради України. 1992. № 48. Ст. 650

Доповнити частину 2 статті 21 «Інформація з обмеженим доступом» словами «за винятком випадків направлених на реалізацію прав і свобод людини та громадянина» та викласти у редакції:

2. Конфіденційною є інформація про фізичну особу, а також інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень, за винятком випадків направлених на реалізацію прав і свобод людини та громадянина.

Далі за текстом.

Сеник Святослав Володимирович,
доктор філософії (у галузі права)

**Адміністративно-правове регулювання
обігу інформації з обмеженим доступом
в інформаційно-телекомунікаційних
системах Національної поліції**

Монографія

Видано в авторській редакції
Макетування *Галина Шушняк*
Друк *Іван Хоминець*

Підписано до друку 17.01.2021 р.
Формат 60×84/16. Папір офсетний. Умовн. друк. арк. 12,32.
Тираж 300 прим. Зам № 5-21.

Львівський державний університет внутрішніх справ
Україна, 79007, м. Львів, вул. Городоцька, 26.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 2541 від 26 червня 2006 р.